

Nasjonalparkstyret
for Fulufjellet

Møteinnkalling

Utvalg: Nasjonalparkstyret for Fulufjellet
Møtested: Skåret i Ljørdalen
Dato: 12.06.2023
Tidspunkt: 10:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
ST 16/2023	Godkjenning av innkalling og saksliste, og valg av medlemmer til å skrive under protokoll		
ST 17/2023	Prosjektplan - Stitilrettelegging og kanalisering av ferdsel til Storfurua og Slottet i Fulufjellet NP		2023/938
ST 18/2023	Orienterings- og drøftingssaker - styremøte 12. juni 2023		2023/1802
ST 19/2023	Referatsaker		
RS 14/2023	Til uttalelse - dispensasjon - Trysil 11/26 - Ljørdalen - oppføring av anneks til hotell		2023/5215
RS 15/2023	Søknad om serviceskilt - fv 2170 Skårvegen - fv 2170 Støavegen - fv 2162 Ljørdalsvegen - fv 2172 Flendalsvegen - fv 2172 Bygdervegen - fv 26 Trysilvegen - fv 26 Parkvegen - Trysil		2023/2931
RS 16/2023	Rapport 2023 - Fregn NR - snødekt mark - transport til hytte - Fjellbu - Anders Haugen		2022/10260
RS 17/2023	Fulufjellet NP - gjennomføring av diverse tiltak ved innfallsporter og informasjonspunkt - søknad om grunneiers tillatelse		2019/18299
ST 20/2023	Eventuelt		

ST 16/2023 Godkjenning av innkalling og saksliste, og valg av medlemmer til å skrive under protokoll

Arkivsaksnummer: 2023/938-3

Saksbehandler: Henriette Othilie Bøe Kildahl

Dato: 07.06.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Fulufjellet	4/2023	13.02.2023
Nasjonalparkstyret for Fulufjellet	17/2023	12.06.2023

Prosjektplan - Stitilrettelegging og kanalisering av ferdsel til Storfurua og Slottet i Fulufjellet NP

Innstilling fra forvalter

Nasjonalparkstyret godkjenner prosjektplanen slik den foreligger. Stitilrettelegging langs stiene til Storfurua og Slottet gjennomføres med oppstart i 2023 iht. prosjektplan. Tiltakene er forankret i forvaltningsplanen og besøksstrategien for Fulufjellet nasjonalpark, og er høyt prioritert i tiltaksplanen. Prosjektplanen oppdateres fortløpende i prosessen.

Tiltakene gjennomføres med hjemmel i Verneforskrift for Fulufjellet nasjonalpark § 6.

--- slutt på innstilling ---Vedlegg:

- 1 [Prosjektplan for stitilrettelegging i Bergådalen_070623](#)

Saksprotokoll i Nasjonalparkstyret for Fulufjellet - 13.02.2023

Behandling

Enstemmig enighet i styret om at behandling av prosjektplan for stitilrettelegging utsettes til neste styremøte i april.

Vedtak

Behandling av prosjektplan for stitilrettelegging utsettes til neste styremøte i april 2023

Saksopplysninger

Bakgrunn

Slottet og *Storfura* er, lokalt, relativt kjente besøksmål for turgåere i Fulufjellet nasjonalpark, og begge stedene er pekt ut som besøksmål i besøksstrategien for Fulufjellets nasjonalparker. I takt med at Fulufjellet er blitt mer kjent de siste årene, kan det derfor forventes at besøksantallet til disse stedene vil øke. Dagens mest brukte sti starter i Bergådalen fra en privat gangbru på gnr./bnr. 9/122. Eksisterende stistart til Storfurua og Slottet har utfordringer gjennom at lokaliteten er svært blaut og nesten uframkommelig når det har vært nedbør, men er også ganske fuktig ved tørrere vær. Langs stien til Slottet må man krysse *Nordre Bjønnåsbekken* før stien går videre opp i fjellet mellom Slottshammaren og Slottet, og inn til riksgrensa. Traseen sørover til selve toppen, Slottet, er hverken merket eller viser seg som ett tydelig stispor. Grunnet økt ferdsel til Slottet har det derfor begynt å utvikle seg flere villstier dit.

Hensikten med tilretteleggingstiltakene er å kanalisere dagens ferdsel til mer robuste områder og bort fra bløte og sårbare lokaliteter. Det er også behov for å ruste opp eller bygge ny gangbru der dagens private gangbru krysser Bergåa. Videre vurderes mulighetene for å tilrettelegge for en enklere bekkekryssing over Nordre Bjønnåsbekken.

Nasjonalparkstyret ble orientert om utkast til prosjektplanen under styremøtet den 13. februar. Varsel om skjøtselstiltak og samtykke fra grunneiere ble sendt ut til aktuelle grunneiere og rettighetshavere den 15. mars 2023. Frist for tilbakemelding på de foreslåtte tiltakene i prosjektplanen ble satt til 15. april. Prosjektplanen ble annonsert via styrets kanaler på SoMe og har ligget ute på styrets hjemmeside til offentlig ettersyn. Videre har planen blitt gjennomgått i møte med rådgivende utvalg den 27. mars. Den 13. april ble det gjennomført et lokalt informasjonsmøte om planen der det ble gitt muligheter til å komme med innspill. I tillegg til uttalelser under åpent møte, har styret mottatt én merknad til dokumentet. Se vedlegg 2 om samlet oversikt over høringsuttalelser.

Grunnlag for avgjørelsen

Dokumentasjon som grunnlag for avgjørelsen:

- Sårbarhetsvurdering av vegetasjon langs utvalgte stier i Fulufjellet nasjonalpark. Norsk institutt for naturforskning, 2017.
- Rapport med tilrådning for tiltak - Restaurering og forsterkning av stier i Fulufjellet nasjonalpark. Utmarksressurs AS, 2022.
- Ferdselstelling langs sti til Storfurua og Slottet i Fulufjellet 2016.
- Merkehandboka. Tilrettelegging og synliggjøring av turruter. DNT, Innovasjon Norge og Friluftsrådernes Landsforbund.
- Andersson, M. 2005. Rapport fra naturfaglige registreringer i Ljørdalen øst. Rapport FORAN AS.
- Bekken, J. 2001. Virveldyr i Fulufjellet i Trysil kommune. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernnavdelingen. Rapport nr. 9/2001.
- Solstad, H. & Elven, R. 2001. Botanisk undersøkelse av østre Ljørdalen i Trysil kommune. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernnavdelingen. Rapport nr. 3/2001.

Prosjektplanen er videre forankret i Forvaltningsplanen for Fulufjellet nasjonalpark og Besøksstrategien for Fulufjellets nasjonalparker og tiltaksplanene.

Tiltakene gjennomføres med hjemmel i Verneforskrift for Fulufjellet nasjonalpark § 6.

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet.

Formålet med vernet av Fulufjellet nasjonalpark står i verneforskriftens § 1 Formål:

Formålet med Fulufjellet nasjonalpark er å bevare et stort naturområde som inneholder særegne, representative økosystem som er uten tyngre naturinngrep, herunder artsfattig fjellvegetasjon og artsrik barskog.

Videre er formålet med nasjonalparken å ta vare på:

- *et inngrepsfritt skog- og fjellområde som en del av et stort, helhetlig og særpreget økosystem i grensetraktene*
- *storslåtte landskapsformer bl.a. med særpregede og blokkrike juv*
- *naturmangfoldet med et egenartet plante-, sopp- og dyreliv, herunder innslag av høyereliggende barskog med naturpreg, og med arter som; sjokoladekjuka og sibirkjuka*
- *kulturminner.*

Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Det følger av naturmangfoldloven (nml) § 7 at saken skal vurderes i henhold til prinsippene i lovens §§ 8 – 12 angående kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-varprinsippet (§ 9), samlet belastning på økosystemet (§ 10), kostnader ved miljøforringelse (§ 11) og miljøforsvarlige driftsmetoder (§ 12).

Vurdering

Tiltaket er vurdert å være i tråd med forvaltningsplanen og besøksstrategien for Fulufjellet nasjonalpark og er vurdert til å være et skjøtselstiltak jf. verneforskrifta § 6.

Stilretteleggingen vurderes til å ha ubetydelig miljøskade for verneverdiene i området siden tiltakene i liten grad vil påvirke verneverdiene. Tiltaket vil samtidig gi reduksjon av slitasje i de mest utsatte områdene. Etter hvert som Fulufjellet nasjonalpark blir mer kjent, vil ferdselen øke, og dermed også slitasjen. Planlagte tiltak vil bidra til å redusere slitasjen ved å kanalisere ferdselen på en tydeligere måte.

Kunnskapsgrunnlaget (§ 8) er vurdert som tilfredsstillende. Det er god kunnskap om området, og tilretteleggingen skjer i tilknytning til etablert merket sti. Opprusting av eksisterende bru og/eller oppføring av nye bruer langs eksisterende stistrekning vil ikke medføre negative konsekvenser for naturmangfoldet eller for landskapet.

§ 9 Føre-var prinsippet: Tilretteleggingen skjer i et område med ferdsel og en kan ikke se at dette vil gi merkbar merbelastning på naturmiljøet.

§ 10 - Økosystemtilnærming og samlet belastning: Forvaltningsmyndigheten følger en generelt streng praksis i forhold til byggetiltak, men tiltakene med stilrettelegging vil gi trygg kryssing av elvene og skåne sårbar vegetasjon langs stitraseen. Samlet belastning blir vurdert som akseptabel, og nytteverdien er større enn ulempene. Det er god oversikt over hva interessentene som kan ha behov for liknende aktivitet i området. Gjennomføring av de skisserte tiltaket vil ikke føre til uheldig presedens eller være til nemneverdig ulempe for verneverdiene.

§ 11 - Kostnadene ved miljøforringing skal bæres av tiltakshaver: Spørsmålet er vurdert ikke relevant.

§ 12 - Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetode. Driftsmetoden er etter forvalters vurdering miljøforsvarlig. Det meste av arbeidet med stitilretteleggingen gjennomføres manuelt uten anleggsmaskiner. På grunn av områdets beliggenhet må det påregnes bruk av helikopter til transport av bæremasser, materialer og brukonstruksjon. Under anleggsperioden må man påregne noe støy, spesielt de dager der bæremasser, materialer og brukonstruksjon skal transporteres inn med helikopter. Planlagt oppstart er satt til månedsskifte august/ september for å unngå unødig støy i hekke- og yngletida. Bruk av helikopter er en formålstjenelig metode for å løse transportbehovet i dette tilfelle. Det gir en kortvarig uro, og gir ikke varige skader på naturen. Det er en forutsetning at motorisert transport for gjennomføring av oppdraget blir planlagt godt for å unngå unødvendig kjøring innen verneområdet.

Friluftslivets interesser ivaretas gjennom godt informasjonsarbeid i forkant av oppstart.

For å kunne vurdere tiltakenes påvirkning og konsekvenser på verneverdiene over tid er det viktig at forvaltningsmyndigheter følger opp med overvåking av ferdsel og slitasje etter at tiltaket er gjennomført. Det vil bli satt opp ferdselsteller og opprettet bevaringsmål for slitasje i området, og man har således lagt opp til en metodisk overvåking av påvirkning fra ferdsel i etterkant av gjennomført tiltak. Forvaltningsmyndighet kan dermed følge opp med ytterligere tiltak (merking og skilting) for å oppnå ønsket effekt av tilrettelegging.

Konklusjon

Etter forvalters vurdering er kravet til kunnskapsgrunnlag i naturmangfoldloven (nml.) § 8 vurdert til å være oppfylt. Prinsippet om føre-var og samlet belastning på økosystemet er tillagt vekt (nml. §§ 9 og 10). Tiltaket er i tråd med §§ 11 og 12 i naturmangfoldloven.

Forvalter innstiller på at prosjektplanen godkjennes av nasjonalparkstyret slik den foreligger. Planen er godt forankret, og vil bidra til at stiene til Storfurua og Slottet blir bedre tilrettelagt for ferdsel og til at verneverdiene i området ivaretas på en bedre måte enn i dag.

**Fulufjellet
nasjonalpark**

Prosjektplan

Stilrettelegging i Bergådalen – Storfurua og Slottet

Innhold

1 Områdebeskrivelse	3
1.1 Bakgrunn	3
1.2 Nøkkelinformasjon.....	3
2 Kunnskapsgrunnlag om natur- og kulturverdier	4
2.1 Landskap og geologi	4
2.2 Naturverdier.....	5
2.2.1 Naturtypekartlegging	5
2.2.2 Artsmangfold	6
2.3 Kulturminner	7
3 Skildring av dagens sti, ferdsel og bruk.....	7
4 Skildring av aktuelle tiltak	10
4.1 Brua over Bergåa.....	11
4.2 Videre stitrasé fra brua.....	11
4.3 Sti til Storfurua	15
4.4 Gangbru over Nordre Bjønnåsbekken	15
4.5 Stien videre opp til Slottet	17
5 Fremdriftsplan	17
6 Finansiering	18
6.1 Budsjett	18
Referanser.....	19

Vedlegg:

1. Sårbarhetsvurdering av vegetasjon langs utvalgte stier i Fulufjellet nasjonalpark. NINA rapport 2017.
2. Restaurering og forsterkning av stier i Fulufjellet nasjonalpark – Rapport med tilrådning for tiltak. Utmarksforvaltning AS 2022.

1 Områdebeskrivelse

1.1 Bakgrunn

I 2017 ble det på oppdrag fra Nasjonalparkstyret for Fulufjellet gjennomført en sårbarhetsvurdering av vegetasjon langs utvalgte stier i Fulufjellet nasjonalpark for å få mer kunnskap om status for ferdselsårene innenfor nasjonalparken, og forslag til tiltak for å unngå, på en best mulig måte, utfordringer med slitasje på stier og vegetasjonen rundt. Utmarksressurs AS utarbeidet i 2022 en rapport for restaurering og forsterkning av stier i Fulufjellet nasjonalpark, deriblant stiene til *Slottet* (1047 moh.) og *Storfurua*.

Slottet og Storfura er, lokalt, relativt kjente lokaliteter for turgåere i Fulufjellet nasjonalpark, og begge stedene er pekt ut som besøksmål i besøksstrategien for Fulufjellets nasjonalparker. Det kan derfor forventes at besøksantallet til disse stedene vil øke. Dagens mest brukte sti starter i Bergådalen fra en privat gangbru på gnr./bnr. 9/122. Eksisterende stistart til Storfurua og Slottet har utfordringer gjennom at lokaliteten er svært blaut og nesten uframkommelig når det har vært nedbør, men er også ganske fuktig ved tørrere vær.

Stien videre opp til Slottet leder turgåere til å måtte krysse Nordre Bjønnåsbekken, som til tider kan være utfordrende å krysse, selv med lite vann i bekken. Det er i dag ingen tilrettelegging knyttet til kryssing av bekken, noe som kan føre til mye tråkkslitasje langs bekkefaret. Videre går stien opp i fjellet mellom Slottshammaren og Slottet, og inn til riksgrensa. Traseen sørover til selve toppen, Slottet, er hverken merket eller viser seg som ett tydelig stispor. Grunnet økt ferdsel til Slottet har det derfor begynt å utvikle seg flere villstier dit.

På bakgrunn av overnevnte vil Nasjonalparkstyret kanalisere dagens ferdsel til ett stispor, og til mer robuste områder og bort fra bløte og sårbare lokaliteter. Det er også behov for å vurdere opprusting av gangbru der dagens private gangbru krysser Bergåa. Videre vurderes mulighetene for å tilrettelegge for en enklere bekkekryssing over Nordre Bjønnåsbekken.

1.2 Nøkkelinformasjon

Startpunkt: Privat hengebru over Bergåa (gnr./bnr. 9/122).

Sluttpunkt: Storfurua og Slottet.

Tidspunkt: Planlagt oppstart for arbeidet er sommeren 2023.

Eiendomsinformasjon: Eiendommene som berøres av stilretteleggingen er gnr./bnr. 9/122, 9/121, 9/348 og 9/427.

Vernestatus: Størstedelen av tiltakene er planlagt innenfor Fulufjellet nasjonalpark.

Tiltakene vil bli gjennomført som skjøtselstiltak iht. verneforskriftens § 6, jf. NML § 47, skjøtsel i verneområder. Grunneiere blir varslet i god tid før, og vil gis anledning til å komme med innspill. Tiltak som bygging av nye gangbruer vil kunne kreve tillatelse etter Plan- og bygningsloven og Motorferdselloven, samt samtykke fra grunneiere.

2 Kunnskapsgrunnlag om natur- og kulturverdier

I tillegg til Utmarksressurs AS rapport om restaurering og forsterkning av stier og NINAs sårbarhetsvurdering av vegetasjon langs utvalgte stier i Fulufjellet NP, er området tidligere kartlagt i forbindelse med verneplanprosessen for Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat. Det er blant annet utarbeidet rapport fra naturfaglige registreringer i Ljørdalen Øst, det er utført botaniske undersøkelser og kartlegging av virveldyr. Videre har Innlandet fylkeskommune gjennomført kulturminneregistrering i 2017 og 2018 ved områdene Brattfjellet, Slottet, Bråtafallet, Storbekkåsen, Brynflået og Brynvegen.

2.1 Landskap og geologi

I den nordiske naturgeografiske regioninndelingen ligger Fulufjellet innenfor den såkalte Forfjellsregionen med hovedsakelig nordlig boreal vegetasjon. Furuskog er dominerende skogtype. Innslaget av granskog er imidlertid betydelig, særlig langs vassdragene og i lisdene med sigevannspåvirkning.

Landskapsmessig er området relativt variert og med store vekslinger over forholdsvis korte avstander. Det sentrale landskapselementet er fjellene som reiser seg øst for hoveddalføret inn mot riksgrensa. Høydeforskjellene innenfor nasjonalparken varierer fra ca. 520 m o.h. til 1047 m o.h., Slottet, som er den høyeste toppen i selve Fulufjellmassivet. Tre store sidedaler skjærer seg inn i fjellområdene østover fra hoveddalføret. Nevnt fra nord til sør er dette Bergådalen, Girdalen og Tangådalen. Begynnelsen på disse dalførene ligger alle på svensk side av riksgrensen.

Berggrunnen er svært ensartet. Nasjonalparken ligger i et område med prekambrisk sandstein som også dekker store arealer videre innover i Sverige. Denne sandsteinen kalles trysilsandstein og har en dyp rødlig farge. Sandsteinen er svært kvartsrik og dermed tungt nedbrytbar. Den inneholder lite plantenæringsstoffer og gir opphav til et surt og karrig jordsmonn. Sandsteinen er stedvis skifrig og mange steder finnes fossile bølgeslagsmerker i skiferlagene. I Brattfjellet finnes et belte av den noe mer næringsrike

bergarten diabas. Dette beltet kan følges sørover gjennom Fregn og Bjønnåsen. Denne forekomsten gir seg utslag i mer næringskrevende vegetasjon i deler av lisdene til disse toppområdene.

Mange kvartærgeologiske erosjons- og avsetningsformer er representert. I dalførene finnes det betydelige mengder transporterte løsavsetninger i form av utvasket sand og grus, i fjellet er det mest stedegent forvittringsmateriale. Store deler av området er dekket av morenemateriale av varierende tykkelse. Fjellplatåene er for en stor del dekket av blokkmark, og i de bratte sidene ut mot hoveddalføret finnes det betydelige arealer med ur og rasmark. Noen steder finnes det fint utviklede erosjonsformer i form av brede gjel/nedskjæringer. De mest markerte er blant annet former i tilknytning til Slottsbekkens dalføre øst for Fregn.

2.2 Naturverdier

2.2.1 Naturtypekartlegging

Det ligger flere Naturbase-lokaliteter med gammel granskog i området og disse er definert som Svært viktig (Andersson 2005, Reiso 2006), og her passerer stien rett gjennom. Deler av området er så uframkommelig at det ikke er en klar stitrasé, men ferdselen spres utover et større område.

Ifølge kartleggingen som er gjort langs Bergåas østside viser naturtypen her verdifull granskog med stabilt fuktig miljø. I nordre del fuktig-våt grov granskog. Rikelig med høgstauder i søkket og gråfiolett køllesopp (*Alloclavaria purpurea*) langs stien. Moderat med død ved. Rikt med hengelav i hele området. Stiffiltlav (*Parmeliella triptophylla*) og Skrubbenever (*Lobaria scrobiculata*) på selje. Mer seinvokst granskog i lia mot sør, men av ulik alder og med kontinuitet. Lengst sør er sumpskog med granrustkjuke.

I nordhellingen av Bjønnåsen står en ganske gammel furuskog med gjengroende brannspor. De fleste trærne i dette området er rundt 200 år gammel, men enkelte steder finnes grupper med trær på ca. 300 år. Stien opp ryggen fører til en kjempefuru (Storfurua) som fungerer som utfluktsmål. Den er hele 1,05 m i diameter. I deler av området, spesielt sørover, finner vi større grantrær. Grana her har rikelig med hengelav på seg. Brente trestubber er synlige her og der. Gamle grove furustokker ligger spredt i området. Påvirkning fra senere tid er trolig begrenset til uttak av ved.

Langs Nordre Bjønnåsbekken og kildebekken som kommer fra nord vokser det en ganske gammel og stedvis grov granskog. Skogen er gjennomhogd for lenge siden, men har begynt å få tilbake sitt naturskogpreg og har et høyt utviklingspotensial. Grana har igjen begynt å få skikkelig grove dimensjoner.

Det er ingen store myrkomplekser i Fulufjellet. Kilder utgjør en viktig del av vegetasjonen i store områder. De finnes nesten overalt i skogsliene og er trolig et resultat av

oppsprekkingen av trysilsandsteinen. Kildene er artsfattige, men uvanlig frodige og omfattende. Langs Slottsbekken finnes sammenhengende kildehorisonter på over 1 kilometer. Kildene bidrar til et økt mangfold i et ellers artsfattig skoglandskap. I den botaniske undersøkelsen påpekes det at en sjelden har sett så mange og så fint utviklede fattigkilder i noe annet område i landet.

Figur 3. De grønne skraverte områdene viser områder med viktige naturtyper langs den eksisterende stitraseen.

2.2.2 Artsmangfold

Fjellene i østre Trysil er ekstremt artsfattige, både nasjonalt og internasjonalt. Forekomsten av diabas gjør imidlertid at variasjonen i næringstilgang og dermed i artsmangfoldet varierer en god del. Diabas i dagen i Bjønnåsen og Brattfjellet bidrar til artsmangfoldet med et element av berg-, tørrbakke og skogplanter som mangler helt ellers, for eksempel lodnebregne, småsmelle, småbergknapp, blårapp, flekkgrisøre, alm, nattfiol og furuvintergrønn. Ingen av disse er kalkplanter, men de er mer basekrevende enn det trysilsandsteinen gir grunnlag for. Sigevatn fra diabasen gir også rikere skogtyper enn det som er vanlig nede i dalen.

Fuglefaunaen i området er som forventet for de østlige delene av gamle Hedmark. Mangelen på vannspeil og store myrarealer bidrar til at våtmarksfuglene er svakt representert. Hønsefuglartene storfugl, orrfugl, jørpe, lirype og fjellrype forekommer i relativt beskjedne bestander. Både ugler og rovfugler er middels godt representert, med et moderat antall arter. Ellers er forekomsten av spetter og andre hullrugere som forventet. Spurvefuglfaunaen er relativt artsrik, men mange av artene har en svært sparsom forekomst. Dette gjelder spesielt sangerne. Arter som er knyttet til naturskog, som storfugl, tretåspett og lavskrike, er til stede i moderate antall. Kongeørn har én fast

hekkeplass innenfor nasjonalparken. Også vendehals og dvergspett antas å hekke. Det er påvist forholdsvis få rødlistearter blant fuglene.

Alle de 4 store rovdyrartene er påvist i området. Av disse står bjørnen i en særstilling. Fulufjellområdet som helhet synes å være et velegnet og mye brukt leveområde for bjørn.

2.3 Kulturminner

Flere av stiene i Fulufjellet er kulturminner gjennom at de er gamle ferdselsårer. Disse stiene har vært brukt i over et langt tidsrom. De har vært brukt til å hente og frakte ressurser fra og over fjellet, til handel og kommunikasjon. Dette viser seg i historier om slektskap på hver side av fjellet, om treff på dans og i historier om uttak av mose og handel av varer. Sett bort i fra de gamle stiene i fjellet er det ikke registrert mange kulturminner innenfor Fulufjellet nasjonalpark. Likevel kan det ikke utelukkes at spor etter utnyttelsen av utmarka i fjellet finnes innenfor nasjonalparken. For full oversikt over slike spor behøves flere registreringer.

Stien som kommer opp i fjellet mellom Slottshammaren og Slottet er en gammel såkalt «mosevei», fra den tiden lav ble sanket og brukt som tilskudd til vinterfôringen av kyr. Dette er kunnskap om en kulturhistorisk tradisjon som vil egne seg godt til formidling for å øke kunnskapen om kulturhistorien i området.

3 Skildring av dagens sti, ferdsel og bruk

Området ble sårbarhetsvurdert av NINA i 2017 (Hagen, D. & Wold, L. C. 2017).

Starten på stien fra Bergådalen til Storfurua og Slottet er svært blaut og nesten uframkommelig når det har vært nedbør, men er også ganske fuktig ved tørrere vær. Det er djupt vatn og gytje som gjør det både grisete og ubehagelig å bevege seg (Figur 2). Noen blaute områder ligger i tillegg i bratt terreng (Tabell 1). Dette fører til spredning av ferdselen og begrenser tilgangen til området. Når man har passert de største blauthølene innledningsvis er stien grei å følge. Det er skiltet til Storfurua der stien deler seg mot hhv. Slottet og Storfurua. Stien bærer preg av relativ liten bruk. Avstikkeren av stien opp til Storfura går i tørr furuskog og stort sett robust terreng, med unntak av noen bratte kneiker.

Stien videre opp til Slottet fører til kryssing av Nordre Bjønnåsbekken som til tider kan være utfordrende å krysse, selv med lite vann i bekken. Det er i dag ingen form for

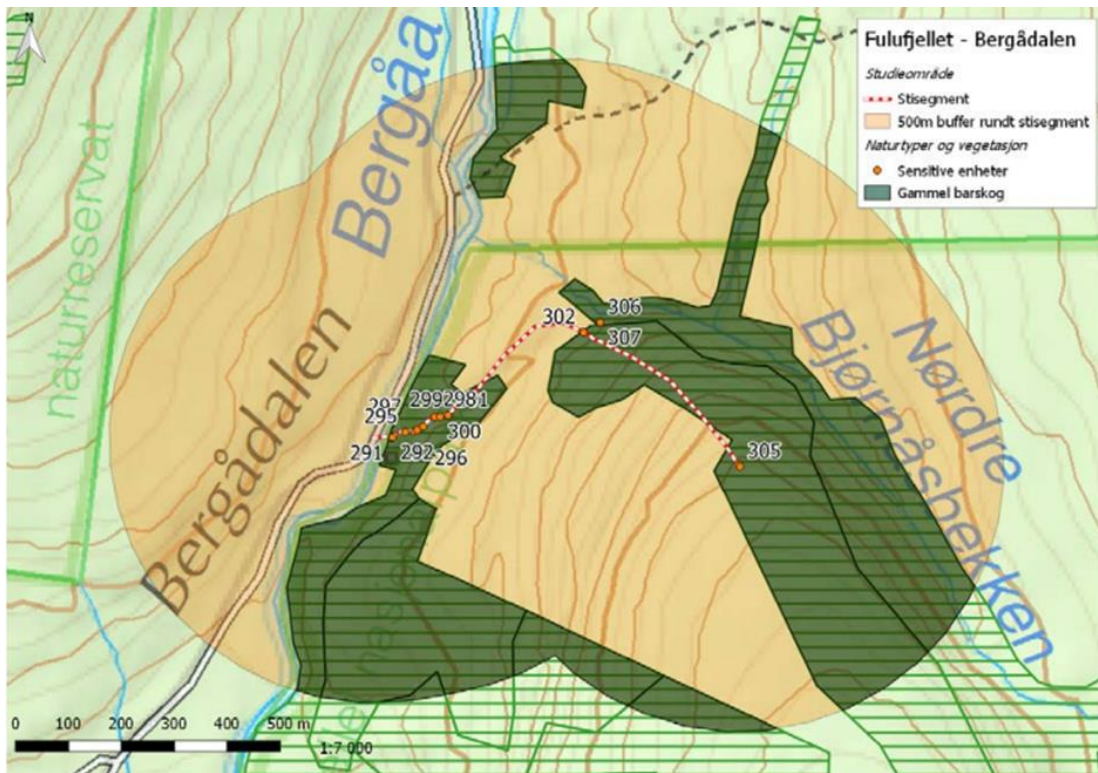
tilrettelegging for kryssing av bekken, og i 2022 ser man tegn til tråkkslitasje langs bekkefarete ettersom det ikke går en enkel og definert kryssing over bekken. Det er også tegn til erosjon på den siden av bekken der stien går igjennom et bratt klyv. Stien går så videre opp mot Slottet, men der blir stien etter hvert nærmest borte og det går ingen distinkt tydelig sti videre opp til selve toppen. På befaring i 2022 ser man tegn til utvikling av villstier til Slottet grunnet fravær av én definert sti. Områdene i alpin sone nedenfor toppen har tidligere visstnok vært en populær plass for å hente lav/mose – stien ble betegnet som en «moseveg», dette kan indikere at også denne stien hadde en større bruk tidligere enn det den har i dag. Ved ferdselstilleren som var utplassert langs denne stien i 2016 ble det registrert 130 passeringer, stien ble den gang altså svært beskjedt brukt. I 2022 ser man tydelig at stien har fått økt besøk og en kan tenke seg at bruken kan øke ytterligere som en følge av en eventuell økt markedsføring/popularitet av Fulufjellet nasjonalpark, og spesielt i tilknytning til besøk rundt Bråtafallet-område.

Figur 1. *Bilde av privat hengebru over Bergåa, sett fra øst (foto Utmarksressurs AS).*

Figur 2. Stistart etter passering av hengebrua i Bergådalen til Storfurua og Slottet går gjennom blaut granskog og er nesten uframkommelig (foto NINA).

Figur 4. Den vurderte stien fra Bergådalen til Storfurua med en buffer på 500 m rundt stiselementet utgjør lokaliteten. Tallene langs stien viser sensitive enheter og det grønne området viser forekomst av gammel barskog fra Naturbase (grønn skravur utenfor lokaliteten, sammenhengende grønt innenfor).

Tabell 1. Vurdering av sårbar vegetasjon for stien fra Bergådalen til Storfurua.

Bergådalen - Storfurua				
Nr på kart	Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Areal x plassering
295-296 300-301	Bratt skråning med ustabil substrat	3	4	12
306-307	Brink/bratt skrent	1	2	2
291-292 297	Fuktsig/blauthøl	2	2	4
292-294 298-299	Myr-/fuktig område (sammenhengende over større areal)	3	3	9
	SUM for lokaliteten			27

Sårbarheten i denne stien omfatter flere typer sensitive enheter i de blaute områdene i starten av stien, både i flatt og bratt terreng, registrert som Blauthøl, Fuktige områder og Bratt skråning med ustabil substrat (Tabell 1). Deler av området er så uframkommelig at det ikke er en klar stitrasé, men ferdselen spres utover et større område.

Stien opp til Storfurua er relativt bratt. Vegetasjonen er i hovedsak bærlyng. Hele traseen går på grove masseavsetninger. I øvre del av trassen, der stien er tydeligst, har den normal karakter som skogssti med røtter og tråkket skogbunn.

Området rundt Slottet ligger i lav heivegetasjon og terrenget er lett å gå i. Siden det ikke går en definert sti bort til selve Slottet, vil økt ferdsel her raskt kunne medføre flere villstier.

4 Skildring av aktuelle tiltak

Utgangspunktet for tiltakene er at Nasjonalparkstyret forventer en økning av besøkende, men at målet først og fremst er å forsterke for å ivareta dagens bruk, pluss noe økning av besøkende. Drenere og styre vannet vekk fra stisporet vil være noe av det viktigste man følger opp langs stiene. På den måten kan man redusere problemer knyttet til erosjon. Videre vil det være viktig å følge godt med på stiuviklingen, dette for å kunne iverksette målrettede tiltak når eventuelt behov for utbedring/forsterkning inntreffer. Slik kan man unngå å måtte gjøre mer tilrettelegging på en sti enn nødvendig.

4.1 Brua over Bergåa

Dagens bru er ustødig og kan nok for enkelte oppleves utrygg. Brua fremstår likevel ikke som falleferdig, eller farlig. Alternativene er å utføre vedlikehold på dagens bru, eller bygge ny. Spennet på brua er ca. 20 meter. Fundamentering på dagens bru framstår solid, og det er ikke observert brudd eller store skader på materialer. Ved å stramme opp wire, flettverksgjerde samt bunntråd på gjerde, vil brua mest sannsynlig fremstå langt bedre. Dersom en også «strammer» opp rampen ved av og påstigning av brua, f.eks. med gjerde og monterer informasjonstavle, vil inntrykket bli ganske annerledes enn i dag. Det er likevel fornuftig å få en tilstandsvurdering av hengebrua før man avgjør om brua skal rustes opp, eller om det bør bygges en ny.

Klassisk hengebru som er etablert i dag, vil kunne være en del av turopplevelsen, og kanskje særlig for barn, være en attraksjon i seg selv. Det er ikke gitt at en ny «pen» bru, vil gi samme opplevelsen. Dette er i stor grad en subjektiv vurdering, men et moment man bør vurdere.

Ny bru i samme lengde er relativt kostbart sammenlignet med det å utføre vedlikehold på dagens bru.

Dersom man i første omgang går for en ny bru, eller på et senere tidspunkt, finnes det flere løsninger. Det er flere leverandører som kan levere aktuelle brutyper, både i tre og i stål/aluminium. Hvis det skal etableres en ny bru, er det vesentlig å også gjøre en vurdering av om det er behov for ny fundamentering på hver side. En leverandør av bru skal kunne bistå med behovet for fundamentering.

Nasjonalparkstyret vil avgjøre bruvalg etter at det er gjennomført en tilstandsvurdering av dagens bru.

4.2 Videre stitrasé fra brua

Stistart fra hengebrua legges om til ny trasé parallelt med Bergåa. Her er det tørre elveavsetninger, og en vil også få en opplevelse av å vandre langs elva. Mellom Bergåa og dalsiden der stien stiger opp, er det ett fuktig og sumpaktig område. Å legge stien rundt er ikke formålstjenlig, da dette blir uforholdsmessig langt. Ettersom dette er en sti med lite ferdsel, og fordi tilretteleggingen ellers er lav på traseen, benyttes gangbaner av plank. Dette både for å etablere en tørr kryssing og skåne fuktig skogbunn for slitasje, samtidig som man får definert hvor stien går. Til gangbaner anbefales grovskjært plank, langsgående, 2 tommer eller grovere og minimum 6 tommer bredde og to i bredden. Eventuelt kløyvde stammer, med omtrent samme bredde. Det er en fordel at overflaten har en viss ruhet. Gangbaner vil bli glatte, men en kan begrense dette noe ved å bruke materialer som f.eks. er skjært med motorsag eller andre maskiner som skaper ruhet. Impregnerte materialer skal ikke benyttes, og det anbefales å ikke benytte høvlede materialer. Slike materialer blir glatte, og vil i langt større grad fremstå som et fremmedelement. Videre vises det til Merkehåndboka for bruk av gangbaner.

Det vil kunne bli behov for bruk av helikopter for å kunne frakte inn materialer.

Figur 5. Kartet viser stien fra hengebrua etter omlegging. Blå ring markerer aktuell bruovergang over Nørdre Bjønnåsbekken (Utmarksressurs AS).

Etter kryssing av det fuktig område kan stien legges tilnærmet rett opp frem til den møter dagens stitrasé. Selv om det her blir en liten stigning kan den ikke defineres som bratt terreng, og det er ikke brattere enn andre deler av stien. Her er det mose og bærlyng på blokkmark. Noen få større steiner/blokker lengst nede kan med fordel flyttes noe for å skape en tydeligere linje i terrenget. Alternativt må stien gå rundt.

Foruten ved kryssingen av det fuktige området, hvor det er noe mindre lauvtrær og småfallen gran som må fjernes, skal det ikke være nødvendig med noe særlig rydding av vegetasjon fordi skogen her er relativt åpen.

Illustrasjon 1. Illustrasjonen viser forslaget til trasé, rett etter brua. sett fra øst. Bergåa i bakgrunnen. (Foto Utmarksressurs AS)

Illustrasjon 2. Illustrasjon viser forslag til trase langs Bergåa. Sett fra nord. (Foto Utmarksressurs AS).

Illustrasjon 3. Bildet til venstre viser illustrasjon av forslag til trase over fuktig område, sett fra øst. Bildet til høyre illustrerer forslag til trase opp bakken mot eksisterende sti. Sett fra vest. (Foto Utmarksressurs AS).

Illustrasjon 4. Viser forslag til trasé møter eksisterende sti i nord. (Foto Utmarksressurs AS).

Det vil være behov for god informasjon og merking av traseen, særlig i oppstarten, før det danner seg et nytt stispor. Ny stitrasé vil i første omgang bli merket opp med merkebånd som festes på trær/kvister. Informasjonstavle ved brua. Skilting der stien går på og av dagens trasé, samt enkel merking underveis, jf. Merkehåndboka.

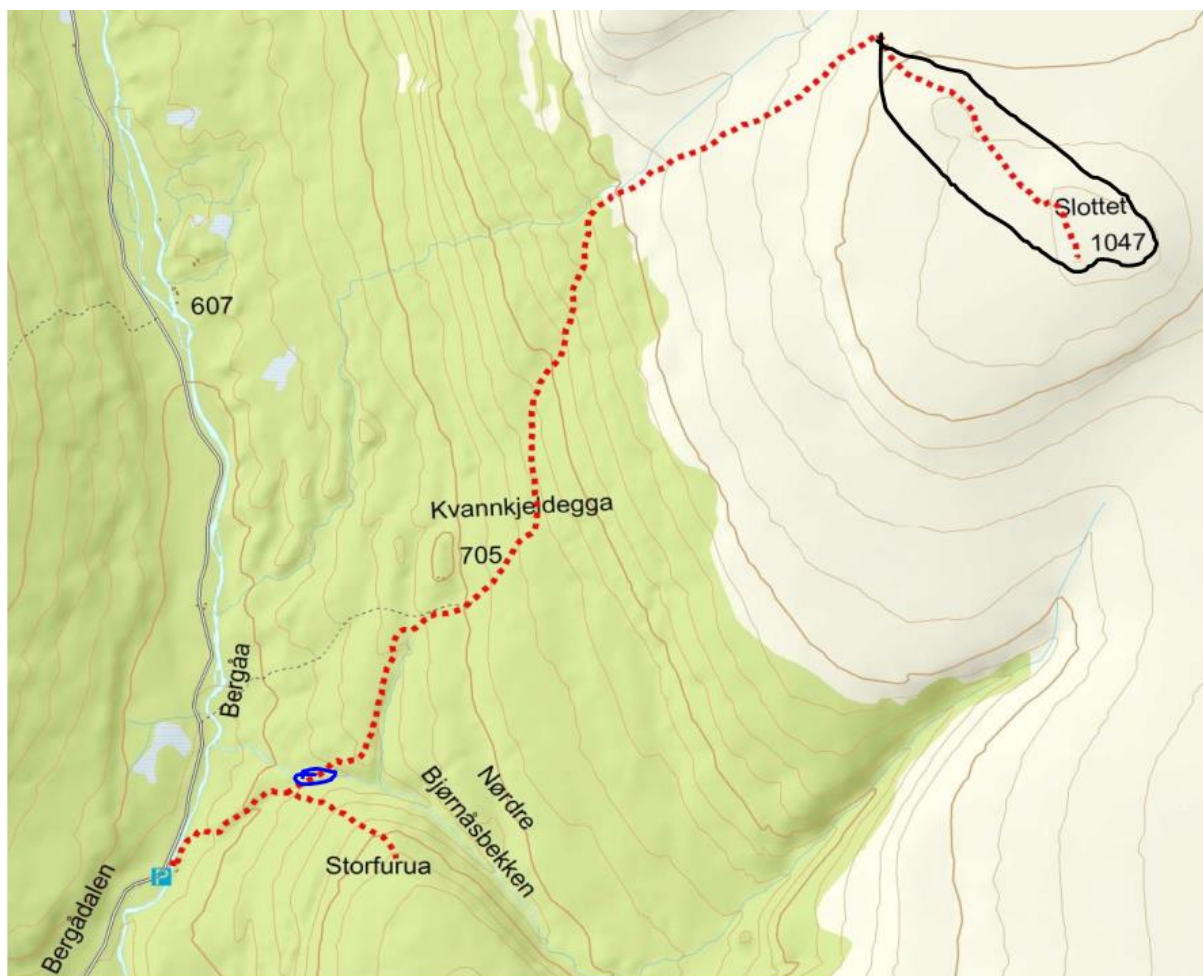
4.3 Sti til Storfurua

Det er skiltet til Storfurua der stien deler seg mot hhv. Slottet og Storfurua. Skiltet byttes ut med et nyere retningsskilt som skal gi bedre informasjon om stiene i området. For å øke kunnskapen om natur- og kulturverdiene i Fulufjellet kan det være aktuelt å sette opp et lite og diskret skilt oppe ved Storfurua som gir god og relevant informasjon om stedet.

4.4 Gangbru over Nordre Bjønnåsbekken

Nordre Bjønnåsbekken har et relativt stort nedbørsfelt, som strekker inn på Fulufjellplatået. Terrenget er vendt vest/nordvest. Bekken har jevnt bratt fall til utløpet i Bergåa. Det er grunn til å tro at bekken vil kunne generere mye vann med høy hastighet. I området hvor stien krysser Nordre Bjønnåsbekken, er det bratt terreng på kanten mot sørvest og med en høydeforskjell på ca. 2-3 meter ned til bekken.

Det etableres en bro over Nordre Bjønnåsbekken som plasseres med god høyde over bekken, slik at den ikke utsettes for påvirkning/slitasje fra vannmasser. En bro her vil kunne være et opplevelseselement på turen.

Figur 6. Kart viser sti fra Bergådalen til Slottet og Storfurua. Blå ring markerer aktuell bruovergang over Nordre Bjønnåsbekken. Sort ring viser ny stimerking fra eksisterende sti og sørover til Slottet (Utmarksressurs AS).

Figur 7. Bildet viser krysningspunkt på Nordre Bjørnåsebekken, sett mot nord. (Foto: Henriette Othilie Bøe Kildahl).

Figur 8. Bildet viser klyv opp fra bekken, sett mot sør. (Foto: Henriette Othilie Bøe Kildahl).

Valg av type bro vil være et kostnadsspørsmål. Fra et brukersperspektiv må en anta at en fast bro vil kunne oppleves tryggere enn en hengebro, ettersom det vil være en viss

frihøyde ned til bekken. Dette er igjen avhengig av hvem brukerne er. Brukere som er fjellvante, vil vurdere det annerledes enn barn og uerfarne fjellfolk. En hengebro har lange tradisjoner i Norge, og vil kunne være en like stor attraksjon, og normalt rimeligere å etablere. En fast bro vil kunne skille seg mer ut i terrenget med rette linjer. I tillegg til å gjøre en kostnadsvurdering av type bru, vil det også være fornuftig å gjøre en vurdering av brukergruppen.

Roller knyttet til eierskap, drift og vedlikehold må avklares tidlig i prosessen. En bro vil kreve tilsyn og over tid noe vedlikehold. I den sammenheng er det viktig å ha definert ansvarsforhold knyttet til brua.

4.5 Stien videre opp til Slottet

Som første tiltak anbefales det her å få styrt ferdsele til ett stispor. Det kan være utfordrende med tanke på hvor lett det er å gå ellers i terrenget. Tiltak er enkel merking og informasjon, og evt. noen klopper eller vad ved noen av de naturlige grovene, for å tydeliggjøre stisporet. Dette er en strekning man bør følge ekstra godt med på, fordi økt ferdsel her raskt vil kunne medføre flere villstier.

Som et tiltak for å øke forståelsen og kunnskapen om natur- og kulturverdiene i Fulufjellet, planlegges det for å sette opp et diskre vippeskilt langs eksisterende stitrasé som kan informere om kulturhistorien i dette området, som f.eks. informasjon om den gamle «mosevegen».

5 Fremdriftsplan

Fremdriftsplanen for stilrettelegging i Bergådalen:

Aktivitet/tiltak	Periode	Ansvarlig
Varsle / innhente samtykke fra grunneier.	Vinter 2023	Nasjonalparkstyret
Åpent møte om stiplan	April 2023	Nasjonalparkstyret
Tilstandsvurdering av privat hengebru (ink. rapport med forslag til utbedringstiltak).	Sommer 2023	Nasjonalparkstyret
Innkjøp av gangbaner.	Vår/sommer 2023	Nasjonalparkstyret
Merke opp nye stier, skilte og sperre av gammel sti.	Sommer/høst 2023	Nasjonalparkstyret
Søke kommunen - godkjenning av bru –	Sommer/høst 2023	Nasjonalparkstyret

avklare eierforhold, drift og vedlikehold av bru.		
Hvis aktuelt, utbedring av bru og utlegging av gangbaner.	Sommer/høst 2023	Nasjonalparkstyret/SNO
Vurdering og evt. prosjektering av bruer over Nordre Bjønnåsbekken og Bergåa.	Sommer/høst 2023	Nasjonalparkstyret
Anleggsfase: Bygging av brue (er).	Sommer 2024	Nasjonalparkstyret

6 Finansiering

Nasjonalparkstyret avsetter midler til gjennomføring av stiprosjektet i 2023 og 2024. Hele stiprosjektet dekkes gjennom tiltaksmidler fra Miljødirektoratet post 1420.31. Finansiering vil i all hovedsak gå til entreprenører, materiale og helikopter. Det legges inn en betydelig egeninnsats fra lokalt SNO og nasjonalparkforvalter på prosjektledelse

6.1 Budsjett

Hengebru

Det vil være viktig å få gjennomført en tilstandsvurdering av brua og en rapport som viser til eventuelle utbedringstiltak. Foreløpig har vi ikke grunnlag for å utarbeide et budsjett for utbedring av gammel hengebru eller å etablere en ny hengebru, men dette vil bli utarbeidet i løpet av sommer/høst 2023. Prinsippet for fundamentering vil være lik som med fast bru, og man kan med stor sikkerhet si er at kostnadene ved å bygge en enkel hengebru vil være lavere enn fastbru. Særlig med tanke på snølast vil det være viktig å beregne riktig dimensjon ved materialbruk på hengebrua. Utover dette vil Merkehåndboka være en viktig veileder videre.

Referanser

Andersson, M. 2005 Rapport fra naturfaglige registreringer i Ljørdalen øst, FORAN AS på oppdrag av Fylkesmannen i Hedmark 2005. 48 s.

Solås, A. 2000 Nøkkelbiotoper og hensynsområder i Statskogene i Trysil. Rapport Nr 3/2000. Statskog Ressursdata.

Hagen, D. & Wold, L.C. 2017. Sårbarhetsvurdering av vegetasjon langs utvalgte stier i Fulufjellet nasjonalpark. – NINA Rapport 1431. 38 s

Restaurering og forsterkning av stier i Fulufjellet nasjonalpark. Rapport med tilråding for tiltak 2022. Utmarksressurs AS.

Forvaltningsplan for Fulufjellet nasjonalpark 2017.

Besøksstrategi for Fulufjellets nasjonalparker.

Ferdsestilling Fulufjellet – Stien til Storfurua og Slottet 2016.

Samlet oversikt over høringsuttalelser og innspill til Prosjektplan – Stitilrettelegging og kanalisering av ferdsel til Storfurua og Slottet i Fulufjellet NP

1. Ola Skaaret, hjemmelshaver - gnr./bnr. 9/121 og 9/348

Skaaret viser til tidligere mottatt søknad fra Nasjonalparkstyret for Fulufjellet om tillatelse til å oppføre gangbru over Bergåa, og at Ola Skaaret som grunneier ikke har gitt tillatelse til nevnte tiltak. Skaaret uttaler videre at han ikke vil tillate skjøtselstiltak beskrevet i utkast til skjøtelsesplan før han har fått overført penger fra skogfond, knyttet til skogteig gnr./bnr. 9/121 innenfor Fulufjellet NP, til sin konto.

Forvalters merknader og forslag til innstilling:

Nasjonalparkstyret for Fulufjellet har ingen myndighet eller noe ansvar for utbetaling av midler fra skogfond. Saker knyttet til skogfond må rettes til Trysil kommune. Forvalter innstiller på at tiltakene beskrevet i utkast til prosjektplan gjennomføres med hjemmel i Verneforskrift for Fulufjellet nasjonalpark § 6. Det vil si at forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet uten samtykke fra grunneier, men at styret skal som et minimum varsle berørte grunneiere om tiltakene. Nasjonalparkstyret varslet berørte grunneiere i brev av 15.03.2023 og understreket følgende: «Hvis vi ikke hører noe innen 15. april 2023 så anser vi det som et samtykke fra grunneiere og rettighetshavere til å gjennomføre tiltakene.» Styret har ikke mottatt andre uttalelser til planutkast som motsetter seg planens beskrevne skjøtselstiltak.

Skaaret eier 1/6 av Storfuruteigen gnr./bnr. 9/121, og 1/10 av Storfuruteigen 9/348, teiger som ligger innenfor vernegrensene. Flertallet av eierne av nevnte teiger har gitt samtykke til/er positive til skjøtselstiltakene som er foreslått. På bakgrunn av dette vil forvalter opprettholde sin innstilling til vedtak.

Innspillet tas til orientering.

2. Magnus Enger

Under åpent møte i Ljørdalen 13.04.2023 stilte Enger følgende spørsmål:

- Er det ønskelig fra grunneierne på teigene som skjøtelsesplanen berører, å tilrettelegge for økt ferdsel til Storfurua og Slottet?

Forvalters merknader:

Det ble besvar fra noen av representantene for grunneiere på Slottsliteigen, at det kan være bra med merking av sti opp til Slottet for å gjøre det sikrere for både turgåere og jegere med tanke på jakta. En tydelig merking av sti vil føre til bedre oversikt over hvor folk går i området. Ellers er det ikke kommet inn noen andre reaksjoner fra berørte grunneiere langs stien til Slottet og Storfurua, bortsett ifra merknad fra Skaaret (se merknad 1 over).

3. Vidar Storbæk og Alf Moren, hjemmelshavere - bnr./bnr. 9/122 (Bjørnteigen)

Under åpent møte i Ljørdalen 13.04.2023 bemerket Storbæk og Moren følgende:

- Det er positivt for grunneierne at det kloppes og merkes langs stiene da dette fører til mindre skader på marka. Vi er positivt innstilt på at det tilrettelegges langs stien opp til Slottet og Storfurua og at nasjonalparkstyret ruster opp bruovergangen over Bergåa.

Forvalters merknader:

Innspillene tas til orientering

Arkivsaksnummer: 2023/1802-4

Saksbehandler: Henriette Othilie Bøe Kildahl

Dato: 07.06.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Fulufjellet	18/2023	12.06.2023

Orienterings- og drøftingssaker - styremøte 12. juni 2023

Innstilling fra forvalter

Orienterings- og drøftingssaker tas til orientering.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

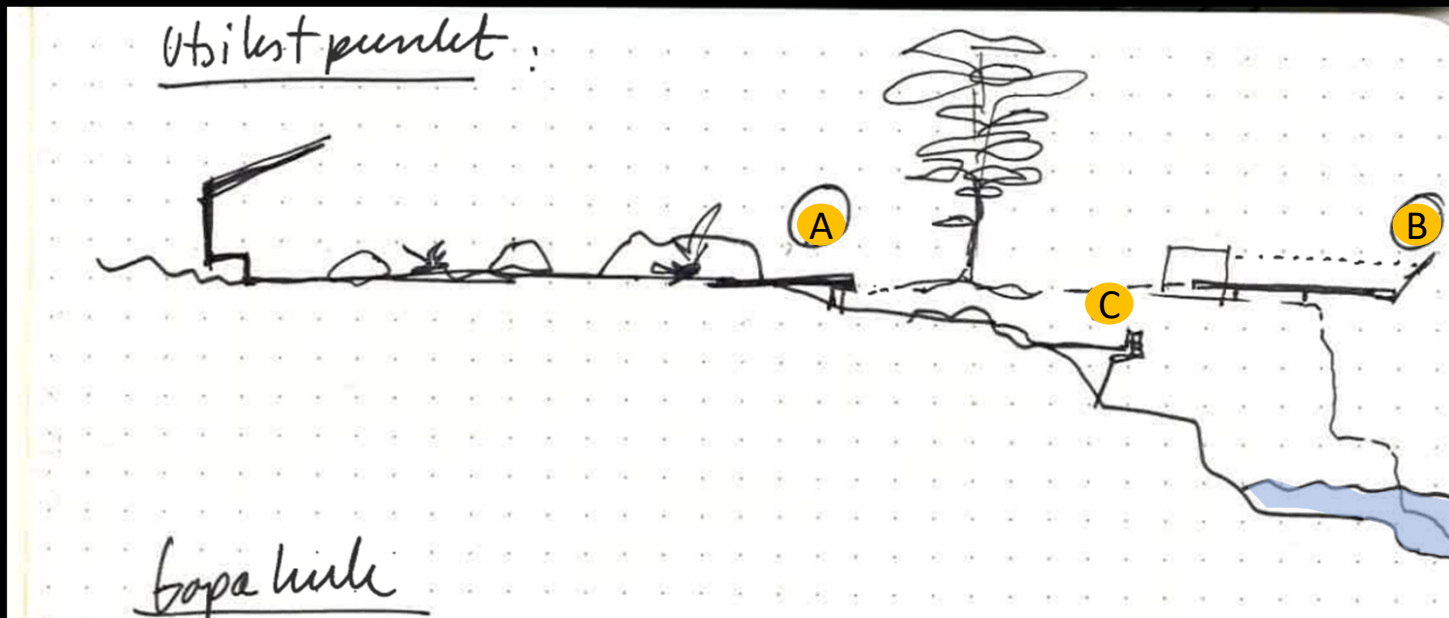
- Vedlegg – illustrasjoner av alternative rasteplass-løsninger ved Bråtafallet:
  - 1 - 606 - Fulufjellet nasjonalpark-presentasjon - ILLUSTRASJONER ALTERNATIVER
  - 2 - Bråtafallet altD
  - 3 - Bråtafallet altD03
  - 4 - Bråtafallet landskapsplan Bråtafallet 200-alternativ A
  - 5 - Bråtafallet landskapsplan Bråtafallet 200-alternativ B
  - 6 - Bråtafallet landskapsplan Bråtafallet 200-alternativ C
  - 7 - Bråtafallet landskapsplan Bråtafallet 200-alternativ D (1)
  - 8 - Søknad om omlegging og tilrettelegging av sti til Otterslåtten i Bergådalen
  - 9 - Tilleggsopplysninger til søknad om omlegging av sti til Otterslåtten i Bergådalen

Saksopplysninger

Følgende saker legges frem for styret til orientering og drøfting under styremøtet:

- Status tiltak 2023
  - Natursti:
    - avtale inngått med Taiga Nature & Foto.
  - Stitilrettelegging:
    - Befaring og merking av stier første uka i juli.
    - Innkjøp av staker, merkebånd og div. skilt.

- Turkasse på Brynflået.
- Skilting og innfallsporier:
  - Søknad om skilting til Innlandet fylkeskommune, Statens vegvesen og Trysil kommune.
  - Tilrettelegging ved innfallsporierene – avtaleutkast oversendt til Statskog SF. Avklaringer med LGU.
  - Møte med LGU vedr. skilting langs vei og infotavle i Ljørdalen sentrum.
  - Innhenting av tilbud på opparbeidelse av innfallsporier/infopunkter Bergådalen, Bråtafallet og Girdalen.
  - Videreutvikling av rasteplassen ved Bråtafallet.
  - Utedoer.
  - Bruer i Bergådalen.
- Ferdsestelling 2023.

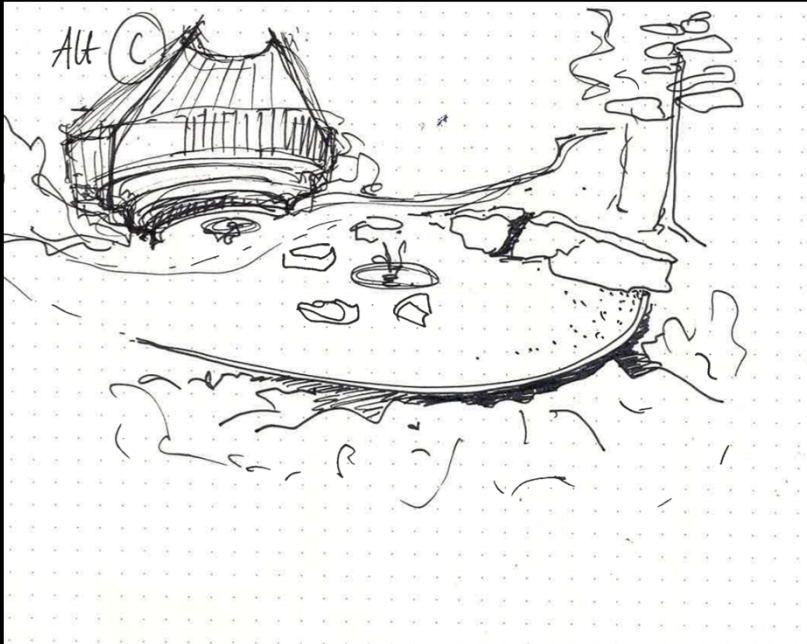

- A – TILBAKETRUKKET
- B – UTKRAGET
- C – NEDSENKET

PRINSIPPSNITT; SKISSE 3 ALTERNATIVER TIL UTSIKTSPUNKT VED BRÅTAFALLET

DRONNINGALANDSKAP

MODELLSTUDIER - ALTERNATV A; TILBAKETRUKKET UTSIKTSPUNKT VED BRÅTAFALLET

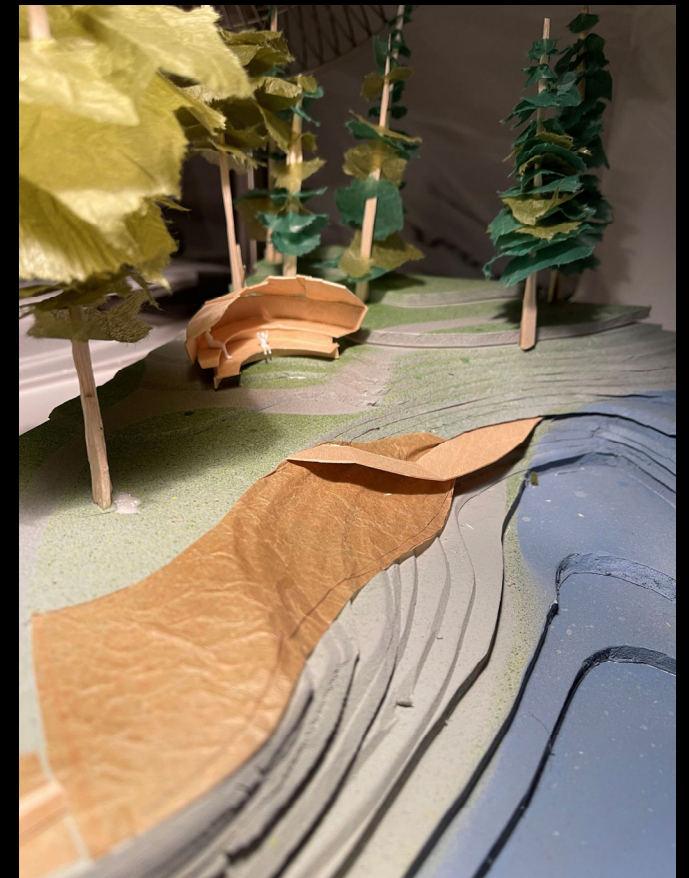
DRONNINGALANDSKAP

Foto fra befarung; utsiktspunkt ved Bråtafallet

MODELLSTUDIER - ALTERNATV B; UTKRAGET UTSIKTSPUNKT VED BRÅTAFALLET

ILLUSTRASJON - SKISSE ALTERNATIV C; GAPAHUK OG UTSIKTSPUNKT VED BRÅTAFALLET

ILLUSTRASJON - UTSIKTSPUNKT ALTERNATIV C – NEDSENKET - VED BRÅTAFALLET

DAGENS SITUASJON

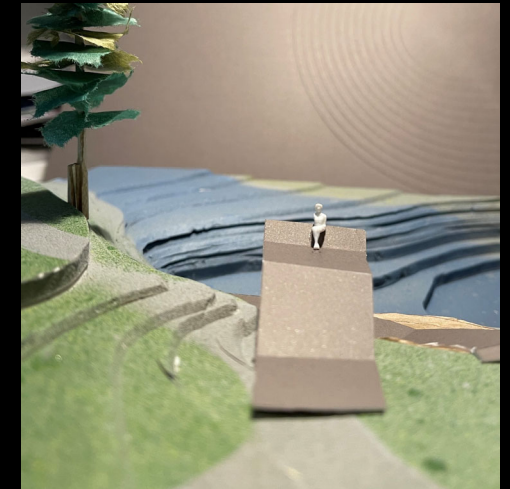
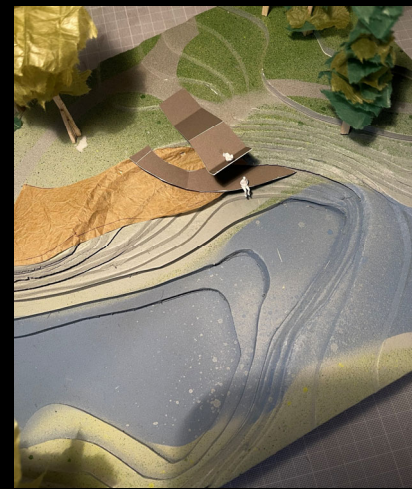
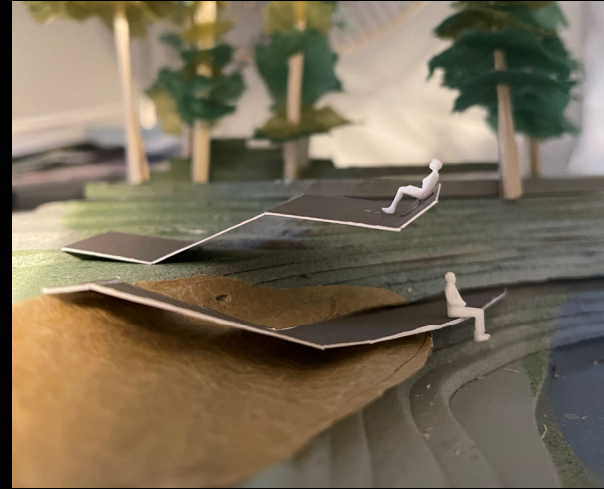

ILLUSTRASJON ALTERNATIV C

ILLUSTRASJON - SKISSE ALTERNATV C; GAPAHUK OG UTSIKTSPUNKT VED BRÅTAFALLET

DRONNINGALANDSKAP

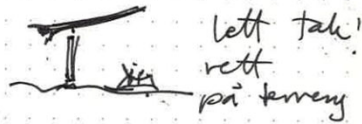
MODELLFOTO – KONSEPTSKISSER FOR UTSIKTSPUNKT; OVER OG UNDER

Gapahuk

type 1. og 2.

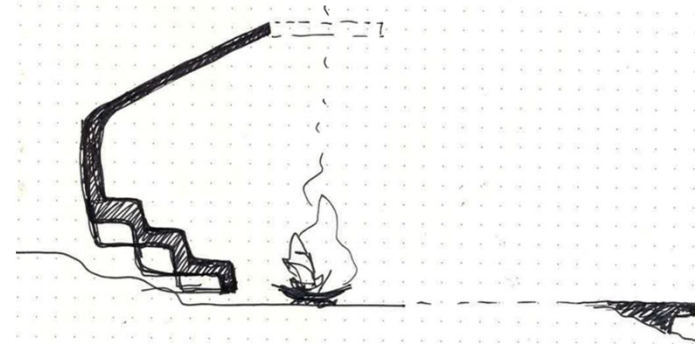
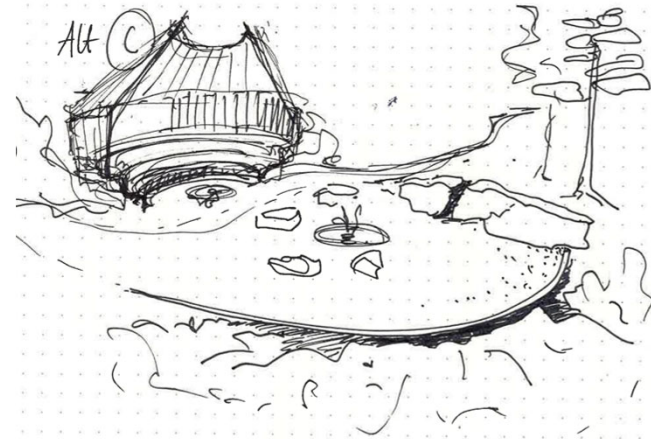
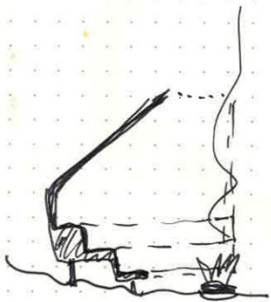
(A) Biotope

(B) Enten justert
stedstilpanet
variant av Biotope.

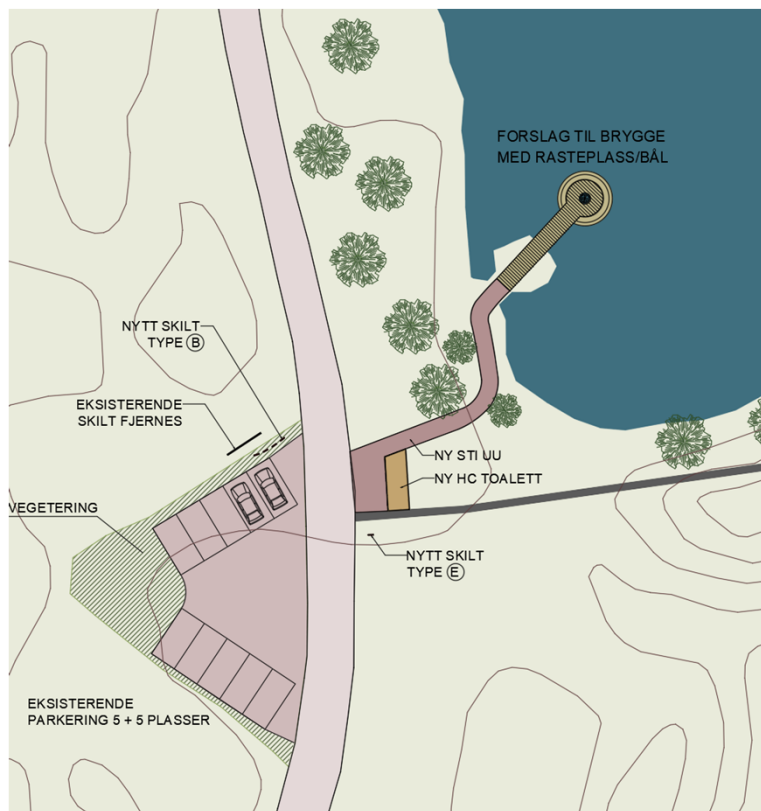

(C) Ny form - stereoddydd
variant.

- nykore tilpanet
- gjenbrukt av materialer?

ILLUSTRASJON - SKISSE GAPAHUK OG UTSIKTSPUNKT VED BRÅTAFALLET

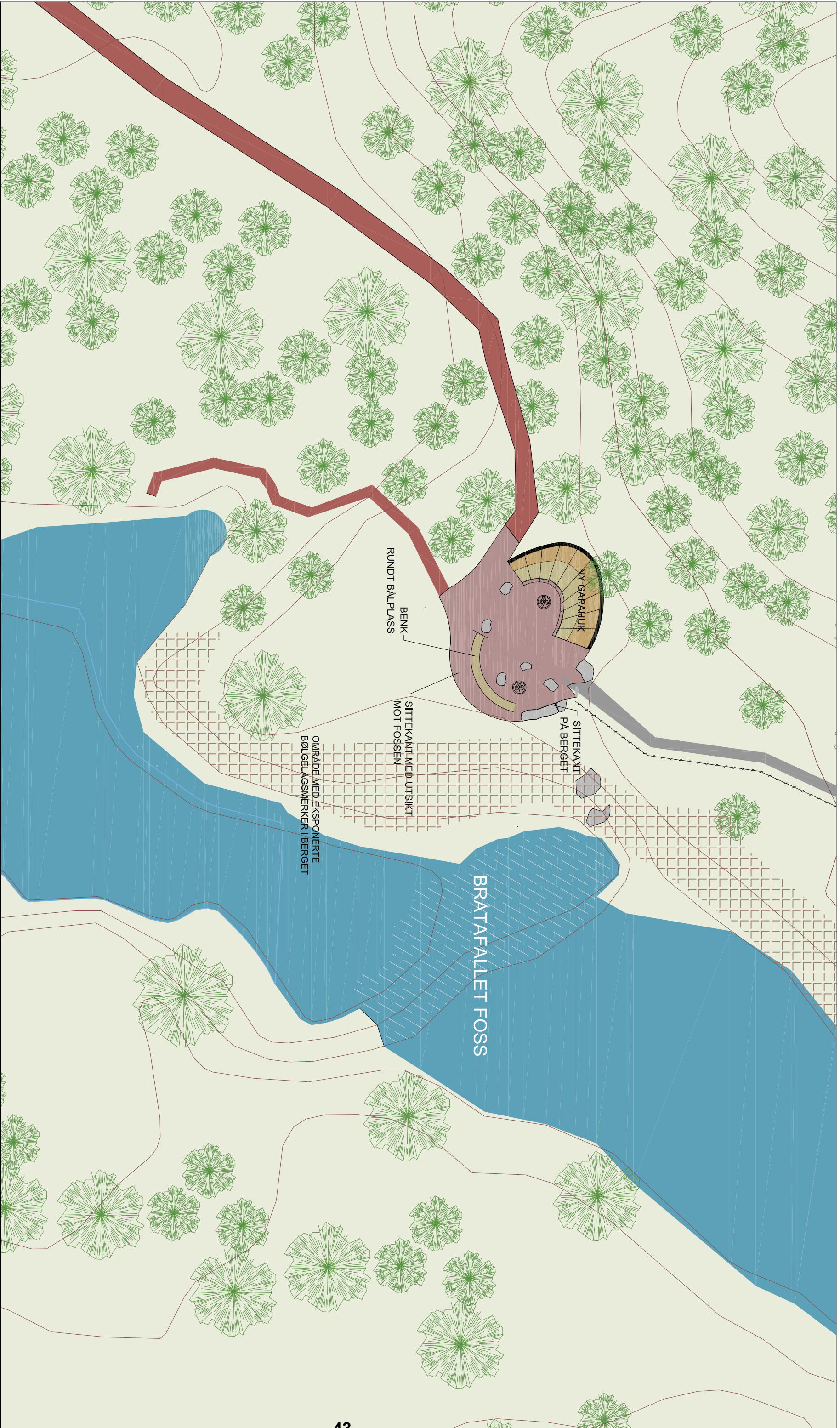

ILLUSTRASJON - BÅLPLASS PÅ BRYGGE I TJERNET VED MARKLOKEN

BRÅTÅFALLET PLANUTSNITT 1:200
ALTERNATIV A

DRONNINGALANDSKAP

INNFALLSPORT
FULUFJELL NASJONALPARK

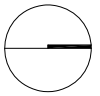

BRÅTÅFALLET PLANUTSNITT 1:200
ALTERNATIV B

DRONNINGALANDSKAP

INNFALLSPORT
FULUFJELL NASJONALPARK

BRÅTAFALLET PLANUTSNITT 1:200
ALTERNATIV C

DRONNINGALANDSKAP

INNFALLSPORT
FULUFJELL NASJONALPARK

BRÅTÅFALLET PLANUTSNITT 1:200
ALTERNATIV D

INNFALLSPORT
FULUFJELL NASJONALPARK

-----Opprinnelig melding-----

Fra: Gunda Skåret <gundask@hotmail.com>

Sendt: tirsdag 14. februar 2023 20:06

Til: Erik Sletten <Erik.Sletten@trysil.kommune.no>

Emne:

Advarsel fra SÅTE-IKT : Denne e-post er mottatt fra en ekstern virksomhet. Ikke klikk på linker eller åpne vedlegg med mindre du er sikker på at du kjenner avsender og vet at innholdet er trygt

Til Fulufjellet Nasjonalpark v/ styreleder Erik Sletten

Sti til Ottersslåtten, Bergådalen, samt vedkjøring med snøskuter.

Vi fikk i 2017 tillatelse til å legge ny klopp over ei myr på stien til Ottersslåtten, og samtidig flytte den lengre vest på myra for å unngå stener og rotter. Kloppene ble etter søknad 01.04. 2017 kjørt ut i april 2017 og lagt ut samme sommer. Forrige parkforvalter Ariane Norstad har besiktiget og godkjent arbeidet. Den nye forvalteren, H. O. B. Kildahl, mener imidlertid at vi må søke spesifikt om å flytte stien så den treffer den nye kloppen. Dette arbeidet er på det nærmeste ferdig. Det mangler bare ca 6 bøtter grus. Vi tar med ei bøtte hver gang vi går stien. Vi søker om å få gjøre ferdig stien, og ber om tilgivelse for at vi flyttet den så den traff kloppen.

Vi viser til befaring sommeren 2022 med R. Skyrud og H. Kildahl for å se på hvor vi kan hugge ved til bruk på Ottersslåtten. Vi var enige om at det var mest fornuftig å hogge på Storenget, på østsida av Bergåa. Vi søker med dette om å få hugge ca 3 trær pr år, fortrinnsvis bjørk og kjøre dem med snøskuter over Bergåa og til skålen. På grunn av isforholdene på Bergåa blir det ikke aktuelt hvert år, men kanskje hvert annet eller tredje år.

Med vennlig hilsen Gunda og Trond Ole Skåret

Gunda og Trond Ole Skåret
Skårvegen 1287
2425 Ljørdalen

Nasjonalparkforvalter for Fulufjellet Nasjonalpark
Henriette Othilie Bøe Kildahl
Postboks 987
2604 Lillehammer

Viser til brev fra H.O.B. Kildahl av 21.02.23

Ad. Legging av ny klopp og flytting av sti til Ottersslåtten.

Vi hadde muntlig avtale med Ragnar Ødegård om å flytte kloppen noe vestover, for å unngå steiner og trær der den gamle ligger. Vi var enige om at det var unødvendig å søke om dette, i følge verneforskriften. Det vi imidlertid måtte søke om, var å få kjøre kloppene ut med snøskuter. Det ble utført i april 2017, og kloppene ble lagt ut sommeren 2017. Veggen ble påbegynt lagt om samme sommer, og vi har senere fulgt opp med at vi har tatt med en bønne grus nesten hver gang vi har gått til stuggua, gjerne med barnebarn til hjelp. Den forrige forvalteren, Ariane Nordstad, var på befaring på «anlegget», og hun sa seg fornøyd med det arbeid som var utført hittil, men at det burde være litt mer grus. Etterat hun sluttet har vi hatt problemer med helsa (korona mm) så vi har ikke fått gjort mer på stien. Vi håper at forvalteren og styreleder har lyst og mulighet til å bli med og se på det til sommeren, og kanskje ta noen bilder da, for nå er det for mye snø.

Ad. Vedhogst

I følge våre notater var Henriette B Kildahl og Runa S kyrud med Trond på befaring på Ottersslåtten for å se på mulig vedhogst den 22.06.22. Runa foreslo at vi kunne ta ut ved på Storenget. Dette er en gammel utslått fra ca 1760, som tilhører Otters 11/4, og som det ble gravd en 450 m lang gjødslingsgrøft på innsiden av, rundt 1890. Slåtten er nå iferd med å gro igjen. Vi to andre syntes det var ett godt forslag, og vi var dermed enige

om hvor uttaket skulle være. Deretter så vi på hvor vi kunne kjøre over Bergåa. Jeg fortalte at isbroene la seg litt forskjellig hvert år, så vi kunne ikke bestemme en eksakt skutertrasse over åa, enkelte vintre kommer vi ikke over i det hele tatt. Jeg fortalte også at vi ikke kommer til å hogge hvert år, men at behovet kunne være ca tre trær pr år. Jeg sa også at jeg ikke behøvde flere turer for dette, (6 pr år) da vi kan overnatte til vi er ferdige. Det ble ikke nevnt noe om å søke hver vinter. Vi håper at vi kan ta ut dette selv, slik at «Parken» ikke må blinke med øks eller plastbånd for x antall år fremover.

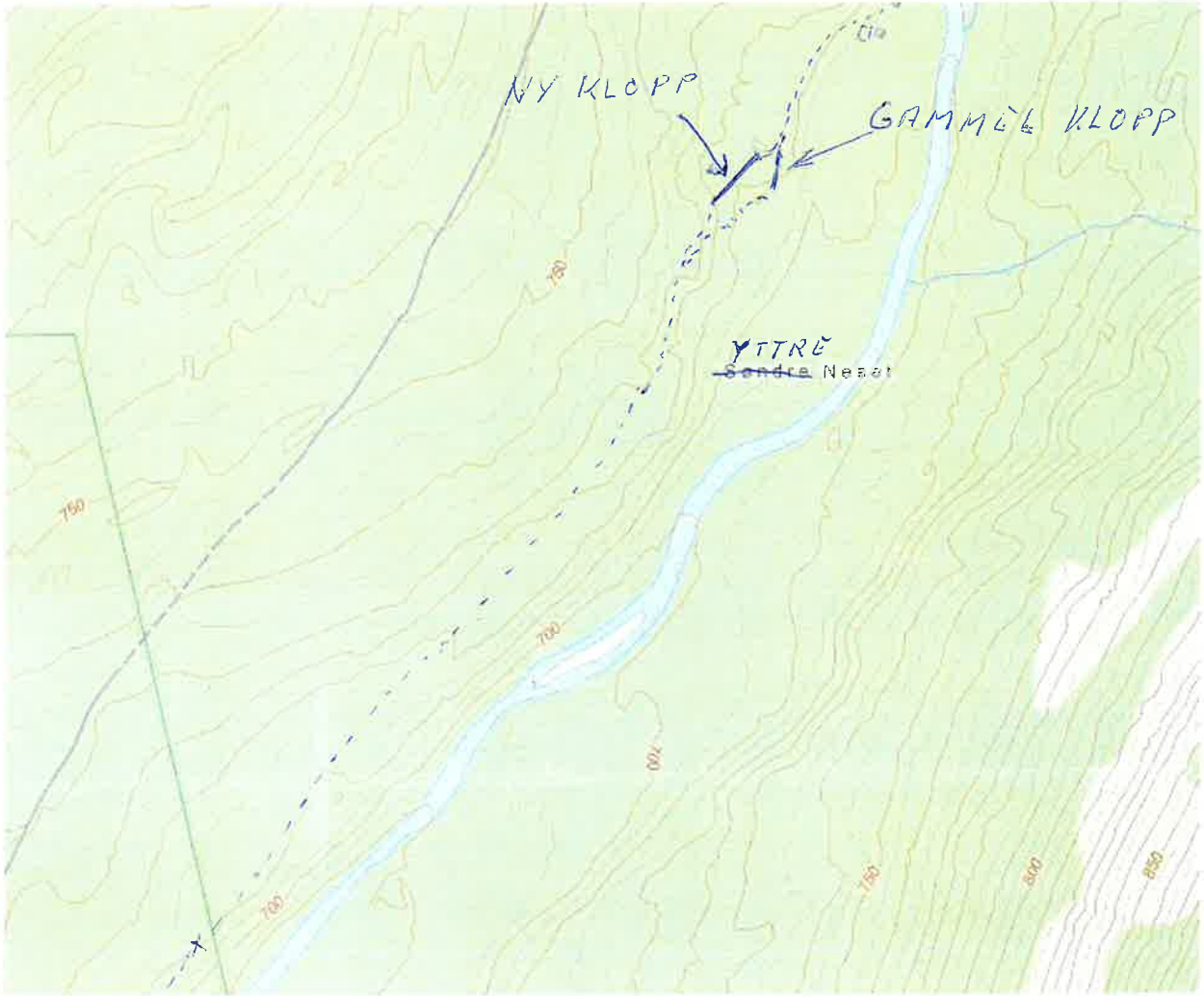
Vi vil hogge i mars/april og hvor mange turer som trengs for å frakte veden til skålen er vanskelig å si. Kanskje et lass eller to pr tre, avhengig av føret.

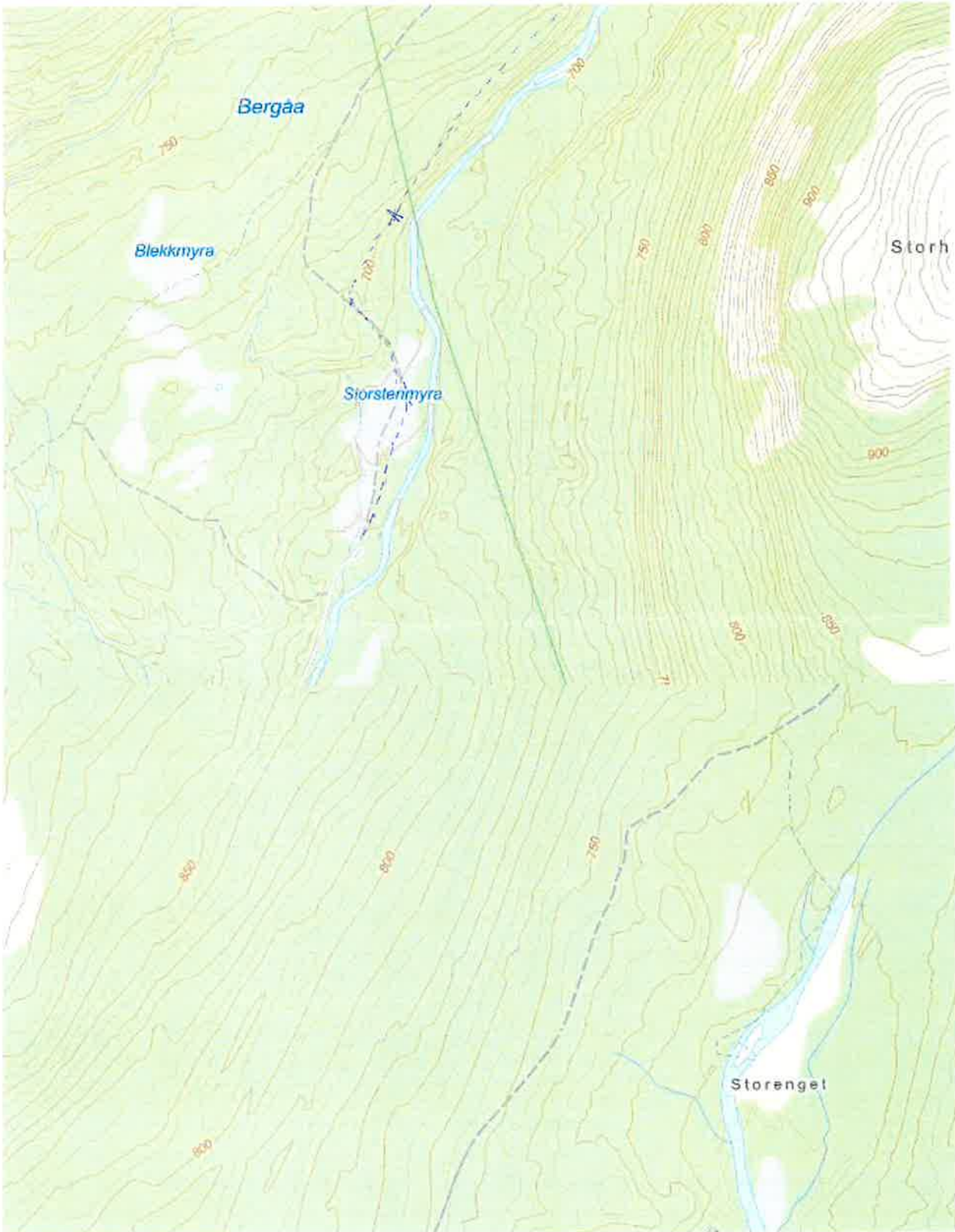
Til slutt vil vi si at vi er blitt semre til bens med åra vi er derfor avhengi av å ha en god sti å gå etter. Vi synes at dette med stiflyttingen er noe overdrevet. Naturen har allerede tatt over den gamle.

Granly, 6. mars 2023

Mvh Gunda og Trond Ole Skåret

3 vedlegg (kart)

ALTERNATIVE
UTKJØRINGSVEGER

ST 19/2023 Referatsaker

Nasjonalparkstyret for Fulufjellet

Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Dato: 03.05.2023
Vår ref.: 2023/649-10090/2023
Deres ref.:

Høring - dispensasjon for oppføring av anneks gbnr. 11/26

Det vises til søknad om dispensasjon for å oppføre anneks til hotell på gbnr. 11/26 i Ljørdalen, mottatt 27.02.2023, samt supplering av søknad 28.03.2023 og 20.04.2023. Tiltaket er ikke i trad med kommuneplanens arealdel 2014-2025, og det søkes om dispensasjon fra LNF formålet punkt. 3.7, byggeforbud langs vann og vassdrag punkt 4.2 og punkt 5.6 flomutsatte områder.

Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS

Ansvarlig søker: Byggeplan AS v/Johan Opgård.

Bakgrunn

Skåret grendehus ble bygget i 1921 som skole for Skåret. Skolen ble nedlagt på 50-tallet og har siden den tid fungert som grendehus. Bygningen har siden fått tilskudd for restaurering fra fylkeskommunen for kulturminneverntiltak. Skåret grendehus fikk i 2018 innvilget midlertidig dispensasjon for bruksendring til overnattingsbedrift i 10 år.

Søgarn Eiendom AS har renoverert og bygget om det gamle skolehuset i grenda. Siden 2019 har Villa Fregn vært drevet som hotell og restaurant. Hotellet har under pandemien lidd av nedstengninger og restriksjoner. Det nye vertskapet på Villa Fregn har lagt til grunn at antall gjesterom må økes for å få en sunn og forsvarlig økonomisk drift av hotellet. Antallet rom begrenser blant annet muligheten for å ta imot større grupper på hotellet. Tiltakshaver ønsker derfor å oppføre et anneks til eksisterende hotell på eiendommen. Annekset skal inneholde seks overnattingsrom med tilhørende bad.

Plangrunnlag

Gjeldende plan for området er kommuneplanens arealdel 2014-2025. Området er i kommuneplanen avsatt til landbruks-, natur- og friluftsmål (LNF).

3.7 Landbruks-, natur- og friluftsmål, LNF-områder jf. pbl § 11-7, nr. 5

Den rettslige virkningen av arealbruksformålet LNF er at det ikke er tillat med annen bygge- og anleggsvirksomhet enn det som har direkte tilknytning til stedbunden næring; det vil i praksis si tradisjonell landbruksvirksomhet.

4.2 Byggeforbud langs vann og vassdrag pbl § 11-11 nr. 4 og 5, jf. § 1-8 siste ledd

Området langs Ljøra er båndlagt i en avstand 100 meter målt ved gjennomsnittlig flomvannstand.

5.6 Faresoner jf. pbl § 11-8 tredje bokstav a

c) I flomutsatte områder tillates ikke anlegg eller byggetiltak uten at det samtidig er utredet og etablert nødvendige sikringstiltak. Flomsone for 200 års flom er lagt inn som hensynssone.

Nabovarsling

Tiltaket er ikke nabovarslet, et tilsvarende høringsbrev blir derfor sendt ut til berørte naboer for mulighet til uttalelse i henhold til pbl § 19-1.

Foreløpig vurdering

I LNF områder er det ikke tillat å oppføre nye boliger eller næringsbygg som ikke har tilknytning til stedbunden næring. Kommuneplanen åpner samtidig opp for at en kan vurdere annen næringsvirksomhet på bygdene gjennom dispensasjonsbehandling.

Skåret Grendehus fikk i 2018 innvilget midlertidig dispensasjon for bruksendring på 10 år. Bruksendringen ble vurdert å ikke tilsidesette hensynene i lovens formålsbestemmelse i vesentlig grad, og at fordelene var klart større enn ulempene. Bakgrunnen for at det ble gitt midlertidig dispensasjon var at bygningen ikke oppfyller alle relevante tekniske krav. Det vurderes som positivt at bygningen er i bruk og at dette gamle bygget ivaretas. Skåret er kartlagt som verdifulle kulturlandskap, og klassifisert til middels verdi.

Skåret Grendehus eller Villa Fregn ligger i nærheten av Fulufjellet nasjonalpark. Stedet har dermed en gunstig plassering for overnatting Ljørdalen med gode muligheter for opplevelser både vinter- og sommerstid. Utvidelse av overnattingstilbudet vil kunne gi Villa Fregn en bedre drift ved mulighet for flere gjester.

Eiendommen består i dag av et eldre grendehus som driftes som hotell samt et uthus som skal fjernes. Planlagt anneks skal plasseres nord for det eksisterende grendehuset i lik avstand til elva Ljøra. På bakgrunn av eksisterende bebyggelse vurderes tiltaket ikke å medføre økt privatisering av strandsonen og hindrer i liten grad tilgangen til elva.

Annekset skal benytte samme drikkevannskilde som det eksisterende hotellet Villa Fregn, vannprøveresultat er vedlagt. Det er planlagt nytt avløpsanlegg for annekset, anlegget er prosjekter for 8 pe. Det skal etableres et infiltrasjonsanlegg, som skal heves høyere i terrenget som et overflateanlegg, for å ta hensyn til høy vannstand i Ljøra. Jordprøver viser at det er god infiltrasjon i området med infiltrasjonsklasse 3.

Eiendommen ligger innenfor aktsomhetsområde for flom i Ljøra. Det er redegjort for flomfare gjennom kjent lokalkunnskap. Den største kjente flommen i område var flommen i 1995, som trolig tilsvarte en 200- års flom. Flommen var på det største målt til 526,1 moh. Som et sikringstiltak vil bygget plasseres 1,5 meter over nivået for 95-flommen.

Kommunen har kun gjort en foreløpig vurdering. Endelig standpunkt i saken avhenger av innkomne merknader.

Høringsfrist: 31. mai 2023

Eventuelt svar på dette brevet sender du til postmottak@trysil.kommune.no merket 2023/649.

Med hilsen

Lena Straume
Arealplanlegger
Tlf. 45 73 84 50

Dette brevet er elektronisk godkjent og sendes derfor uten signatur.

Vedlegg:

- 1 Søknad om dispensasjon - gbnr. 11/26
- 2 Redegjørelse for flom
- 3 Dokumentasjon fra kartverket
- 4 Situasjonsplan - 2023-01-27.pdf
- 5 Prosjekteringen av avløpsanlegget

Sendt til:

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE) REGION ØST	Postboks 4223	2307	HAMAR
STATSFORVALTEREN I INNLANDET	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
INNLANDET FYLKESKOMMUNE	Postboks 4404	2325	HAMAR
MATTILSYNET	Bedriftssenteret Felles postmottak Postboks 383	2381	BRUMUNDDAL
SØGARN EIENDOM AS	Gammelbruvegen 10	2425	LJØRDALEN
Nasjonalparkstyret for Fulufjellet	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER

Eksterne kopimottakere:

BYGGEPLAN AS	Bergevegen 2	2420	TRYSIL
--------------	--------------	------	--------

Fra: postmottak@trysil.kommune.no[postmottak@trysil.kommune.no]
Sendt: 03.05.2023 12:34:04
Til: Postmottak SFIN[sfinpost@statsforvalteren.no]
Tittel: E-post fra Trysil kommune

Vår ref 2023/649

Vennlig hilsen

Lena Straume | Arealplanlegger

e-post: Lena.Straume@trysil.kommune.no

SØKNAD OM DISPENSASJON

Tiltakshaver:	Sølgarn Eiendom AS
Ansvarlig søker:	ByggePlan AS v/Johan Opgård
Tiltak:	Oppføring av anneks til hotell.
Eiendom gnr./bnr./fnr.:	11/26 –Gammelbruvegen 30 – Ljørdalen
Hva søkes det dispensasjon fra:	Bestemmelser om LNF-formål i kommuneplanens arealdel punkt 3.7 Bestemmelser om byggeforbud langs van og vassdrag punkt 4.2 Bestemmelser om flomutsatte områder punkt 5.6

Innledning:

I punkt 3.7 i kommuneplanens arealdel står det bl.a. følgende; *Tiltak som etter veilederen "Landbruk pluss" ikke faller inn under landbrukstilknyttet næringsvirksomhet, skal videre kunne vurderes i en dispensasjonssak.*

Det søkes derfor om en dispensasjon til oppføring av anneks / gjestehus til nåværende hotell i henhold til vedlagte tegninger og situasjonsplan på den aktuelle eiendommen med LNF-formål.

I punkt 4.2 står det at det ikke er tillatt med nye tiltak innenfor en avstand på 100 meter til vann/vassdrag, det søkes derfor om dispensasjon på plassering av gjeldene tiltak på den aktuelle eiendommen.

I punkt 5.6 så er det lagt inn 200 års flom som hensynssone, det søkes derfor om dispensasjon mot gjeldene hensynssone.

Bakgrunn:

Tiltakshaver er eier av den aktuelle eiendommen og har renoverert/bygget om det gamle skolehuset i grenda. Siden 2019 har Villa Fregn vært drevet som hotell og restaurant. Hotellet har i perioden 2020-2022 lidd av nedstengninger og reiserestriksjoner pga av covid19-pandemien. Det nye vertskapet på Villa Fregn har lagt til grunn at antall gjesterom må økes for å få en sunn og forsvarlig økonomisk drift av hotellet. Antallet rom begrenser blant annet muligheten for å ta i mot større grupper på hotellet. Tiltakshaver ønsker derfor å oppføre et anneks til eksisterende hotell på eiendommen. Annekset/gjestehuset inneholder 6 stk. overnattingsrom med tilhørende badrom.

Følgende argumenter legges til grunn for at vi mener dispensasjonen kan gis:

- Vi er kjent med at det tidligere er innvilget lignende dispensasjoner for denne type tiltak i LNF-områder, da det blant annet er gjort samme prosess med eksisterende hotell bygning på samme eiendom (Villa Fregn). Vi antar at flere av de samme vurderingen som er gjort i den andre saken kan gjøre seg gjeldene i denne saken også.
- Tiltaket er ikke i konflikt med bestemmelser og retningslinjer i punkt 3.5.1.
- I kommuneplanens samfunnsdel punkt 5.3 fokuserer kommunen på å styrke grendene som bo og oppvekststed. Vi mener at det å gi tillatelse til denne typen tiltak vil være meget relevant som en del av dette fokuset. Tiltaket vil skape et bedre næringsgrunnlag og kunne øke behovet for arbeidsplasser i et lokalsamfunn som har behov for nettopp dette.
- Tiltaket krever ingen større terrenginngrep og det berører verken skogarealer eller dyrket mark.

ByggePlan

- Tiltaket vil ikke endre bruken på eiendommen som pr. i dag driftes som et hotell. Det vil føre til en mer bærekraftig økonomi av driften på Villa Fregn, som igjen vil føre til tryggere og muligens flere arbeidsplasser i grenda.
- Tiltaket vil være viktig mtp. næringsutvikling inntil Fulufjellet nasjonalpark, da det vil gi tilreisende muligheter for sommer- og vinterovernattinger. Økt aktivitet på Villa Fregn vil også kunne styrke markedsføringen av nasjonalparken.
- Etttersom det er tidligere innvilget søknad om omgjøring av Villa Fregn og byggets plassering så vil ikke det nye tiltaket bli utsatt for noe mere fare for flom.
- Ljøra er ikke tidligere kartlagt av hensyn til flom kun merket som aktsomhetsområde. Tiltaket vil bli plassert på samme nivå som eksisterende hotell og med lokalkunnskap på hvor høy vannstand det kan bli / har vært så vil ikke tiltaket bli utsatt for flom.
- Tiltaket vil komme utenfor eiendomsgrensen om man skal følge punktet 4.2
- De fleste eksisterende bygninger i området er plassert langs elva og tidligere ikke blitt vesentlig utsatt for flom.

Ansvarlig søker mener med bakgrunn i disse argumentene at hensynet bak bestemmelsen det dispenseres fra ikke blir vesentlig tilsidesatt. Samtidig vil fordelene ved å innvilge dispensasjonen være større enn ulempene.

Med vennlig hilsen

Johan Opgård
ByggePlan AS

Vedlegg:
01:

Trysil kommune

Planavdeling

2421 Trysil

27.03.2023

Redegjørelse for flom / flomfare på gbnr. 11/26

Viser til e-post 10.03.2023 fra Trysil kommune der det bes om dokumentasjon på at det er trygt å bygge, samt at forholdene i Tek17 er ivaretatt når det gjelder flomfare.

Tiltaket ligger innenfor kommuneplanens hensynsone for flom. NVE har ikke kartlagt Ljøra og de har heller ikke noen dokumentasjon på evt. vannstander. For å kvalitetssikre og definere en 200-årsflom må elva kartlegges. Dette er ifølge NVE en stor jobb og noe som medfører veldig store kostnader. Slike kostnader er ikke økonomisk forsvarlig å pålegge privatpersoner eller private aktører, og hvis det er et absoluttkrav for at byggetillatelse skal kunne gis vil det i praksis bety byggeforbud i hele dalføret da majoriteten av alle eiendommer ligger innenfor kommuneplanens grove hensynsone. Mest fornuftige og hensiktsmessige løsninger må være at det utøves skjønn og at man bruker historisk kunnskap for område og deretter gjør en vurdering av hvilke tiltak som bør iverksettes. På denne måten vil man aldri kunne si med 100 % sikkerhet hva en 200-årsflom er, men man vil kunne gjøre vurderinger og iverksette tiltak som vil minimere risikoen for flomproblematikk. Hvis man legger 95-flommen til grunn, som er den største kjente flommen i området, og gjør gode sikringstiltak mot slike forhold som da opptrådte vil man etter vårt skjønn operere med veldig liten risiko for fremtidig flomfare.

Tiltak: Tiltakshaver har engasjert en ansatt i kartverket som har stadfestet hvilken kvotehøyde flommen var på i 1995 på den aktuelle eiendommen. Det er den største kjente flommen som har vært i område. Som man kan se av vedlegget, side 1 punkt 2 og side 3 og så var flommen på det høyeste 526,1 moh på den aktuelle eiendommen. I opprinnelig søknad/tegninger så har vi satt overkant betongplate på kvotehøyde 527,1, det vil si med 1 meter sikringsmargin i forhold til 95-flommen. Som et sikringstiltak så har vi valgt å heve byggegrunnen ytterligere 0,5m over dette. TEK17 anbefaler 0,5 m sikringssshøyde over 200-årsflom. Vi har nå lagt tiltaket 1,5 m over 95-flommen. Fundamenteringen vil være av grov grus slik at det dreneres godt og vil bli lite utsatt for utvasking.

Andre tiltak som er vurdert er å bygge en flomvoll. Dette er ikke mulig på grunn av infrastrukturen i område. Man vil ikke klare å skjerme eiendommen med flomvoll uten at man må bryte opp i det eksisterende vegnettet.

Siden Ljøra ikke er kartlagt vil vi ikke med 100 % sikkerhet kunne si at sikringstiltak mot 200-årsflom er ivaretatt, men vi mener de faglige vurderingene rundt dette er gode og at risikoen for fremtidig flomproblematikk er minimal.

Med vennlig hilsen

Johan Opgård
ByggePlan AS

Vedlegg:

01: Dokumentasjon fra kartverket

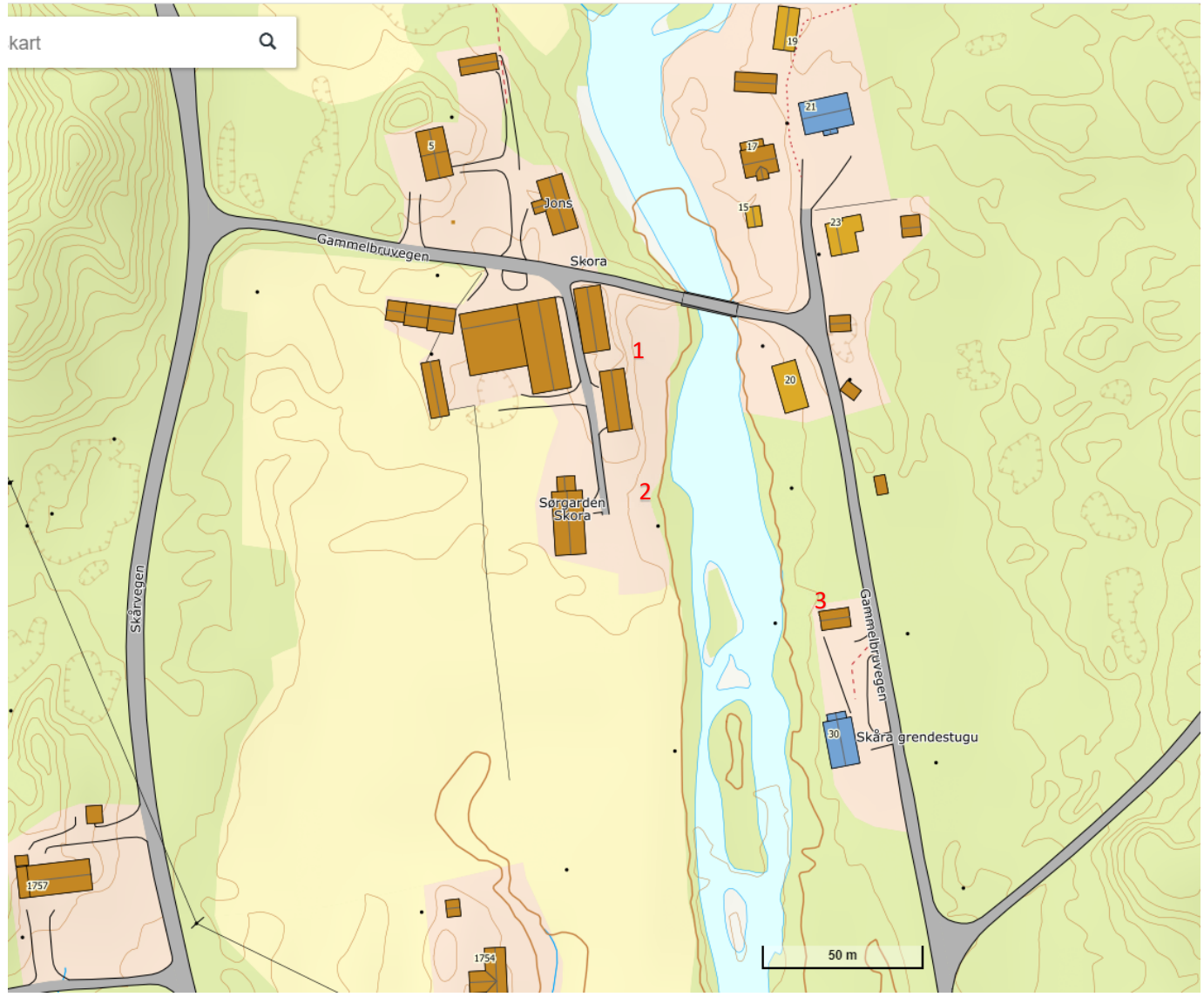
ByggePlan AS – Orgnr.918 824 413

Bergevegen 2, 2420 Trysil

Tlf: 92 21 72 31

kart

Område 2

dvd:///D:/ - VLC

Media Spill av Lyd Video Undertekst Verktøy Vis Hjelp

31 5 1995

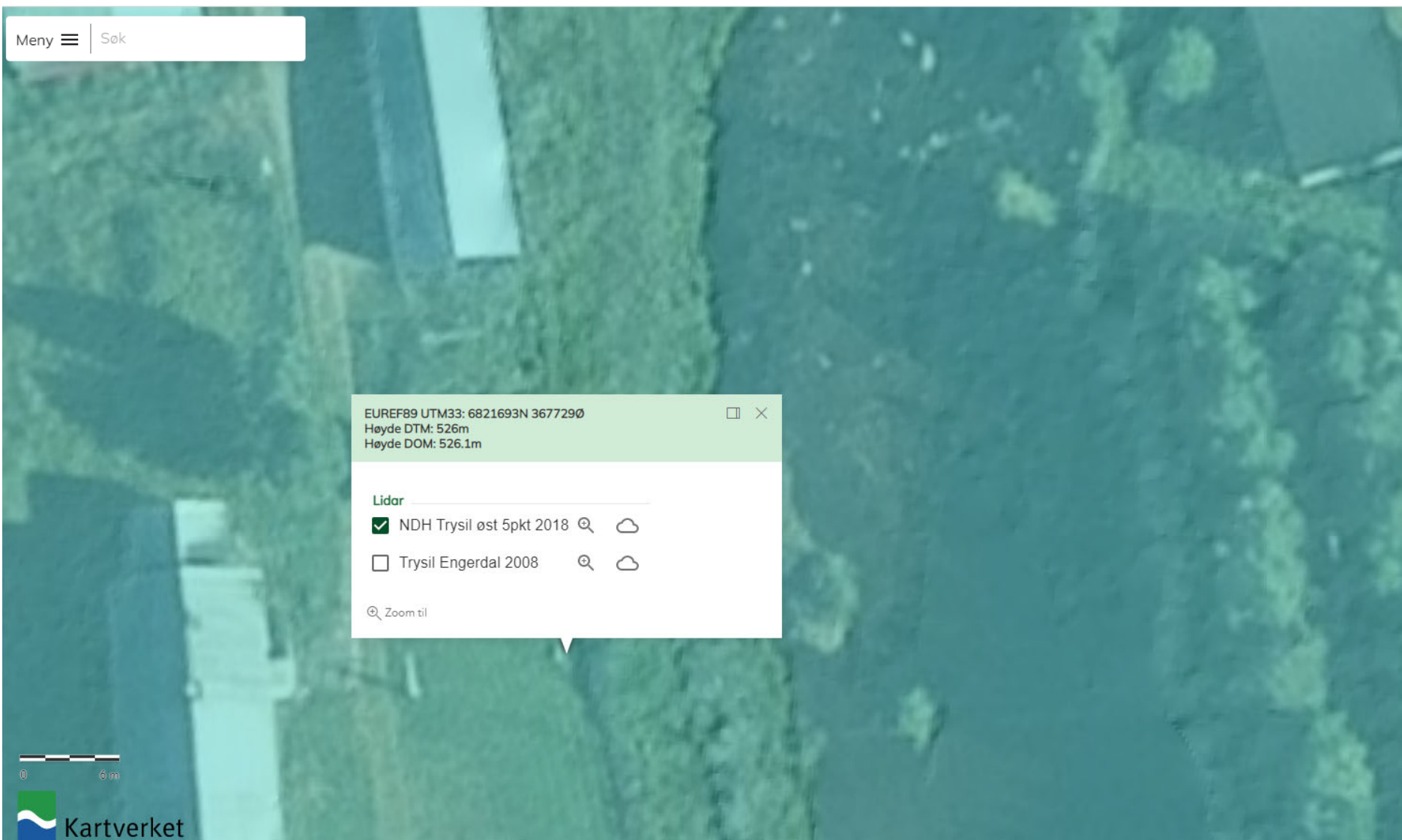
42:09 59:31

-9°C Delvis sol

Søk

10:44 12.03.2023

Meny |

EUREFB9 UTM33: 6821693N 367729Ø

Høyde DTM: 526m
Høyde DOM: 526.1m

Lidar

- NDH Trysil øst 5pkt 2018
- Trysil Engerdal 2008

 Zoom til

Område 3

hoydedata.no/LaserInnsyn2/

Importert fra Intern... DFØ Aftenposten Sportbladet Facebook FB yr Flihtadar24 Nib Høydadata My Mercell SKOSL Trysil FKB OneDrive Nibio Bitbucket JIRA

Meny | Søk

EUREF89 UTM33: 6821661N 3677860
Høyde DTM: 526.1m
Høyde DOM: 528.4m

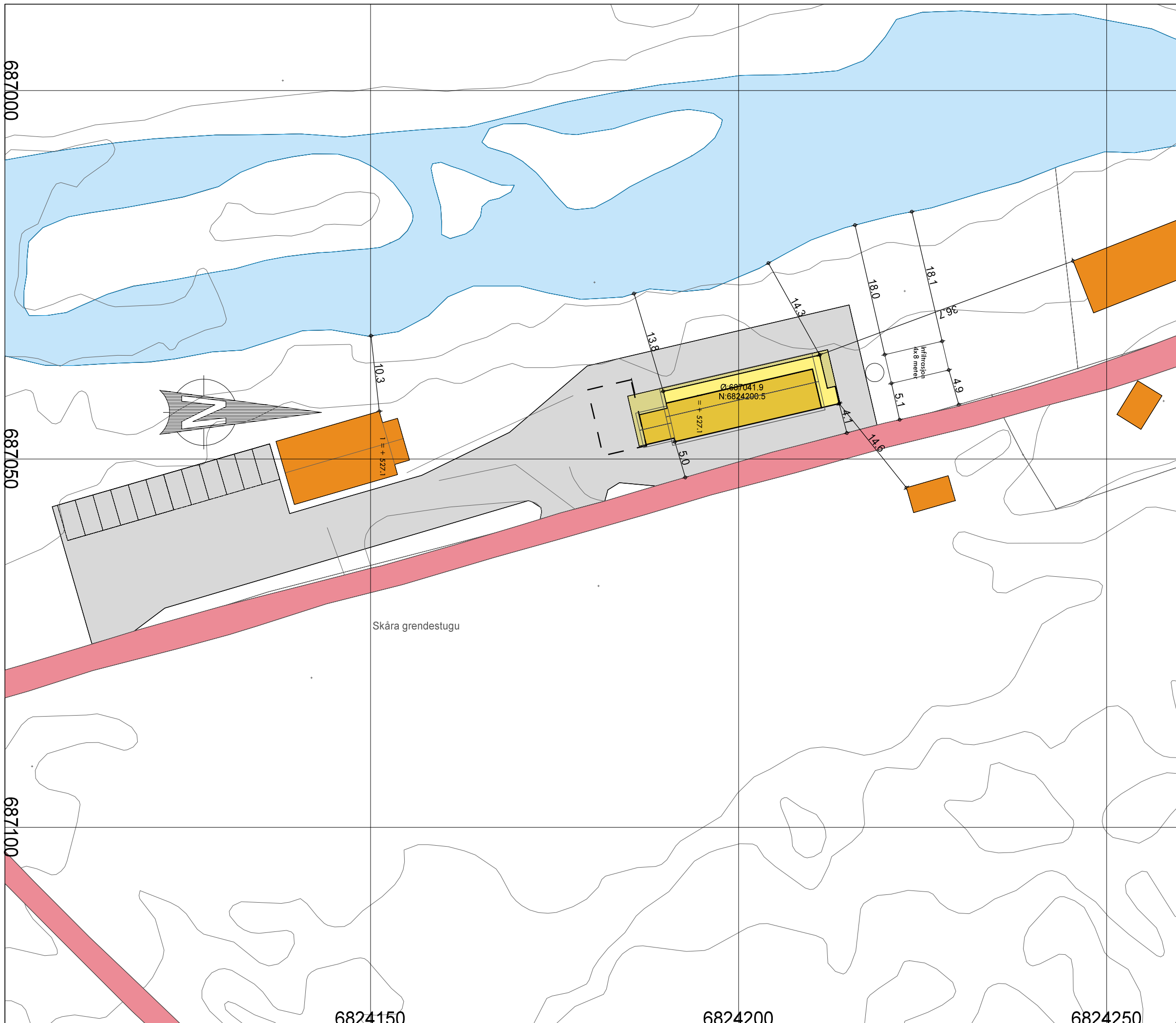
Lidar

- NDH Trysil øst 5pkt 2018 🔍 ☁
- Trysil Engerdal 2008 🔍 ☁

Zoom til

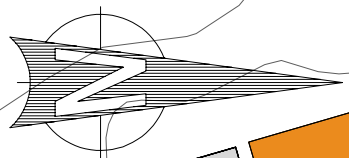
0 10 m

Kartverket

TEGNFORKLARING

- Fargesymboler**
- Fasadoliv utvendig kledning
  - Åpent overbygget areal og Balkonger
  - Terrasser på bakken
  - Gårdsplass og gangveier
- Linjesymbol**
- Bygg forutsettes fjernet
  - ←→ Måle- og avstandslinje

Skåra grendestugu

Ø: 687041.9
N: 6824200.5
= + 577.1

Infiltrasjon
4x8 meter

Revisjonsbeskrivelse:			
Prosjekt: Byggemelding			
Prosjekteringsfase:			
Arkitekt:			
Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS			
Byggeplass: Gammelbruvegen 30, Ljørdalen			
Gnr./Bnr./Kommune: 11/26/TRYSIL			
Type tegning: SITUASJONSPLAN			
Prosjekt-/saksnummer: 22122	Tegning nummer: 03	Rev.:	Målestokk: 1:500
ByggePlan		Ekstern ref.:	
		Tegning dato: 27.01.2023 Signatur: sm	Kontroll dato: 20.01.2023 Signatur:
Denne tegning er beskyttet etter lov om åndsverk av 12.05.1961 og må ikke benyttes uten skriftlig samtykke. ©			

687000

687050

687100

6824150

6824200

6824250

Takstingeniør og byggmester med
4 sentrale godkjenninger.
Taksering/verdivurdering av bolig,
hytter, landbruk, boligsalgsrapport,
skade, skjønn m.m.

Takstingeniør
Arild Lund
Bergevegen 91
N-2420 Trysil

Trysil kommune
Boks 200
2420 Trysil

Trysil 25.01.2023

OPPLYSNINGER OM TILTAKET FOR SVART- OG GRÅVANNS ANLEGGET.

Bygget er prosjektert i to etasjer med 3 rom og 6 sengeplasser i hver etasje. Tolv personer tilsvarer 8pe (12:1,5=8) som er lagt til grunn i prosjekteringen.

Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS, Gammelbruvegen 10, 2425 Ljørdalen.

Byggeplass: gnr. 11 bnr. 26 – Gammelbruvegen 30

Tiltaket gjelder:

- a) Nytt avløpsanlegg prosjektert for 8pe (1.600 l/d).
- b) 4m³ 3-kamret slamavskiller m/pumpe
- c) 8 m lang og 4 m brei infiltrasjonsgrøft, 4 stk 32 mm infiltrasjonsrør med 6 mm hull iht. vedlagt tegning, 2 peilerør.
- b) Vann fra samme kilde som Villa Fregn.

Har lagt til grunn Mulige løsninger i Miljøblad 100 og ett brukerdøgn i hytte med full sanitær standard med 200 l/d for 1pe. For 8pe utgjør det 8x200= 1.600 l/d.

Bygget leies ut i perioder sommer og vinter slik at anlegget får hvilt seg og «henter seg inn igjen». Derfor er 4m³ 3-kamret slamavskiller med pumpe lagt til grunn med infiltrasjonsareal på 32 m² med 50 l/m² og døgn, jfr. Miljøblad 59 pkt. 4.11.3 for infiltrasjonsklasse 3.

Med hilsen

Arild Lund

SIKTANALYSE

Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS
Adr: Gammelbruvegen 10
Sted/postnr: 2425 Ljørdalen

Byggeplass: Gammelbruvegen 30
Prøvested: gnr. 11 bnr. 26 i Trysil kommune
Prøve dato: 10.11.2022

	Prøve 1	Prøve 2
Dybde rør:	0,5 m	m
Vekt masse:	1658 g	g

ISO-SIKT				
Prøve nr.	1		2	
	gram	%	gram	%
16	122	7	0	#DIV/0!
8	329	20	0	#DIV/0!
4	634	38	0	#DIV/0!
2	1000	60	0	#DIV/0!
1	1399	84	0	#DIV/0!
0,5	1556	94	0	#DIV/0!
0,25	1644	99	0	#DIV/0!
0,125	1653	100	0	#DIV/0!
Rest	1658	100	0	#DIV/0!

Utført av: Arild Lund, Bergevegen 91, 2420 Trysil

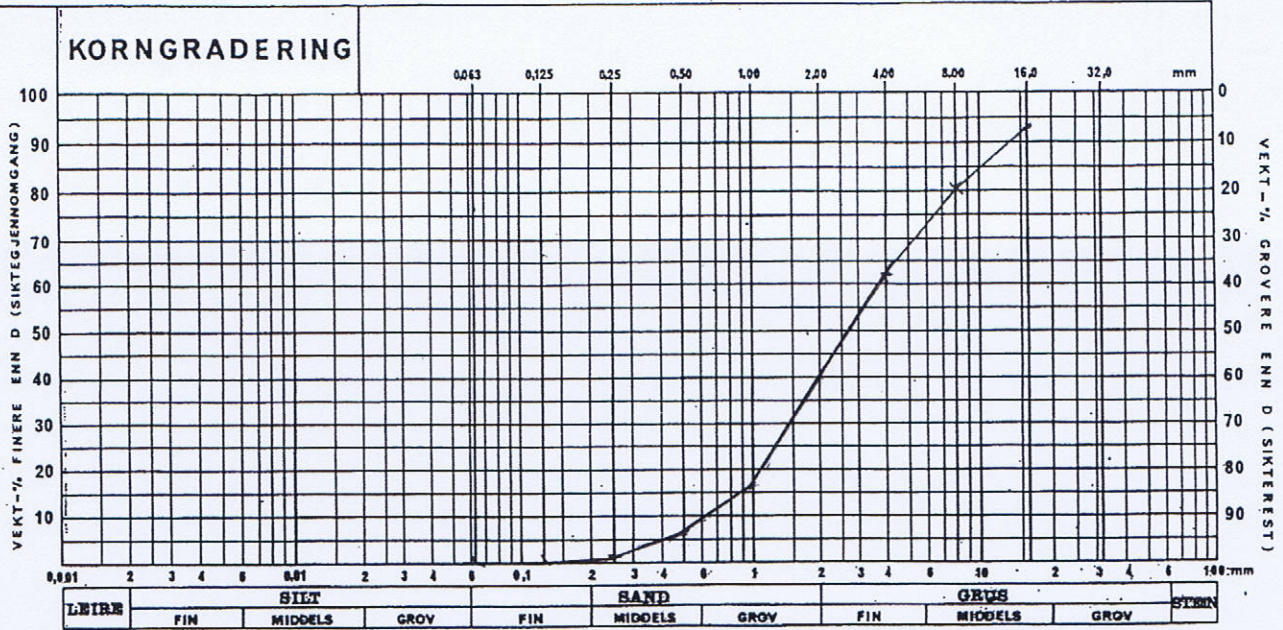

sign.

Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS, Gammelbruvegen 10, 2425 Ljørdalen.

Byggeplass: Gammelbruvegen 10 – gnr. 11 bnr. 26 i Trysil kommune

Merknad: Nytt avløpsanlegg for 8 pe (1.600 l/d).

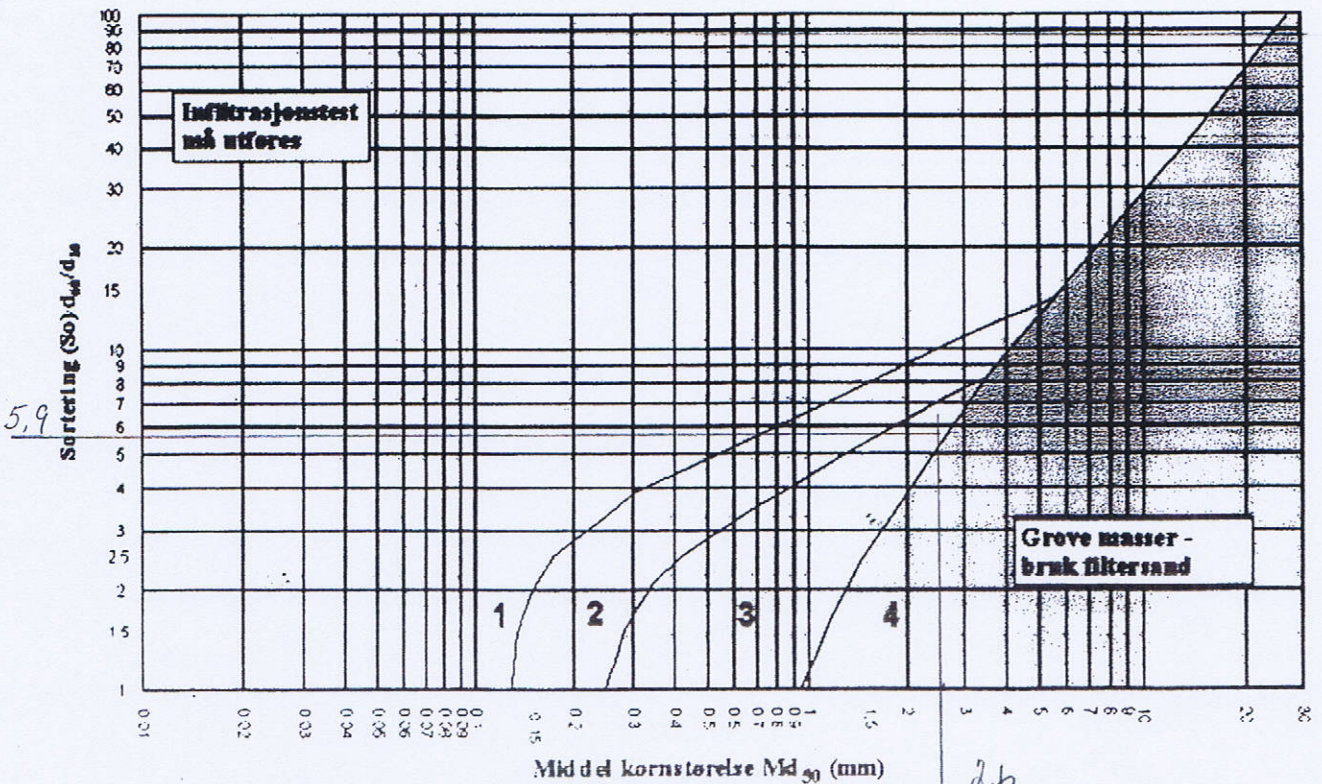

d_{60} = kornstørrelsen for skjæringspunktet mellom 60%-linjen og kornfordelingskurven.

M_d = kornstørrelsen for skjæringspunktet mellom 50%-linjen og kornfordelingskurven.

d_{10} = kornstørrelsen for skjæringspunktet mellom 10%-linjen og kornfordelingskurven.

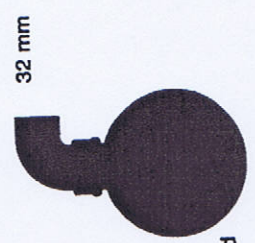
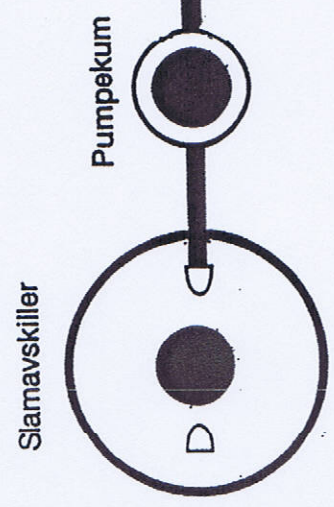
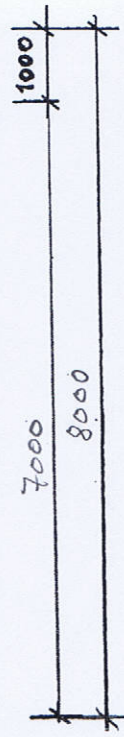
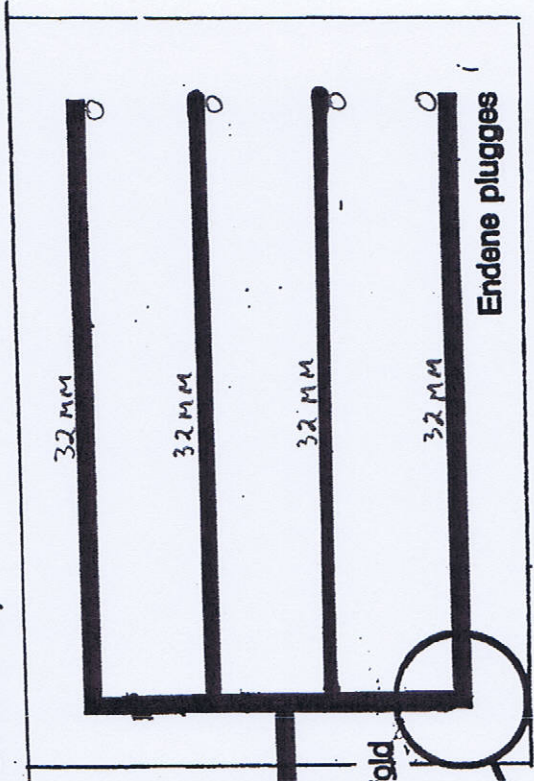
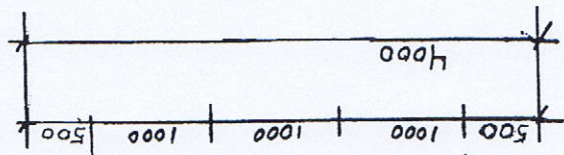
$d_{60} = \dots 3.8 \dots$ $M_d = \dots 2.6 \dots$ $d_{10} = \dots 0.64 \dots$ $So = d_{60} / d_{10} = \frac{3.8}{0.64} = \dots 5.9 \dots$

TRYKKFORDELINGSSYSTEM

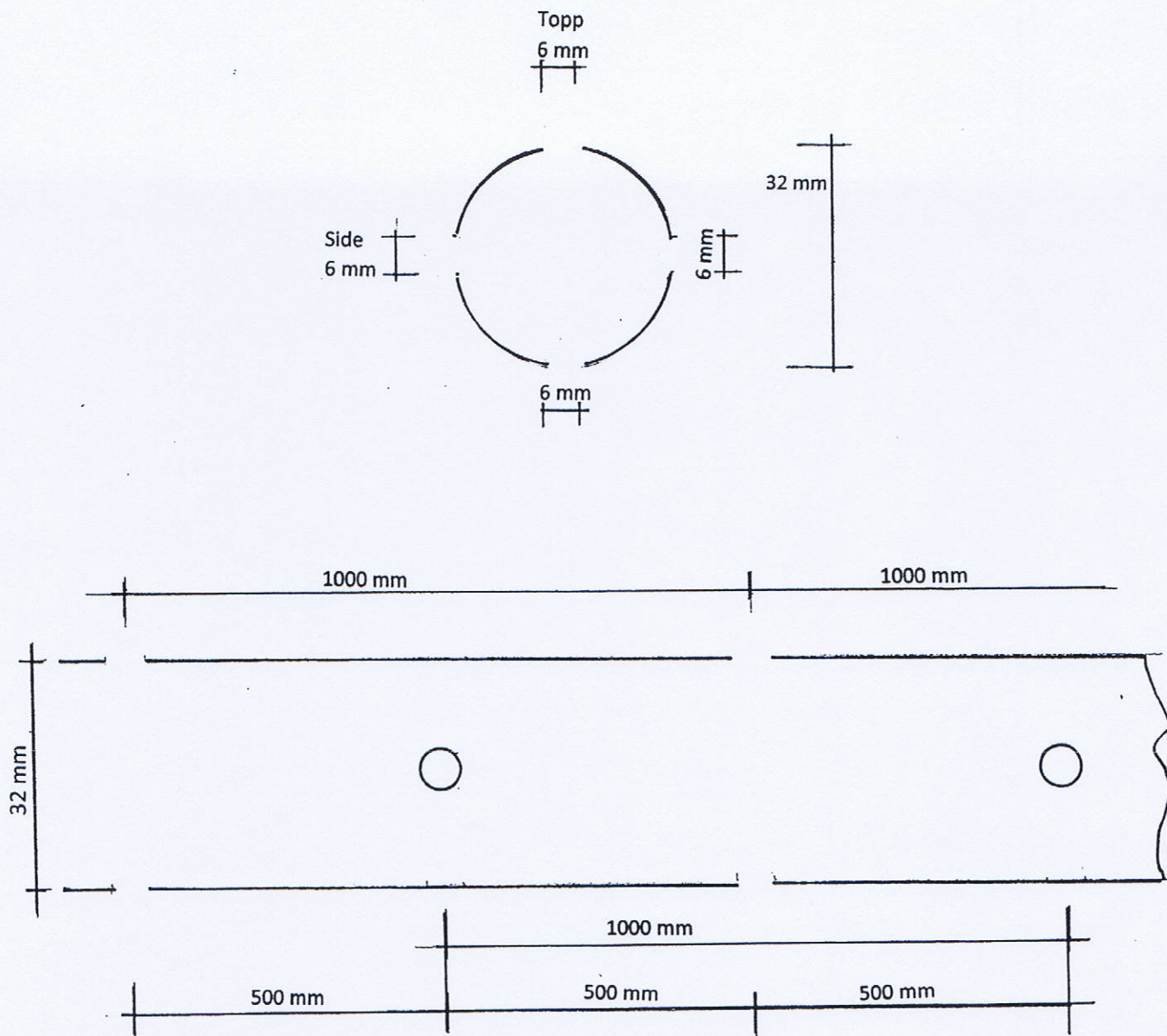
(Sett ovenfra)

O = PEILERØR

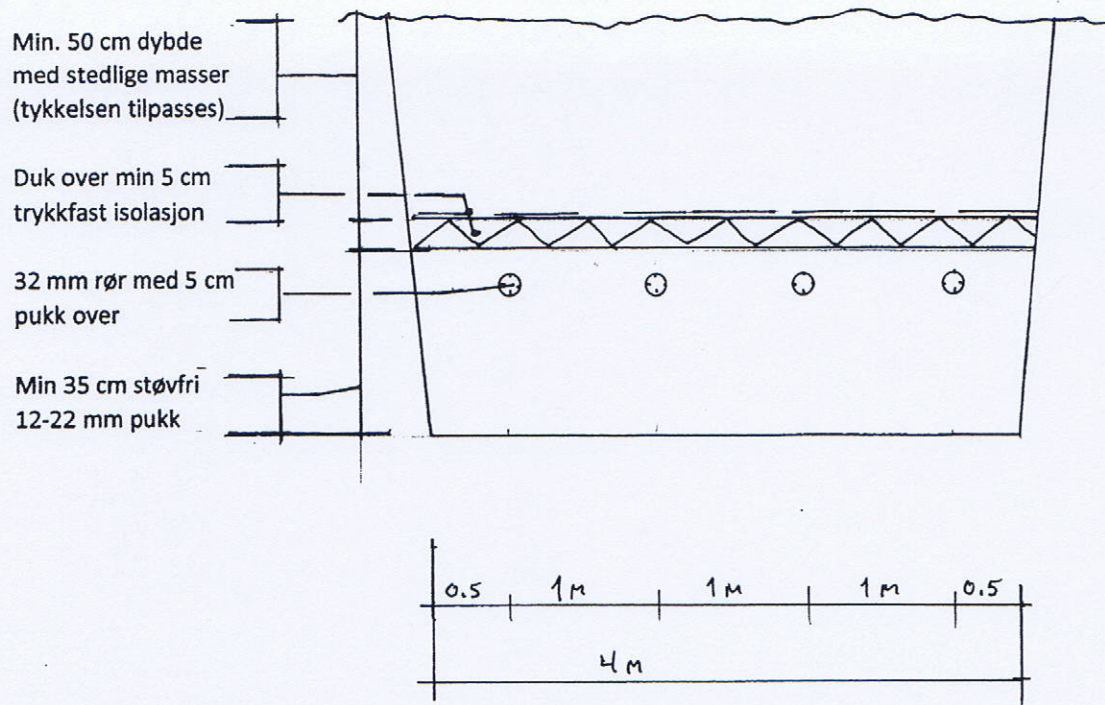
Snitt av manifold
110

Hull i 32 mm infiltrasjonsrør ved trykkfordeling (pumpe).

Tegn:
Arild Lund
Bergegen 91
2420 Trysil

Infiltrasjonsgrøft med 4 stk 32 mm rør.

Tegnet 2020 av:

Arild Lund

2420 Trysil

4.8 PEILERØR

Det skal settes ned peilerør i infiltrasjonsfilteret, ett rør i hver grøft/hvert basseng eller ett rør i hver utløpsende dersom avløpsvannet fordeles fra midten av filteret. Peilerør etableres slik at det ikke er til hinder for eventuell bruk av området. Som peilerør benyttes grunnavløpsrør på 75-110 mm. De nedre 20 cm av røret perforeres med minimum 20 hull. Diameter på hullene skal være 8 mm. Det er spesielt viktig at det er hull i den nederste delen av peilerøret. Peilerøret settes vertikalt ned i filteret, gjennom fordelingslaget og ned mot filterflaten/stedlige jordmasser. Det skal ikke være ters (tetting) på rørenden som er ned i filteret. Røret bør forankres slik at det ikke kan trekkes opp av filteret.

Peilerørets høyde over terrengoverflaten anbefales å være minimum 50 cm ved ferdig etablert filter. Dette for at røret er lett synlig også når vegetasjon er vokst til. I rørenden som stikker opp av filteret skal det påmonteres et avtagbart endestykke, eksempel en ters uten pakning.

Dersom det ikke er ønskelig at peilerøret stikker opp over terrengoverflaten, eksempelvis i opparbeidede hageområder, kan røret legges jevnt med terrenget med en liten kumring med lokk over (30 cm i diameter).

Via peilerøret kan eventuell vannoppstuvning i fordelingslaget kontrolleres.

A-1. Søknad om utslipp av sanitært avløpsvann fra hus og hytter

Søknaden skal benyttes for etablering av nye utslipp og vesentlig økning av eksisterende utslipp av sanitært avløpsvann jf. forskrift om begrensning av forurensning av 01.06.2004 (forurensningsforskriften) kapittel 12. Søknadsskjemaet gjelder for utslipp fra bolighus, hytter, turistbedrifter og lignende virksomhet med utslipp mindre enn 50 pe. Søknadsskjemaet gjelder også for utslipp av sanitært avløpsvann mindre enn 50 pe i tettbebyggelser som er større enn 2000 pe i innlandet og 10 000 pe ved kysten. Skjemaet gjelder ikke for påkobling til offentlig avløpsnett.

Informasjon:

Utslipp av sanitært avløpsvann er søknadspliktig jf. forurensningsforskriften kapittel 12. Søknad med alle nødvendige opplysninger vil bli behandlet av kommunen. Søknad i samsvar med standardkravene i kap. 12 behandles innen 6 uker, mens søknad om unntak fra standardkravene i kap. 12 behandles uten ubegrunnet opphold, men behandlingen kan ta mer enn 6 uker.

For prosjektering og utførelse av avløpsanlegget gjelder bestemmelsene i plan- og bygningslovens § 20-1 vedrørende søknad om tillatelse til tiltak, godkjenning av foretak og ansvarsrett. Bygging av anlegget kan først starte når det foreligger en igangsettingstillatelse fra kommunen.

1. Ansvarlig (søker)*: Gjelder kun avløpsanleggene.

Navn: Arild Lund	Telefon (dagtid): 905 87 375
Adresse: Bergevegen	Postnr, poststed: 2420 Trysil
E-post: post@arild-lund.no	☐ Enkeltperson ☒ Selskap/lag /sameie. Oppgi organisasjonsnr: 976 159 632

* Hvis ansvarlig søker ikke er den samme som ansvarlig eier (ansvarlig eier tilsvarer tiltakshaver i plan- og byggesaker) skal dette angis.

2. Søknaden gjelder:

☒ Nytt utslipp	☐ Helårsbolig, antall: 1	Installeres /er det vannklosett? ☒ ja ☐ nei
☐ Vesentlig økning av utslipp	☐ Fritidsbolig, antall:	
☐ Rehabilitering av eksisterende utslipp	☒ Annen bygning, antall: 1 Spesifiser: Overnatting	

3. Eiendom /byggested:

Gnr: 11	Bnr: 26	Adresse: Gammelbruvegen 30
Planstatus:	Samsvar med endelige planer etter plan- og bygningsloven: ☒ ja ☐ nei	
	Hvis nei, foreligger samtykke fra kommunens planmyndighet: ☐ ja, dato:	

4. Utslipssted:

Type: ☐ Innsjø ☐ Bekk/Elv ☐ Elvemunning ☐ Sjø ☒ Stedegnede løsmasser ☐ Annet:
Navn på lokalitet: Rehabilitering av avløpsanlegget til boligen - gnr. 11 bnr. 26
Koordinater på utslippssted: Oppgi kartdatum (WGS 84, ESO 50, NGO 48, annet):
Utslippsdyp under laveste vannstand: minst 1,5 m ☐ ja ☐ nei, spesifiser: ____m X ikke relevant
Utslippets størrelse i antall personequivallenter: 8 pe (1600 l/døgn)

5. Rensegrad:

☐ Utslipssted i følsomt/normalt område (rensegrad jf. §12-8): Rensekrav for sanitært avløpsvann, utslippssted med brukerinteresser: a) X 90 % reduksjon av fosfor, 90 % reduksjon av BOF ₅ Rensekrav for sanitært avløpsvann, utslippssted med fare for eutrofiering/overgjødning: b) ☐ 90 % reduksjon av fosfor og 70 % reduksjon av BOF ₅ Rensekrav for sanitært avløpsvann, utslippssted uten fare for eutrofiering/overgjødning: c) ☐ 60 % reduksjon av fosfor og 70 % reduksjon av BOF ₅ Utslipp av svartvann: X stedegne løsmasser eller tilsvarende, spesifiser: dimensjonertingsklasse i klasse 4, se vedlegg vedrørende oppbygging infiltrasjonsgrøft.
☐ Utslipssted i mindre følsomt område (rensegrad jf. §12-9): Rensekrav for sanitært avløpsvann, utslipp til sjø: a) ☐ 20 % reduksjon av suspendert stoff <u>eller</u> b) ☐ 180 mg suspendert stoff/liter i restkonsentrasjon Kun utslipp av gråvann, utslipp til sjø: ☐ urensset
☐ Det søkes unntak fra §§12-8 til 12-9, spesifiser i vedlegg B (se punkt 6)

<p>Type renseanlegg:</p> <p>☐ Urenset, direkte utslipp</p> <p>☒ 4 m³ 3-kamret slamavskiller m/pumpe, 4m brei og 8m lang infiltrasjonsgrøft, 4 stk 32 mm rør med hull 6 mm, 2 peilerør.</p> <p>☐ Filterbed/Konstruert våtmark</p> <p>☐ Biologisk minirensanlegg</p> <p>☐ Kjemisk minirensanlegg</p> <p>☐ Sandfilteranlegg</p> <p>☐ Tett tank for svartvann og gråvannsfiler</p> <p>☐ Biologisk toalett og gråvannsfiler</p> <p>☐ Tett tank (for alt avløpsvann)</p> <p>☐ Tett tank for svartvann</p> <p>☐ Biologisk toalett</p> <p>☐ Annen løsning, spesifiser:</p>	<p>Tillegg for minirensanlegg:</p> <p>CE-merke (EN12566-3): ☐ ja ☐ nei</p>
<p>Anleggets dimensjonerte størrelse i antall personekvivalenter: 8 pe (1.600 l/d)</p>	

6. Vedlegg til søknaden:

A. Navn på nøytral fagkyndig (person/firma) som har bistått med valg av rensemetode og/eller dokumentasjon av rensegrad	☒ ja
B. Begrunnelse for ønske om unntak fra §§ 12-7 til 12-13 og relevant dokumentasjon	☐ ja ☒ ikke relevant
C. Dokumentasjon av rensegrad jf. § 12-10 og beskrivelse av anlegg	☒ ja
D. Plassering av avløpsanlegg, utslippssted, eiendomsgrenser og vegadkomst på kart i målestokk 1:5000 eller større	☒ ja
E. Liste over eiendommer tilknyttet avløpsanlegget.	☐ ja ☒ ikke relevant
F. Oversikt over interesser som blir berørt (drikkevannsforsyning, næringsvirksomhet, rekreasjon etc). Beskrivelse av tiltak for å motvirke interessekonflikter og tiltak for å ivareta helse og miljø.	☒ ja, kommer sammen med nabovarselen.
G. Oversikt over hvem som er varslet.	☒ ja ☐ ikke relevant her
H. Eventuelle mottatte klager/protester. Eventuelle klageadgang gis i forbindelse med nabovarslene for hvert enkelt tiltak	☐ ja ☐ ikke relevant her

7. Eventuelle merknader (ikke obligatorisk): Jeg, Arild Lund, er ikke i slekt med tiltakshaver.

Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS, Gammelbruvegen 10, 2425 Ljørdalen.
Avløpsanlegg til utleiebygget i Gammelbruvegen 30 - gnr. 11 bnr. 26 i Trysil kommune.

8. Underskrift og erklæring:

Jeg forplikter meg til å følge bestemmelsene i forurensningsforskriften og enkeltvedtak i henhold til forurensningsforskriften. Som ansvarlig eier er jeg ansvarlig for forskriftsmessig drift og vedlikehold.

Dato: 24.01.23	Underskrift ansvarlig eier: Arild Lund (fullmakt)	Gjentas med blokkbokstaver: Søgarn Eiendom AS v/Per Guttorm Skaaret Gammelbruvegen 10 2425 Ljørdalen.
--------------------------	--	--

9. Kommunens merknader:

Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS, Gammelbruvegen 10, 2425 Ljørdalen.
 Avløpsanlegg til utleiebygget i Gammelbruvegen 30 - gnr. 11 bnr. 26 i Trysil kommune.

Dokumentasjon av rensegrad og beskrivelse av anlegg

Det er gjennomført befarings og grunnundersøkelse på Gammelbruvegen 30 - gnr. 11 bnr. 26 for prosjektering av avløpsanlegget til Utleiebygget for turisme.

Resultater av grunnundersøkelse:				
Dato for befarings:	10.11.2022			
Gjennomført av:	Arild Lund			
Grunnundersøkelse gjennomført ved:	Overflatekartlegging:		Prøve tatt ut til kornfordelingsanalyse:	X
	Inspeksjonsbor:		Infiltrasjonstest:	
	Skovelbor:		Annet:	
	Sjaktning med gravemaskin:	X		
Kort beskrivelse av grunnforhold:	Ca 10 cm mose/lyng, 10- 150 infiltrerende masser (morene).			
Beskrivelse av jordprofil:	Kartutsnitt fra den undersøkte eiendommen, med lokalisering av prøvelokaliteter er vedlagt:		Ja:	
			Nei:	X
	Lokalitet	Dybde	Beskrivelse av jordmasser	Fasthet/ pakningsgrad
	1	0 - 0,1 m 0,1 - 1,5 m	Mose/lyng Morene	Løse masser Porøse masser
	2			
	3			
Generell kommentar: Ikke registrert grunnvann selv ned til 1,5 m. Fant infiltrerende masser 0,1-1,5 m dybde. Foreslår overflate anlegg.				
Uttak av prøve(r) til kornfordelingsanalyse:	Det er tatt ut prøve til kornfordeling:		X	
	Det er tatt ut 1 prøver til kornfordelingsanalyse. Prøven(e) er tatt ut fra følgende lokaliteter og dyp i jordprofilen: Lokalitet: 1 Dybde i jordprofilen: 0,5 m rørdybde Lokalitet: ___ Dybde i jordprofilen: ___ cm			

Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS, Gammelbruvegen 10, 2425 Ljørdalen.
 Avløpsanlegg til utleiebygget i Gammelbruvegen 30 - gnr. 11 bnr. 26 i Trysil kommune.

Resultater av kornfordelingsanalyse: Se Korngradering og infiltrasjonsdiagram.	Kornfordelingskurve(r) er vedlagt:		Ja:	X	Ikke relevant:	
			Nei:			
	Prøve 1: Hellende terreng nordvestlig retning for planlagt infiltrasjonsanlegg for en bolig og prøvedyp= 0,5 m					
	Sorteringsgrad, So:	2,6	Middelkornstørrelse, Md:	2,6		
	Felt i infiltrasjonsdiagram: klasse 3					
	Felt 1:	X	Vannledningsevne:	> 15 meter/døgn		
	Felt 2:		Vannledningsevne:	liter/døgn		
	Felt 3:		Vannledningsevne:	meter/døgn		
	Felt 4:		Vannledningsevne:	meter/døgn		
	Prøve 2: Lokalitet og prøvedyp					
	Sorteringsgrad, So:		Middelkornstørrelse, Md:	mm		
	Felt i infiltrasjonsdiagram:					
	Felt 1:		Vannledningsevne:	meter/døgn		
	Felt 2:		Vannledningsevne:	meter/døgn		
Felt 3:		Vannledningsevne:	meter/døgn			
Felt 4:		Vannledningsevne:	meter/døgn			
Resultat av infiltrasjonstest: (Dersom prøve i felt 1)	Det er ikke utført infiltrasjonstest					
	Resultat av infiltrasjonstest(er) er vedlagt:		Ja:		Ikke relevant:	X
			Nei:			
	Prøve 1: Lokalitet og prøvedybde					
	Målt vannledningsevne:		meter/døgn			
	Prøve 2: Lokalitet og prøvedyp					
Målt vannledningsevne:		meter/døgn				
Vurdering av grunnforhold på best egnet lokalitet:						
Terrengets helningsretning og fall i %:		Heller svakt i østlig retning med 1 %				
Mektighet av egnede løsmasser, m:		0,5 m og dypere				
Løsmassenes vannledningsevne, m/døgn:		> 15 meter/døgn				
Løsmassenes hydrauliske kapasitet, m ³ /døgn:		4,8 m ³ per døgn.				
Infiltrasjonskapasitet for avløpsvann, liter per m ² og døgn:		50 liter per m ² og døgn, jfr. miljøblad 59 pkt 4.11.3.				
Beskrivelse av løsmassenes egenskap som rensemedium:		Anses bra masser for infiltrering i stedlig grunn.				
Kan det oppstå konflikter i forhold til lokale drikkevannskilder eller bebyggelse i nærheten?		Nei.				
Muligheter for å etablere renseanlegg med infiltrasjon i stedegne løsmasser?		Ja:	X	Kommentar: Prosjektert etter 1.600 l/døgn.		
		Nei:				

Beskrivelse/dokumentasjon av anlegg:			
Anbefalt anleggstype: (sett kryss): 4 m ³ 3-kamret slamavskiller m/pumpe, 4m brei og 8 m lang infiltrasjonsgrøft, 4 stk 32 mm rør med 6 mm hull iht. tegning, 2 peilerør.	Infiltrasjonsanlegg:		X
	Minirensesanlegg:		
	Filterbedanlegg:		
	Biologisk gråvannsfiler:		
	Sandfilteranlegg:		
	Annet:		
Type bebyggelse:	Bolig:		Hytte:
	Turistvirksomhet:	X	Annet:
Dimensjonerende pe:	8 pe		
Dimensjonerende vannmengde:	1.600 l/d		
Dimensjoneringsgrunnlag/ dokumentasjon:	VA/Miljø-Blad 48, Slamavskiller:		X
	NS-EN 12566-1:2000+A1, Harmonisert standard for prefabrikkerte slamavskillere opptil 50 pe		X
	NS-EN 12566-3, Prefabrikkerte avløpsrensesanlegg og/eller montert på stedet, for opptil 50 pe		
	VA/Miljø-Blad 49, Våtmarksfiltre		
	VA/Miljø-Blad 59, Lukkede infiltrasjonsanlegg		X
	VA/Miljø-Blad 60, Biologiske filtre for gråvann		
	Kapittel 7 i "forskrift om utslipp fra separate avløpsanlegg", fastsatt av MD i 1992 (gjelder sandfilteranlegg)		
	NS 9426, Bestemmelse av personekvivalenter (pe) i forbindelse med utslippstillatelse for avløpsvann		
	Andre standarder:		
	Andre normer/retningslinjer:		
Kort beskrivelse av anlegg: (type, størrelse, komponenter etc.)	4m ³ 3-kamret slamavskiller m/pumpe, 8 m lang og 4 m brei infiltrasjonsgrøft, 4 stk 32 mm rør med 6 mm hull iht. vedlagt tegning.		
Samletank:	Volum:	m ³ <u>Kommentar:</u>	
	Alarm for høyt vannivå:	Ja:	X
		Nei:	
Ikke relevant:	Annet:		
Slamavskiller:	Volum:	4,0 m ³ <u>Kommentar:</u>	
	Antall kammer:	3	
Ikke relevant:	Annet:		
Pumpekum type:	Volum:	m ³ <u>Kommentar:</u>	

Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS, Gammelbruvegen 10, 2425 Ljørdalen.
 Avløpsanlegg til utleiebygget i Gammelbruvegen 30 - gnr. 11 bnr. 26 i Trysil kommune.

	Pumpekapasitet:	4,0 l/sek	
	Støtvolum:	liter	
	Alarm for høyt vannivå	Ja:	
Ikke relevant:		Nei:	X
Fordelingskum:	Type fordeling:		<i>Kommentar:</i>
Ikke relevant:			
Infiltrasjonsfilter:	Filterareal:	32 m ²	<i>Kommentar:</i>
	Lengde/bredde:	8 / 4 m	
	Antall grøfter:	4	
	Infiltrasjonsdyp:	50 cm	
	Fordelingslag:		
	Manifoldrør:		
	Infiltrasjonsrør:	Ø 32 mm ved flatt. Endene plugges.	
	Hull i infiltrasjonsrør:	6 mm hull iht. vedlagt tegning.	
	Overdekning:	Se vedlagt snittegning.	
	Frostisolering:	Se vedlagt snittegning.	
Ikke relevant:	Annet:		

- 1) **Beregning av hydraulisk kapasitet (m³/døgn):**
- 2) I henhold til Kap. 12 i forurensingsloven og § 12-9 pkt b står det: Dersom det kun slippes ut gråvann, skal gråvannet gjennomgå rensing i stedeegnede løsmasser eller tilsvarende.
- 3) I § 12-10 står det i 2. avsnitt siste setning: Løsmassenes egenskaper som rensedium kan unnlates fra dokumentasjon dersom rensaneanlegget kun renses gråvann.

Hydraulisk kapasitet er et mål for mengden vann som kan strømme gjennom en gitt løsmasseavsetning over en tidsperiode. Dersom den hydrauliske kapasiteten overskrides, vil grunnvannsstanden stige som en følge av at jordmassene ikke greier å ta unna tilførte vannmengder. Der det kreves sikre tall for hydraulisk kapasitet, må det gjennomføres prøveinfiltrasjon. Alternativet er beregninger basert på data innsamlet gjennom grunnundersøkelser.

For beregning av hydraulisk kapasitet kan følgende formel benyttes:

$$Q = K \cdot M \cdot B \cdot I \quad \text{hvor}$$

- Q = Jordmassenes hydrauliske kapasitet (m³ per døgn)
- K = Jordmassenes vannledningsevne (meter per døgn)
- M = Jordmassenes nyttbare tykkelse til transport av infiltrert avløpsvann (meter)
- B = Bredden på området som benyttes til transport av infiltrert avløpsvann (meter)
- I = Gradienten på jordmasser med lav vanngjennomtrengelighet

For beregning av den hydrauliske kapasiteten, er følgende verdier benyttet:

$$K = 15 \text{ m/døgn} \quad M = 4 \text{ m} \quad B = 8 \text{ m} \quad I = 1 \%$$

Jordmassenes hydrauliske kapasitet er etter disse tallene *beregnet til 4,8 m³ per døgn.*

4) **Infiltrasjonskapasitet (liter /m² og døgn) for avløpsvann:**

Infiltrasjonskapasitet er jordas kapasitet til å motta slamavskilt avløpsvann. Verdien bestemmes ut fra jordmassenes kornfordeling og vanngjennomtrengelighet. Infiltrasjonskapasiteten er dermed et mål på mengden avløpsvann som kan infiltreres i en gitt løsmasseavsetning. Basert på kornfordeling og sortering, deles jordmassene i fire dimensjoneringsklasser. Infiltrasjonskapasiteten til sand (klasse 2) og grusig sand (klasse 3) er oppgitt i VA/Miljø-blad nr. 59. Infiltrasjonskapasiteten i finkornige masser (klasse 1) bestemmes på grunnlag av infiltrasjonstester utført i felt. Ut fra målt vannledningsevne bestemmes infiltrasjonskapasiteten etter VA/Miljø-blad nr. 59. For grove masser (klasse 4) må det legges inn et lag med filtersand.

Jordmassene havner i felt 3 i infiltrasjonsdiagrammet og har i henhold til VA/Miljø-Blad nr. 59 en infiltrasjonskapasitet på 50 liter per m² og døgn. Dimensjonerende vannmengde er 1600 liter/døgn. Det gir minimum infiltrasjonsflate på 1600/50 = 32 m².

Velger 8m lang grøft i 4-meters bredde, 4 stk 32 mm rør med 6 mm hull pr. meter iht. vedlagt tegning og 2 peilerør.

Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS, Gammelbruvegen 10, 2425 Ljørdalen.
 Avløpsanlegg til utleiebygget i turistøyemed - gnr. 11 bnr. 26 i Trysil kommune.

Oversikt over berørte interesser.

Ved anbefaling av renseløsning og utslippssted, er det gjort vurderinger i forhold til brukerinteresser i tilknytning til utslippsstedet. Nedenfor følger en vurdering av brukerinteresser som kan bli berørt av det planlagte utslippet. Utslippsstedets plassering i forhold til brukerinteresser er vurdert og det er gitt en beskrivelse av tiltak for å motvirke interessekonflikter, samt gitt en generell beskrivelse av tiltak for å ivareta helse og miljø.

Utslippssted: (sett kryss)						
Innsjø:		Navn:		Utslippsdyp:	meter	
Sjø:		Navn:		Utslippsdyp:	meter	
Elv:		Navn:		Helårs vannføring:	Ja:	Nei:
Bekk:		Navn:		Helårs vannføring:	Ja:	Nei:
Elve- munning:		Navn:				
Stedegne løsmasser:	X	Beskrivelse:	Ca 10 cm mose/lyng, 10-150 cm infiltrerende masser (morene).			
Annet:		Beskrivelse:				
Merknad:						
Berørte brukerinteresser: Ingen berørte brukerinteresser						
Det er gjort en vurdering av følgende brukerinteresser i forhold til det omsøkte utslippet:						
Drikkevannsforsyning:	Ikke relevant:		Privat felles anlegg			
Lokale brønner:		Borebrønner:		Gravd brønn:		
Kommunal vannforsyning:						
Kan lokal drikkevannskilde bli forurenset av utslippet:	Ja:		Nei:	X		
Utslippsstedets plassering i fht. lokal drikkevannskilde:						
Beskrivelse av tiltak for å motvirke konflikt med drikkevann:						
Badeplass:	Ikke relevant:		X			
Berøres badeplass av det omsøkte utslippet:	Ja:		Nei:	X		
Utslippsstedets plassering i forhold til badeplass:	Ikke relevant					
Beskrivelse av tiltak for å motvirke konflikt med badeplass:	Ikke relevant					
Fiskeplass:						
Berøres fiskeplass av det omsøkte utslippet:	Ja:		Nei:		Ikke kjent	
Utslippsstedets plassering i forhold til fiskeplass:	Ca 15 m fra Ljøra.					

Tiltakshaver: Søgarn Eiendom AS, Gammelbruvegen 10, 2425 Ljørdalen.
 Avløpsanlegg til utleiebygget i turistøyemed - gnr. 11 bnr. 26 i Trysil kommune.

Beskrivelse av tiltak for å motvirke konflikt med fiskeklass:				
Rekreasjon (eks. lekeområder, turområder etc.) og estetiske forhold (eks. terreng- eller vegetasjonsendringer i fht. annen bebyggelse):	Ikke relevant:	X		
Berøres rekreasjonsområder og/eller estetiske forhold av det omsøkte utslippet:	Ja:		Nei:	X
Berøres nærområde til annen bebyggelse:	Ja:		Nei:	X
Utslippsstedets plassering i fht. rekreasjonsområder/annen bebyggelse:	Ikke relevant			
Tiltak for å motvirke konflikt med rekreasjonsområder/ annen bebyggelse:				
Næringsvirksomhet (eks. vanningsvann grønnsaksdyrking, beiteområder etc.):	Ikke relevant:	X		
Berøres næringsvirksomhet av det omsøkte utslippet:	Ja:		Nei:	X
Utslippsstedets plassering i forhold til næringsvirksomhet:	Ikke relevant			
Beskrivelse av tiltak for å motvirke konflikt med næringsvirksomhet:	Ikke aktuelt.			
Andre brukerinteresser:	Ikke relevant:	X		
Beskrivelse:				
Berøres andre brukerinteresser av det omsøkte utslippet:	Ja:	X	Nei:	
Utslippsstedets plassering i forhold til andre brukerinteresser:	Ikke berørt			
Beskrivelse av tiltak for å motvirke konflikt med andre brukerinteresser:	Opprinnelig avløpsanlegg har ikke påvirket andre tidligere i følge opplysninger.			
Generell beskrivelse av tiltak for å ivareta helse og miljø:				
Anlegget er prosjektert i henhold til gjeldene forskrifter og lovverk.				
Generell merknad vedrørende brukerinteresser:				
Ingen brukerinteresser.				
Berørte brukerinteresser: Ingen.				

Søgarn Eiendom AS
v/ Per Guttorm Skaaret
Gammelbruvegen 10
2425 Ljørdalen

Ljørdalen 24.01.2023

Trysil kommune
Storvegen 5
2420 Trysil

FULLMAKT.

Jeg gir hermed Arild Lund fullmakt til å skrive under søknaden i forbindelse med avløpsanlegget til utleiebygget på gnr. 11 bnr. 36 – Gammelbruvegen 10.

Per Guttorm Skaaret

Kommunens saksnr.	Vedlegg nr.	Side
	G-	1 av 1

Erklæring om ansvarsrett

etter plan- og bygningsloven (pbl) § 23-3

Erklæringen skal sendes til ansvarlig søker.

Alternativt kan erklæringen sendes direkte til kommunen, men da må ansvarlig søker få tilsendt en kopi.

Erklæringen gjelder							
Eiendom/ byggsted	Gnr.	Bnr.	Festenr.	Seksjonsnr.	Bygningsnr.	Bolignr.	Kommune
	11	26					Trysil kommune
	Adresse				Postnr.	Poststed	
	Gammelbruvegen 30				2425	LJØRDALEN	

Foretak			
Foretakets navn			Organisasjonsnr.
Arild Lund			976 159 632
Adresse		Postnr.	Poststed
Bergevegen 91		2420	TRYSIL
Kontaktperson		Telefon	Mobiltelefon
Arild Lund		905 87 375	905 87 375
E-post			
post@arild-lund.no			
Foreligger sentral godkjenning? ☐ Ja ☐ Nei			
Hvis ja, dekkes ansvarsområdene av sentral godkjenning? ☐ Helt ☐ Delvis ☐ Nei			

Ansvarsområde							
Funksjon (SØK, PRO, UTF, kontroll)	Beskriv arbeidet foretaket skal ha ansvar for	Tiltaks- klasse	Våre samsvarserklæringer/kontrollerklæringer vil foreligge ved: (sett X)				
			Søknad om ramme- tillatelse	Søknad om igangsettings- tillatelse/ ett-trinns søknad	Søknad om midlertidig brukstillatelse	Søknad om ferdigattest	
PRO	Prosjektering av vannforsynings- og avløpsanlegg	1				X	

Erklæring og underskrift	
Foretaket er kjent med reglene om straff og sanksjoner i pbl kap 32 og at det kan medføre reaksjoner dersom det gis uriktige opplysninger. Foretaket forplikter seg til å stille med nødvendig kompetanse i tiltaket jf. SAK10 kap. 10 og 11	
☒ Ansvarlig prosjekterende erklærer at prosjekteringen skal være planlagt, gjennomført og kvalitetssikret i henhold til pbl jf. SAK10 §12-3	
☐ Ansvarlig utførende erklærer at arbeidet ikke skal starte før det foreligger kvalitetssikret produksjonsunderlag for respektive del av utførelsen jf SAK10 § 12-4	
☐ Ansvarlig kontrollerende erklærer uavhengighet, jf. SAK10 § 14-1, og vil redegjøre for endringer som kan påvirke uavhengigheten jf. SAK10 §12-5	
Dato	Underskrift
25.01.2023	
Gjentas med blokkbokstaver	
ARILD LUND	

Dokumentasjon fra nøytral fagkyndig

Firmainformasjon:			
Firmanavn:	Arild Lund	Kontaktperson:	Arild Lund
Adresse:	Bergevegen 91	E-post:	post@arild-lund.no
Telefon:	905 87 375	Direkte telefon:	905 87 375
E-post:	post@arild-lund.no	Mobil:	905 87 375
Hjemmeside:	www.arild-lund.no		
Dokumentasjon av kompetanse:			
Det bekreftes herved at firmaet innehar følgende kompetanse og erfaring:			
Kort beskrivelse av firma: Har stått ansvarlig for PRO UTF vedrørende grå- og svartvannsanlegg i Trysil, Engerdal, Elverum, Åmot og Stor-Elvdal, Eidsvoll, Østre Toten og Leknes kommuner.			
Medarbeider navn:	Arild Lund		
Utdanning:	Bygningsingeniør og byggmester	År:	1973 / 87
Antall år relevant erfaring:	20 år med prosjektering av grå- og svartvannsanlegg		
Relevante kurs:		År:	
		År:	
Medarbeider navn:			
Utdanning:		År:	
Ant. år relevant erfaring:			
Relevante kurs:		År:	
		År:	
Referanseprosjekter:			
Prosjektnavn	Kort beskrivelse av prosjekt		
Gnolla I og II	Tett tank på svartvann og infiltrasjon av gråvannet		
Storkjellkanken	Tett tank på svartvann og infiltrasjon av gråvannet		
Grasbekkåsen	Tett tank på svartvann og infiltrasjon av gråvannet		
Andre hyttefelt samt boliger i Trysil, Elverum, Åmot, Engerdal, Eidsvoll	Gjelder infiltrasjon av grå- og svartvann i 3-kamret slamavskiller		

Det bekreftes herved at Arild Lund er et uavhengig foretak med tilstrekkelig hydrogeologisk og avløps-teknisk kompetanse. Foretaket har ingen tilknytning til produsenter eller leverandører og vil ikke ha noen økonomisk interesse i valg av avløpsløsning. Foretaket har fokus på å etablere den renseløsningen som er best egnet ut fra de naturgitte forutsetningene, miljø, brukers interesser og økonomi, uavhengig av type renseløsning eller produsent.

Sted og dato: Trysil 25.01.2023

Underskrift nøytral fagkyndig:

Arild Lund

**Nasjonalparkstyret
for Fulufjellet**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Storvegen 5
2420 Trysil

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 +4762551187
sfinpost@statsforvalteren.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/fulufjellet>

INNLANDET FYLKESKOMMUNE
Postboks 4404 Bedriftssenteret
2325 HAMAR

Saksbehandler Henriette Othilie Bøe Kildahl

Vår ref. 2023/2931 432.3

Deres ref.

Dato 31.05.2023

Søknad om serviceskilt - fv 2170 Skårvegen - fv 2170 Støavegen - fv 2162 Ljørdalsvegen - fv 2172 Flendalsvegen - fv 2172 Bygdervegen - fv 26 Trysilvegen - fv 26 Parkvegen - Trysil

Nasjonalparkstyret for Fulufjellet har i møte 26.05.2023, sak 15/2023 vedtatt «*Plan for skilt og innfallsporter – Fulufjellet nasjonalpark*». Planen er forankret i Forvaltningsplan for Fulufjellet nasjonalpark og Besøksstrategi for Fulufjellets nasjonalparker. Planen viser blant annet til at det skal oppføres informasjonsskilt ved følgende startpunkt for nasjonalparken:

Sted	Antall skilt
Storbekkåsen (hovedinnfallsport)	5
P-plass ved Bråtafallet	4
Skåret (Skåretgrenda)	2
Sum	11

Vi har inngått avtale om oppsetting av skilt ved Storbekkåsen og Bråtafallet med Statskog SF (ettersendes), og det vil i 2023 bli inngått avtale med eier av Villa Fregn i Skåret om oppsetting av informasjonstavler der.

Informasjonspunktene vil få tre-fire plakater, i tillegg til at det vil bli opparbeidet naturstier ved to av statspunktene (Storbekkåsen og Bråtafallet). Info på skilttavlene vil inneholde bla. følgende temaer:

- Kartplakat om Fulufjellet nasjonalpark.
- Råd om ferdsel.
- Planter og dyreliv.
- Geologi.
- Kulturhistorie.

Informasjonstavlene (2 m høye) har en utforming som vist i dette bildet (eksempel fra Storbekkåsen):

Nasjonalpark
Naturreservat

Fulufjellet
Fregn

I sammenheng med at det er etablert en nasjonalpark i Trysil, og videre etablering av informasjonspunkt og naturstier i tilknytning til nasjonalparken, vil Nasjonalparkstyret for Fulufjellet søke Innlandet fylkeskommune om at det blir satt opp serviceskilt ved fv 2170 Skårvegen, fv 2170 Støavegen, fv 2162 Ljørdalsvegen, fv 2172 Flendalsvegen, fv 2172 Bygdervegen, fv 26 Trysilvegen og fv 26 Parkvegen i Trysil, se vedtatt [Plan for skilt og innfallsporter](#) kap. 5.3 Trafikkskilt /vegviserskilt og vedlagt skjema.

Vi søker om oppsetting av skilt etter Håndbok N300 Trafikkskilt, Kapittel 7 Serviceskilt og virksomhetsvisning med kombinerte servicesymboler for severdigheter og aktiviteter:

640.30 Naturvernområde.

650.20 Tursti.

635 Informasjon

Det søkes om følgende utforming av skiltene:

Tekst skal være «Fulufjellet nasjonalpark».

Tekst skal være «Storbekkasen», samt legge til symbol 650.20.

Tekst skal være «Bråtafallet», samt legge til symbol 650.20.

Tekst skal være «Skåret», samt legge til symbol 650.20.

Nasjonalparkstyret har ikke inngående kunnskap om håndbok N300 Trafikkskilt, så hvis overnevnte ønsker om skiltutforming skulle vise seg å være feil/misvisende, ønsker vi tilbakemeldinger på dette før videre behandling av vår søknad, slik at vi får rettet opp feil eller mangler.

Med hilsen

Henriette Othilie Bøe Kildahl
nasjonalparkforvalter

Godkjent elektronisk uten underskrift.

Vedlegg:

- 1 Skjema for søknad om serviceskilt og virksomhetsvisning
- 2 Plan for skilt og innfallsporter_vedtatt 26.05.2023

Kopi til:

SØGARN EIENDOM AS	Gammelbruvegen 10	2425	LJØRDALEN
Ljørdalen Grendeutvalg			
Rune Hoff			
STATENS VEGVESEN	Postboks 1010 Nordre Ål	2605	LILLEHAMMER
FULUFJELLET AS	Postboks 33	2426	LJØRDALEN
Trysil kommune	Postboks 200	2421	TRYSIL

Søknad om serviceskilt eller virksomhetsvisning

Send skjemaet på e-post til: post@innlandetfylke.no

Om søkeren og virksomheten	
Navn på søkeren	Nasjonalparkstyret for Fulufjellet
Navn på servicestedet eller virksomheten	Fulufjellet nasjonalpark, Storbekkåsen, Bråtafallet.
Søkerens telefon	41431990
Søkerens eller virksomhetens e-postadresse	hotbk@statsforvalteren.no
Søkerens postadresse	Postboks 987, 2604 Lillehammer
Servicestedets gateadresse og/eller kommune/gnr/bnr	
Trysil kommune	
Servicestedets lokalisering i forhold til fylkesveg (beskriv eller legg ved kart)	
Se kart i vedlagt plan for skilt og innfallsporner, kap. 5.3 Trafikkskilt/vegviserskilt side 18.	
Type virksomhet	Nasjonalpark.

Skilt, avkjørsel, parkering	
Ønskede service- eller vegvisningssymboler og tekst på offentlige trafikkskilt (legg eventuelt ved skisse)	
Symbol	640.30, 650.20, 635.
Tekst	Fulufjellet nasjonalpark, Bråtafallet, Skåret.
Er avkjørsel tidligere godkjent til samme formål?	☐ Ja ☒ Nei
Er parkeringsareal tidligere godkjent til samme formål?	☐ Ja ☒ Nei
Om mulig, legg ved kopi av godkjenningbrev for avkjørsel/parkering i søknaden.	

Andre godkjenninger som vedlegg

Hvis virksomheten er avhengig av andre godkjenninger (jf. bestemmelsene i skiltforskriften), skal det legges ved kopi av disse.

Følgende kopier legges ved:

1.	Søknad om serviceskilt	
2.	Vedtatt plan: Plan for skilt og innfallsporter - Fulufjellet nasjonalpark.	
3.		
4.		

Tilleggsopplysninger (bruk eventuelt eget ark):

Se vedlegg til brev.

Bekreftelse

Jeg aksepterer betingelsene for å sette opp serviceskilt og/eller virksomhetsskilt, jf. skiltnormalen del 5 (<https://www.vegvesen.no/attachment/69062/binary/964081>).

Kryss av:

☒	Kravene/kriteriene i normalen for bruk av symboler og skilt skal alltid bli fulgt.
☒	Dersom det er egenandel, må den være betalt før skiltet kan settes opp. Å endre skiltet medfører ny egenandel. Det sendes ut faktura på egenandel.
☒	Ved brudd på betingelsene/forutsetningene for skiltingen, kan Innlandet fylkeskommune be om vedtak om fjerning. Statens vegvesen kan på eget initiativ fjerne de oppsatte skiltene. Dette gjelder også hvis det settes opp ulovlig reklame for virksomheten, der Innlandet fylke har egen vedtaksmyndighet.
☒	Hvis virksomheten opphører eller stenger over lengre tid, skal Innlandet fylkeskommune bli varslet, om mulig i god tid på forhånd.

Underskrift

31.05.2023
Sted og dato

Henriette Bøe Kildahl
Søkerens underskrift

Nasjonalparkstyret
for Fulufjellet

Plan for skilt og innfallsporter Fulufjellet nasjonalpark

Foto: Trygve Opseth

Innhold

1 Innledning	3
2 Metodikk	4
3 Mål og forankring	6
3.1 Formålet med plan for innfallsporter	6
3.2 Forankring.....	6
4 Skildring av dagens status	8
4.1 Oversikt over eksisterende skilt	8
4.2 Informasjonstavler ved rasteplasser og knutepunkt.....	8
4.3 Definererte innfallsporter og beskrivelse av relevante fokusområder.....	9
5 Skildring av tiltak	11
5.1 Tiltak ved innfallsportene	11
5.1.1 Ved Storbekåsene	11
5.1.2 Parkeringsplass ved Markloken og Bråtafallet.....	13
5.1.3 Bergådalen – startpunkt for tur Slottet og storfurua	15
5.1.4 Startpunkt Skjærvegen i Skåret	15
5.2 Informasjonstavler ved naturlige knutepunkt og rasteplasser	16
5.2.1 Naturum Fulufjellet.....	16
5.2.2 Innbygda i Trysil og Ljørdalen	17
5.2.3 Rasteplasser ved Linnes og Støa og Girdalen	17
5.3 Trafikkskilt/vegviserskilt	18
6 Annen merking	23
6.1 Verneskilt og grensemerking	23
6.2 Stimerking.....	24
7 Informasjonsbehov	24
8 Fremdriftsplan	25
Vedlegg	26

1 Innledning

Fulufjellet nasjonalpark har relativt lave besøkstall og er et lite kjent område i Trysil kommunen, i regionen og nasjonalt, og området skiller seg relativt mye fra den tilgrensende svenske Fulufjällets nationalpark, en godt kjent nasjonalpark med høye besøkstall. Dette tyder på at Fulufjellet nasjonalpark har et potensial i å bli mer synlig og til å nå ut med kunnskap og informasjon til flere. Trender snur raskt, og ukritisk markedsføring og kommunikasjon gjennom f.eks. sosiale medier kan raskt føre til økt besøk. Hvis et sårbart område ikke er rustet til å ta imot økt besøk, f.eks. gjennom p-plasser, toalett, stiforsterkning, informasjon etc., kan dette føre til en dårlig opplevelse for den besøkende og ødeleggelse av natur- og kulturverdier.

Utgangspunktet for at Nasjonalparkstyret for Fulufjellet vil utarbeide en plan for innfallsporter og skilt er at det forventes en økning av besøkende til området etter hvert som Fulufjellet blir mer kjent. Gjennom Fulufjellets besøksstrategi har forvaltningen definert utvalgte fokusområder i og i randsonen til nasjonalparkene, og det er disse områdene denne planen for det meste vil berøre. Fokusområdene er valgt ut for satsing med ulik grad av tilrettelegging de kommende årene. Områdene utenfor de utpekte fokusområdene kommer til å preges av liten grad av eller ingen tilrettelegging og markedsføring. På den måten sikrer Nasjonalparkstyret at de gjennomfører en aktiv forvaltning og at det gjøres bevisste grep for å sikre og ivareta natur- og kulturverdier i Fulufjellet.

Det er behov for mer informasjon ved innfallsportene, henvisningsskilt og veiskilt, kart, turforslag og beskrivelse av spesielle attraksjoner. Det er også behov for synkronisert nasjonalparkinformasjon om det helhetlige Fulufjellet, samt videreutvikle og opparbeide de definerte innfallsportene.

I planen tas følgende behov opp:

- Videreutvikling og opparbeiding av innfallsporter.
- Skilting ved veg: trafikkskilt og informasjonstavler ved knutepunkt/rasteplasser e.l.
- Skiltsystem ved innfallsporter og ved sti i terreng.
- Plakattyper og informasjonsbehov.

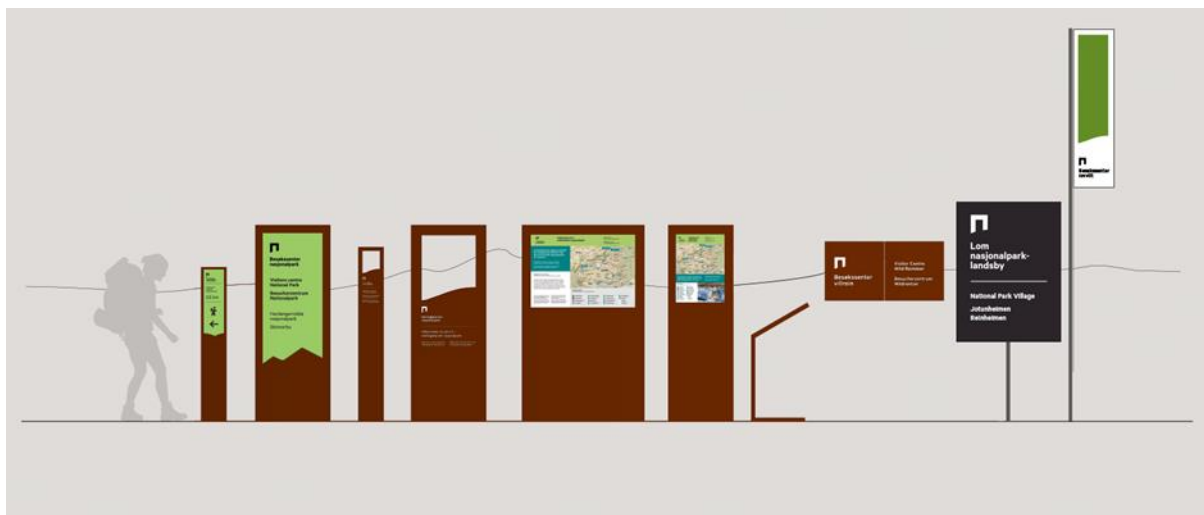
2 Metodikk

Natur har en viktig plass i den norske folkesjelen. Vi kjenner gleden av å bestige små og store fjell, oppleve stillhet og føle kraften fra det uberørte. Nasjonalparkene er det flotteste vi har av natur, og skal oppleves og bevares.

Nasjonalparkene, øvrige verneområder, besøkssentrene og nasjonalparklandsbyene og -kommunene er vertskap for opplevelser og viser omsorg både for de besøkende og naturen.

Den visuelle identiteten er bygget på konseptet portal. En portal er en inngangsport, men som også symboliserer overgangen mellom to dimensjoner; det kultiverte og det naturlige. Vi ønsker våre besøkende **Velkommen inn!** Og så skal vi fortsatt huske at i noen områder skal vi kanskje gi gode opplevelser først og fremst i randsonen, eller kanskje på bestemte steder i områdene. Graden av tilrettelegging og uttak av merkevaren avgjøres av områdenes besøksstrategi, som ligger til grunn for dette arbeidet.

All tilrettelegging som skilting, opparbeidelse av innfallsporter og informasjon knyttet til Fulufjellet nasjonalpark skal følge Norges nasjonalparkeres skiltssystem (<https://designmanual.norgesnasjonalparker.no/maler/skiltsystem>). Skiltene bør fordeles hensiktsmessig ut fra hvor det er relevant å sette dem opp. Det anbefales ikke å sette opp flere skilt på samme sted, og generelt holde antall skilt på et minimum.

Figur 1. Norges nasjonalparkeres skiltssystem består av ulike skilt som alle bygger på de samme designprinsippene.

Det eksisterer fem typer plakater som har hvert sitt formål:

- Hovedplakat
- Temaplakat
- Artsplakat

- Miniplakat
- Varsomhetsplakat

For offentlig vegskilting gjelder bestemmelser for bruk og utforming som er gitt i Vegdirektoratets [skiltnormal N300](#).

Skilting langs veg bør inngå i den helhetlige skiltplanen for verneområdet, besøkssenteret og nasjonalparkkommunen/-landsbyen. Skiltplanen må være koblet til verneområdets besøksstrategi og øvrig informasjon fra aktørene som bruker merkevaren.

Skilting langs offentlig veg er strengt regulert, og skiltmyndighetene har ansvar for at skiltingen skal være i samsvar med gjeldende bestemmelser i [N300 \(Trafikkskilt\)](#). Det er derfor viktig at aktørene som benytter merkevaren og ønsker skilting har dialog med skiltmyndighetene ved planlegging av skilting.

Vegdirektoratet har fastsatt følgende normalbestemmelser for skiltsymbol 640.30:

640.30 Naturvernområde

Symbol 640.30 kan brukes for å vise til startpunkt for tur, utsiktspunkt og informasjon tilknyttet naturvernområde eller til besøkssenter autorisert av Miljødirektoratet. Verneform skal kun framgå av skiltingen når det skiltes til visningsmål tilknyttet nasjonalpark eller naturreservat. Ved skilting til startpunkt for tur kan symbolet kombineres med symbol 650.20 og/eller 650.21. Ved skilting til informasjonspunkt kan symbolet kombineres med symbol 635. Symbol 640.30 kan brukes på serviceskilt og veivisningsskilt.

Figur 7.5.1.31—1 — 650.20 Tursti

Figur 7.5.1.32—1 — 650.21 Skiløype

Eksempler på skilt der symbol 640.30 er brukt:

Symbol 640.30 kan brukes på serviceskilt og vegvisningsskilt.

3 Mål og forankring

3.1 Formålet med plan for innfallsporter

- Formålet er å bedre informasjonen om og tilretteleggingen rundt Fulufjellet nasjonalpark (og Fregn naturreservat).
- Planen skal skissere hva og hvor tiltakene skal utføres.
- Dokumentet skal brukes som beslutningsgrunnlag før bestilling av tiltaksmidler, og for at aktuelle interesser og samarbeidspartnere skal gis mulighet til å komme med innspill før politisk behandling. Dette for å få en gjennomtenkt plan av god kvalitet og som er godt lokalt forankret.

3.2 Forankring

Besøksforvaltningen i Fulufjellets nasjonalparker skal sikre og ivareta verne- og kulturverdiene i nasjonalparkene i et langsiktig perspektiv. Innenfor denne rammen skal besøksforvaltningen gi gode opplevelser til de besøkende, bidra til lokal verdiskaping og øke forståelsen for verneverdiene i Fulufjellet.

For å nå hovedmålet er det i besøksstrategien for Fulufjellets nasjonalparker konkretisert tre delmål for de tre elementene verneverdier, verdiskaping og besøkende.

Delmål	Strategiske grep
<p>VERNEVERDIER Øke forståelsen for vernet og for verne- og kulturverdiene, blant lokalbefolkning og besøkende, og sikre at disse verdiene ikke blir påvirket negativt av besøkende.</p>	<p>1. Kanalisere besøkende, først og fremst til områder som kan tåle høyt besøkstrykk.</p> <p>2. Skape gode ambassadører for Fulufjellet gjennom å formidle kunnskap om natur- og kulturarv i verneområdene slik at flest mulig får en forståelse for, innsyn i og opplevelse av områdets kvaliteter.</p>
<p>VERDISKAPING Øke antall besøkende som blir lenger i og i randsonen til Fulufjellet og bidra til å skape vekst og positiv utvikling for det lokale næringslivet.</p>	<p>1. Øke kunnskap om og synlighet av Fulufjellets nasjonalparker.</p> <p>2. Rolleavklaring og samordning i forhold til næringsliv generelt og reiseliv.</p> <p>3. Skape flere reiseanledninger til Fulufjellet, gjennom å informere og etablere/videreutvikle besøksmål/attraksjoner i fokusområdene/soneinndelingen.</p>
<p>BESØKENDE Bidra til at de besøkende får en god totalopplevelse av oppholdet i randsonen og på turen i Fulufjellets nasjonalparker.</p>	<p>1. Sikre gode opplevelser for de besøkende gjennom høy kvalitet på tilretteleggingen og informasjonen på alle møtepunkter mellom besøkende og Fulufjellet.</p> <p>2. Utarbeide et felles budskap/ en felles merkevare for Fulufjellets nasjonalparker som løfter frem det spesielle med Fulufjellet.</p>

Tiltak forankret i tiltaksplan til besøksstrategien

Tiltak er de konkrete innsatsene som følger hvert strategisk grep og som skal utføres for at de ulike målene nås. For å lykkes med besøksforvaltning i Fulufjellet vil dette kreve en aktiv forvaltning. Hvilke tiltak som skal settes inn hvor og når vil være i endring.

[Tiltaksplanen](#) ligger som et vedlegg til besøksstrategien og skal revideres hvert år, slik at gjennomførte tiltak tas ut og eventuelle nye kan settes inn. Dette gjøres i forbindelse med innmelding til Miljødirektoratet om behov for tiltaksmidler.

4 Skildring av dagens status

4.1 Oversikt over eksisterende skilt

Ved innfallsporten ved Storbekkåsen er det oppført kartplakat, temaplakater og henvisningsskilt etter ny mal. Ellers er det i dag utplassert få informasjonsplakater (etter eldre mal), samt diverse skilt/informasjonsstavler på ulike steder knyttet til Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat (rasteplasser, innfallsporter, parkeringsplasser o.l.). Informasjonsplakatene informerer generelt om verneverdier og naturforholdene i parken.

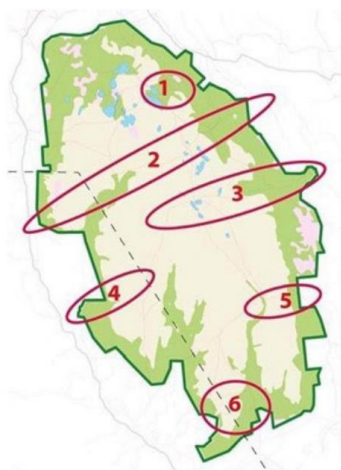
Det eksisterer per i dag ingen formelle trafikkskilt som viser adkomst til nasjonalparken. Det er behovet for oppdatert skiltmateriell i og i randsonen til Fulufjellet NP og Fregn NR.

4.2 Informasjonsstavler ved rasteplasser og knutepunkt

I dag er det kun oppført informasjonsplakater ved Storbekkåsen, Linnes og Girdalen. I forvaltningsplanen og besøksstrategien for Fulufjellet anbefales det at informasjonsplakater om Fulufjellet nasjonalpark også oppføres ved, Bråtafallet i Bergådalen, Ljørdalen sentrum, parkeringsplassen øst for Støa, Trysil sentrum (Innbygda) og på Naturum Fulufjället.

Lokalitetene synes å være tilfredsstillende med tanke på tilgjengelighet og synlighet for de besøkende til verneområdene. Videre anbefales det å sette opp informasjonsplakater for Fregn naturreservat ved naturlige lokaliteter i tilknytning til naturreservatet.

4.3 Definererte innfallsporter og beskrivelse av relevante fokusområder

Figur 2. Illustrerer seks definerte fokusområdene (røde ringer) i og i randsona til Fulufjellet nasjonalpark.

Fokusområde 1 – Informasjonspunkt, Startpunkt og Utkikkspunkt:

Njupeskärsentrén – Rösjöstugorna Njupeskärsentrén

Hovedinnfallsport for svenske delen av Fulufjellet, men også for hele Fulufjellet, uavhengig av grensen. Høyt besøkstrykk. Stedet har en høy grad av tilrettelegging, eksponering og informasjon om det helhetlige Fulufjellet. Njupeskärsentrén er et naturlig startpunkt for interessante besøksmål i den nordøstlige delen av Fulufjellet. Det eksisterer et vertskap på Naturum Fulufjället.

Målgrupper og egenskaper for området: Barnefamilier, personer med nedsatt funksjonsevne, lavterskeltilbud, men med mulighet for mer utfordring. Besøkssenter for Hele Fulufjellet, undervisning, guidede turer, attraktive severdigheter.

Fokusområde 2 - Startpunkt: Brattfjellet – Bergådalstugan – Brottbäcksstugan – Skärvallen

Området har et interessant skogsmiljø med skogfaglige verneverdier og en interessant lokal bruks- og kulturhistorie som bør løftes frem. Det satses på lav eksponeringsgrad av området, enkel grad av tilrettelegging som merking av den gamle stien i Brattfjellet og informasjon ved stistart. Området ligger godt til rette for vandringer over riksgrensen fra Skåret via *Skjærvegen* mellom stedene *Brattfjellet – Bergådalstugan – Brottbäcksstugan – Skärvallen* med sine interessante kulturminner og kulturhistorie som bør kommuniseres på begge sider av grensen.

Målgrupper og egenskaper for området: Natur- og kulturinteresserte, undervisning/formidling, grensekryssing. Følelsen av villmark med lav grad av tilrettelegging.

Fokusområde 4 – Informasjonspunkt og Startpunkt: Bråtafallet – Bergådalen – Slottet Bråtafallet

Område med et lavterskeltilbud for de aller fleste da stedet ligger nær vei, har romslig med parkeringsmuligheter og en bred sti som er framkommelig med barnevogn, sykkel og trolig rullestol. For besøkende som ønsker en litt lengre tur, er det en sti litt lengre innover i Bergådalen som går til utpekte besøksmål som *Storfurua* og *Slottet*. Det vil bli åpnet opp for å opparbeide en natursti som et tilbud for de som nøyer seg med å oppleve nasjonalparken fra nasjonalparkgrensen. Tilretteleggingsgraden skal ikke være like stor som ved Storbekåsene, men det skal likevel tilrettelegges for økt besøkstrykk til denne lokaliteten og nærliggende besøksmål.

Målgruppe og egenskaper: Barnefamilier, skoleklasser, undervisning/formidling, lavterskeltilbud, mulighet for mer utfordring og en lengre vandring opp i fjellet. Den som bare vil titte inn.

Fokusområde 6 – Informasjonspunkt og Utkikkspunkt: Storbekåsen – Björnholmsstugan Storbekåsen

Hovedinnfallsport for Fulufjellet på norsk side. Det er allerede etablert noe tilrettelegging på stedet med høy kvalitet. Lokaliteten har potensial for en kort vandring/rundtur med riksgrensen som besøksmål, og det foreligger et potensial i å tilrettelegge for vandring til Björnholmssättern/Björnholmsentrén med servering og overnattingsmulighet. Som innfallsport satses det på å legge til rette for mer besøk og økt ferdsel, god informasjon om besøksmål/ attraksjoner og verneverdier i det helhetlige Fulufjellet. Det åpnes opp for tyngre tilrettelegging i området som avbøtende tiltak for verneverdier lengre inn i verneområdene.

Målgruppe og egenskaper: Barnefamilier, flotte geologiske formasjoner. Lavterskeltilbud, grensekryssing, vandring til serveringshytte og overnatting, kort rundtur. Informasjon om hele Fulufjellet. Høy grad av tilrettelegging. Utkikkspunkt.

5 Skildring av tiltak

GENERELT

Alle inngrep blir lett synlige og må gjøres med omtanke. Det bør brukes lokale materialer i størst mulig grad, både til møblering, revevegetering og dekker. Den spesielle røde Trysilsandsteinen er et særegent trekk ved Fulufjellet og er et materiale som allerede er blitt benyttet i mye av infrastrukturen ved innfallsportene.

DESIGNPROGRAM

Gjennom et forprosjekt, bestilt av Nasjonalparkstyret høsten 2022, ble det utarbeidet et designprogram for innfallsporter til Fulufjellet. Hensikten med designprogrammet er at det skal fungere som en oppskrift på ulike utfordringer i forhold til tilrettelegging, blant annet som forslag til oppgradering.

Ved å benytte en enhetlig materialbruk vil man oppnå en helhetlig tilpasning ved innfallsportene, både ved startpunkt og langs turveier og stier. Den gjennomgående tanken er at løsningene kan tilpasses på hvert enkelt sted og skal i størst mulig grad lages med lokale masser og materialer. Designmanualen inneholder tekst, foto og illustrasjoner som utfyller denne beskrivelsen.

- *Foreslått Designprogram for Fulufjellet nasjonalpark, vedlegg 1.*
- *Oversikt over skylttyper som er foreslått satt opp ved innfallsporter, vedlegg 2.*

5.1 Tiltak ved innfallsportene

Forslag til tiltak ved Storbekkåsen, Bråtafallet og Bergådalen er basert på anbefalinger fra forprosjekt for innfallsporter, utarbeidet av Dronninga Landskap høsten 2022.

5.1.1 Ved Storbekkåsen

Innfallsporten ved Storbekkåsen er godt etablert som innfallsport med ny gapahuk og rasteplass med bål, bord og benker. Her er det mye som er på plass, men det foreslås å gjøre noen justeringer og forslag til tiltak for å utbedre og videreutvikle situasjonen, samt for å styrke funksjonen som en tydelig og godt tilrettelagt innfallsport. Det er behov for bedre tilrettelegging for universell utforming og tydeligere skilting.

- *Tiltak skisseres under og vises i oversiktsplan, vedlegg 3.*

Innfallsporten etableres ved parkeringen

Det etableres tiltak for å begrense bilkjøring mellom p-plassen og gapahuk ved å gjøre veien mindre fremkommelig gjennom å stramme opp vei og veikryss, og revegetere i kantene. Området rundt rasteplassen vil på den måten også bli mindre preget av vei og grus. Dette gjennomføres for å gi besøkende en bedre opplevelse, særlig med tanke på de som bruker rullestol. Vegen tilpasses slik at den fungerer som UU-turveg frem til gapahuken. Mulighet for kjøring opp til gapahuken vurderes som en ulempe for turopplevelsen for den gruppen HC-parkeringen opprinnelig var tiltenkt for, samt for alle andre. Dette begrunnes med at en tilrettelagt og trygg turveg frem til et turmål som gapahuken er et enkelt og lett gjennomførbart tiltak som vil øke kvaliteten på turopplevelsen. En konsekvens av denne justeringen er at funksjonen HC-toalett flyttes til parkeringsplassen. Det er viktig å plassere skilt med piktogram som har riktig informasjon for å unngå misforståelser. Det er ekstra viktig å gi korrekt informasjon ved skilting akkurat her.

Skilt

Det er viktig å tydeliggjøre informasjonen gjennom å sikre at den er plassert på riktig sted i opplevelsen for de besøkende. Dagens løsning er noe mangelfull, særlig ved parkeringsplassen som er det første man møter. Det etableres derfor et nytt punkt med informasjonsskilt som inkluderer kart over området ved parkeringsplassen. Dette er et tiltak som vil gi de besøkende god orienteringsmulighet før de beveger seg inn i området.

Parkering

Den eksisterende parkeringsplassen utvides ved å etablere ny kantparkering videre langs vegen i «rundkjøringa». Hvis trafikken til innfallsporten skulle eskalere bør man vurdere å se på muligheter for sommerparkering nede ved Fulufjellet alpínsenter.

Nytt toalettbygg

Oversiktsplanen viser ny plassering av toalettbygg ved parkeringsplassen slik at man slipper utfordringer med sperring av veistrekning når toalettet skal tømmes. Ny plassering vil fungere godt med tanke for god tilrettelegging for alle ved ankomst. Det legges opp til en løsning med tett tank og der tømmebil får lett tilgang. Det vurderes en løsning der toalettbygget får naturlig dagslys med vindu mot myra og åsen i bakgrunnen.

Revegetering

Oversiktsplanen viser revegetering i området rundt gapahuken for å redusere omfang av grus slik at det fremstår som et tydeligere skille mot naturlig vegetasjon. Området rundt gapahuken revegeteres med lokale bunndekkende vegetasjon som har en naturlig tilhørighet til stedet. Dette kan gjøres ved å flytte hele veksttorver. Flytting av levende planter bør gjøres enten tidlig vår eller høst, for best resultat. Kan være aktuelt å benytte vegetasjon fra det regulerte hyttefeltet ifm. at nye tomter graves opp.

Villstier fjernes gjennom revegetering. I dag går det en villsti bak gapahuken som det er viktig å fjerne for å unngå tråkk og videre spredning av uønskede stier. Det er mulig å etablere midlertidige skilt dersom dette viser seg nødvendig i en overgangsfase, men primært er det ønskelig å utbedre dette uten bruk av skilt.

Utvidelse av universelt utformet natursti

Fra parkeringsplassen og frem til gapahuken er strekningen allerede universelt utformet. Veien utbedres ved å tilføre stabilisert grus ved behov.

Dagens kjørevei omarbeides til natursti frem til gapahuken. Oversiktsplanen viser mulig forlengelse av naturstien som en rundløype rundt myra og tilbake til parkeringsplassen. En slik forlengelse vil ta i bruk eksisterende stier i området og oppgradere disse slik at det blir en universelt utformet runde på ca. 1 km. Bredden på stien vil variere mellom 1,2 - 1,8 meter. 1,6 meter gjør det mulig å passere hverandre i bredden. Oppbygging av stien vil i størst mulig grad bestå av å gjenbruke stedlige masser. Naturstien etableres med et hvilepunkt ved noen flotte furuer.

Hvilepunkt

Et hvilepunkt i form av en benk kan enkelt lages med bruk av tilgjengelig lokal stein. Enkeltvis store steiner kan også fungere fint som et lite hvilepunkt for en til to personer. De kan gjerne plasseres som en liten utvidelse av stien i tilknytning til informasjonspunkt om naturverdi.

Utbedring av rasteplass med gapahuk og bål plass

- Tiltak for å heve kvaliteten på innpassingen av gapahuken er viktig for bedre tilgjengeligheten. Det foreslås å heve terrenget med stabilisert grus slik at betongsokkelen ligger i flukt med overkant dekke. Dette vil sikre mulighet for rullestol å komme helt frem til bordet i gapahuken.
- Planforslaget viser en rotert plassering av steinmøblene slik at de som sitter ved det lange bordet får bedre kontakt mot bålet og utsikten.
- Bålet er i dag plassert litt langt fra naturstein-kanten rundt. Det foreslås at bålet flyttes noe nærmere steinkanten slik at det både blir plass til løse kubbestoler eller steiner som ekstra sitteplasser, slik at flere får gleden av varmen fra bålet.
- Planforslaget viser mulighet for å etablere en ekstra bål plass som naturlig vil tilhøre den utvendige kroken ved gapahuken.
- Justert møblering vil gi plass til at flere turlag kan ta i bruk rasteplassen samtidig.

5.1.2 Parkeringsplass ved Markloken og Bråtafallet

I starten av Bergådalen er det i dag en parkeringsplass med utgangspunkt for tur til fossen Bråtafallet. Like ved parkeringsplassen ligger et lite tjern, Markloken. Det er behov

for tilrettelegging av parkering samt oppgradering av informasjonsskilter for å gi bedre oversikt over stier og fasiliteter i området.

Det vil være av stor betydning å oppgradere den eksisterende stien til Bråtafallet slik at den blir universelt utformet. Denne oppgraderingen vil innebære behov for supplerende tiltak som følger opp en slik endring i bruken av området.

- *Tiltak skisseres under og vises i oversiktsplan, vedlegg 4.*

Parkeringsplass ved Markloken og Bråtafallet i Bergådalen

- Parkeringsplass utbedres med informasjonsskilt som inneholder kart med merking av stier og severdigheter i området (Bråtafallet, Storfurua og Slottet).
- Det kan etableres en rasteplass ved tjernet.
- Det tynnes i vegetasjonen for å gjøre området mer åpent tilgjengelig og synlig.
- Det etableres et nytt toalettbygg ved parkeringsplassen med tilsvarende løsning som foreslått ved Storbekkåsen. Den eksisterende utedoen langs stien kan vurderes å beholde, men oppgraderes slik at den er bedre tilpasset rullestol.

Bråtafallet: utbedring av natursti, gapahuk og utsiktspunkt

- Utbedring av stien til universelt utformet frem til Bråtafallet. Dette vil fungere som en natursti med informasjonsposter (vippeskilt). Stien utbedres ved å bearbeide stedlige masser i tillegg til å tilføre stabilisert grus.
- Opprusting av rasteplassen ved gapahuken. Planforslaget viser forslag til justert utforming av gapahuken og bålplassen slik at hele rasteplassen får en bedre kontakt og utsyn over fossefallet. En slik oppgradering vil redusere behovet for opphold og tråkk langs den sårbare kanten langs elveløpet.
- Forslaget innebærer å etablere en tydelig markering av stien langs ryggen som følger elveløpet for å begrense tråkk/slitasje på sårbare naturverdier langs kanten der det finns tydelige bølgeslagsmerker i berget.
- Det anbefales tiltak som kanaliserer tråkk bort fra berget. Løsningen kan kanskje være et utsiktspunkt, men det er utfordrende å finne en god løsning som ikke er et stort inngrep. Det er viktig å evaluere selve plassering av et slikt punkt nøye ettersom hensikten er å verne og begrense tråkk uten store inngrep. Det må være en balanse i dette og det anbefales at muligheten for en liten utsiktsplattform utredes videre i neste fase.
- Et viktig tiltak er å tynne i vegetasjonen for å gjøre området mer åpent og synlig, spesielt mellom gapahuken/bålplassen og fossen. Det antas at dersom det opparbeides et godt sted med fin utsikt og god tilgjengelighet vil dette kunne redusere behovet for å oppholde seg og trække langs den sårbare kanten langs elva.

5.1.3 Bergådalen – startpunkt for tur Slottet og storfurua

- Eksisterende parkeringsplass opparbeides og utvides med nytt informasjonspunkt og anvisningsskilt.
  - Utbedring av gangbru, eventuelt ny gangbru, over Bergåa.
  - Etablering av bru over Nordre Bjønnåsbekken for bedre bekkekryssing og tilgjengelighet.
- Tiltak vises i oversiktsplan, vedlegg 5.

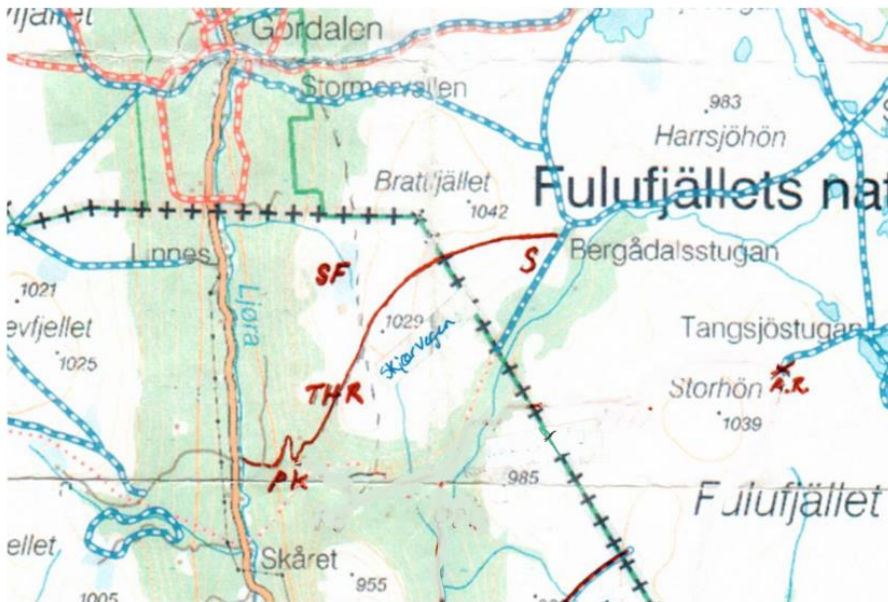
5.1.4 Startpunkt Skjærvegen i Skåret

Som et ledd i oppfølging av den felles besøksstrategien for Fulufjellets nasjonalparker, er det foreslått å reetablere/"friske opp" og diskret merke og skilte en grensekryssende sti som ligger innenfor fokusområde 2 i besøksstrategien. Skjærvegen ligger godt til rette for vandring over riksgrensen. En tenker seg her svært enkel tilrettelegging, gjennom rydding og merking av Skjærvegen som i utgangspunktet følger en gammel led fra Skåretgrenda videre opp i Brattfjellet og via Fulufjellets nasjonalparker til setra Skärvallen i Sverige. Det kan bli aktuelt å sette opp noen få enkle infoposter (vippeskilt) langs leden. Det har allerede blitt anlagt to enkle parkeringsplasser langs Fregnsetervegen for å dekke behovet for de som tar seg inn i nasjonalparken i nord.

Nasjonalparkstyret for Fulufjellet har fått henvendelser fra en lokal aktør som har et ønske om å etablere et formidlingspunkt i tilknytning til en kulturminnelokalitet i nærheten av Fregn naturreservat, ved Villa Fregn i Skåret i Ljørdalen. Det er bl.a. planer om å etablere en parkeringsplass og informasjonspunkt i tilknytning til noen fangstgroper. Det kan være aktuelt å se dette i sammengeng med informasjonspunkt om Fulufjellet og Fregn, og startpunkt for stivandring langs Skjærvegen. Det er naturlig at disse momentene avklares videre i en prosjektplan for området.

Figur 3. Kartskisse med utsnitt over Skjærvegen på norsk (rød stiplet linje ved Brattfjellhammaren) og svensk side (omtrentlig plassering angitt med gul stiplet linje).

Figur 4. Illustrasjon som viser Skjærvegen, fra Skåretgrensa (vest for PK) til Bergådalstugan (ved S).

I forbindelse med etablering av startpunkt og stilrettelegging ved Skjærvegen vil det bli behov for oppføring av diverse skilt som bør utredes i en mulighetsstudie.

5.2 Informasjonstavler ved naturlige knutepunkt og rasteplasser

5.2.1 Naturum Fulufjället

Njupeskärsentrén er hovedinnfallsport til Fulufjället nationalpark og den består blant annet av besøkssenteret Naturum Fulufjället der det finnes vertskap til å ta imot besøkende. I 2022 hadde innfallsporten ca. 110.000 besøkende, og forvaltningen har til tider utfordringer med å håndtere det høye besøkstrykket. Siden det i besøksstrategien er uttalt at Naturum Fulufjället skal være et besøkssenter for hele Fulufjellet, vil det være viktig å jobbe frem en god strategi og plan for hvordan dette skal gjøres. Det er naturlig at dette arbeidet blir jobbet frem gjennom en egen prosjektplan, og at problemstillinger knyttet til utfordringer med det høye besøkstrykket på svensk side blir nøye vurdert opp imot markedsføring, kommunikasjon og kanalisering av ferdsel til norsk side av Fulufjellet, som per i dag ikke er rustet til å håndtere et høyt besøkstrykk.

5.2.2 Innbygda i Trysil og Ljørdalen

Forvaltningsknutepunktet til Nasjonalparkstyret for Fulufjellet ligger i Innbygda, og det er videre naturlig at det oppføres informasjon om Fulufjellets nasjonalparker sentralt i Innbygda. Trysilfjellet med over 900.000 gjestedøgn i året ligger ca. 45 min fra Ljørdalen og Fulufjellet. Det vil derfor være viktig å ha en god strategi og plan for hvor og hva som kommuniseres om Fulufjellet nasjonalpark i et tettsted som Innbygda, dette for å styre og kanalisere ferdsel til ønskede innfallsporter. Det er videre naturlig å sette opp informasjon om Fulufjellets nasjonalparker på et egnet sted sentralt i Ljørdalen. Det vil være nødvendig at dette arbeidet blir jobbet frem i en videre prosjektplan for å se på aktuelle lokaliteter.

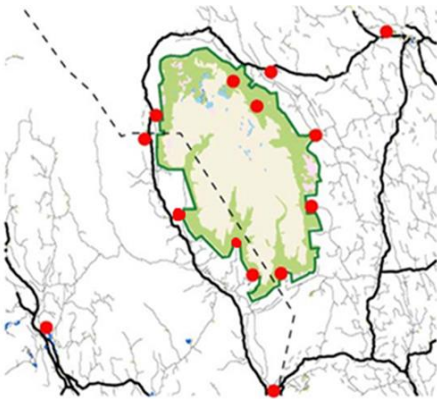
5.2.3 Rasteplasser ved Lennes og Støa og Girdalen

Det settes opp informasjonsplakater om Fulufjellet nasjonalpark med kart på rasteplassen sør for Lennes (gnr./bnr. 10/8/0/0) og parkeringsplassen øst for Støa (9/8/0/0), samt på et egnet sted i Girdalen jf. forvaltningsplan og besøksstrategi.

Figur 5. Illustrasjon med ønsket plassering av nye informasjonstavler (grønt symbol) på rasteplass sør for Lennes.

Lokalitetene synes å være tilfredsstillende med tanke på tilgjengelighet og synlighet for de besøkende til verneområdene. Videre anbefales det å sette opp informasjonsplakater for Fregn naturreservat ved naturlige lokaliteter i tilknytning til naturreservatet.

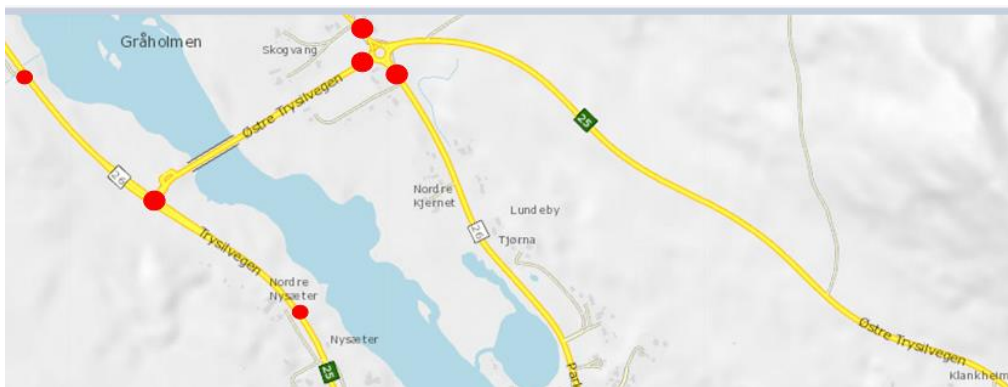
Figur 6. Oversikt over plan for oppsetting av informasjonsplakater rundt Fulufjellet. Denne planen konsentrerer seg om de røde punktene på norsk side av grensen.

5.3 Trafikkskilt/vegviserskilt

Under følger en liste over ønsket plassering av og behov for skilting til Fulufjellet nasjonalpark ved veg:

- Kryss Rv 25 Trysilvegen / Fv 26 ved Nybergssynd

Skilt med piktogram og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkrysset, pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring i begge retninger.

Figur 7. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30 (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark.

- Kryss Rv 25 Østre Trysilvegen / Fv 2170 ved Støa

Skilt tilknyttet naturvernområde med symbol 640.30 og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkrysset, pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring i begge retninger. Bytte ut eksisterende informasjonstavle ved rasteplass.

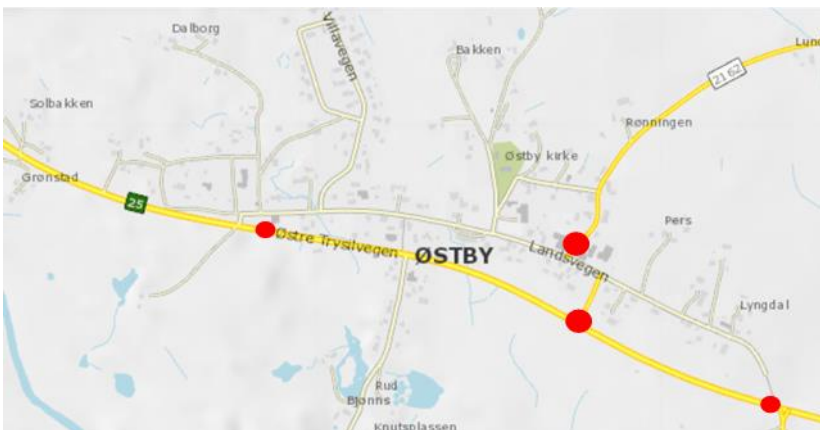
Plan for skilt og innfallsporter Fulufjellet nasjonalpark

Figur 8. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30 (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark og informasjonstavle (grønt symbol).

- Kryss Rv 25 Østre Trysilvegen / Landsvegen / Fv 2162 ved Østby

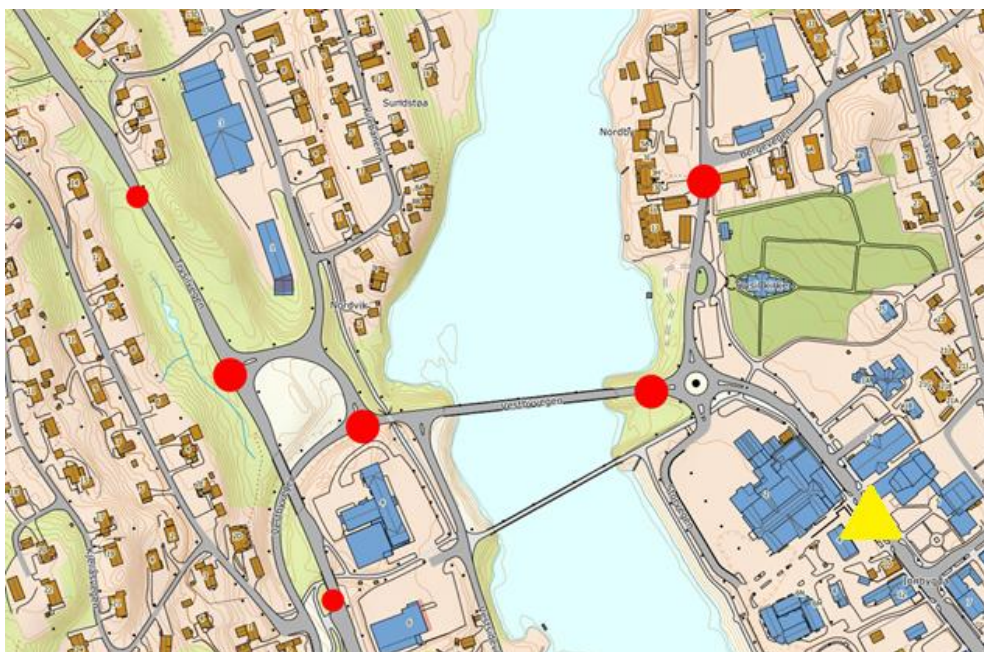
Skilt tilknyttet naturvernområde med symbol 640.30 og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkrysset Rv 25 / Landsvegen / Fv 2162 (to vegkryss), pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring fra Rv 25 i begge retninger.

Figur 9. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30 (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark.

- Kryss Fv 26 Trysilvegen / Fv 2172 Storvegen i Innbygda

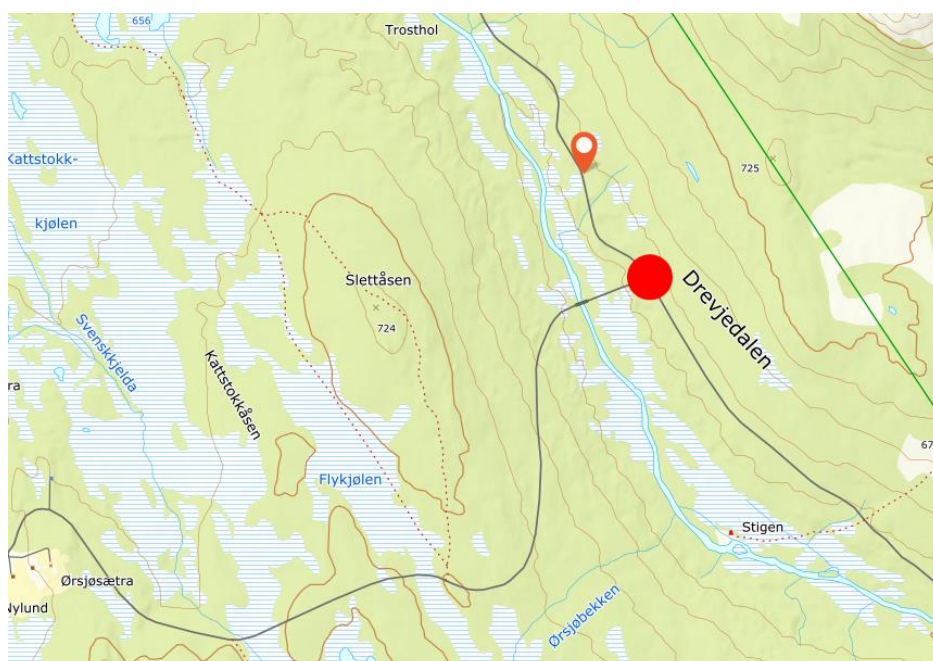
Skilt tilknyttet naturvernområder med symbol 640.30 og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkryssene, pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring fra Fv 26 i begge retninger. Informasjonstavle på et egnet sted i sentrum.

Figur 10. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30 (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark. Informasjonspunkt på et egnet sted i sentrum (gul trekant).

- Kryss Ørsjøsetervegen og Drevdalsvegen i Drevjedalen.

Skilt tilknyttet naturvernområde med symbol 640.30 og teksten Fulufjellet nasjonalpark.

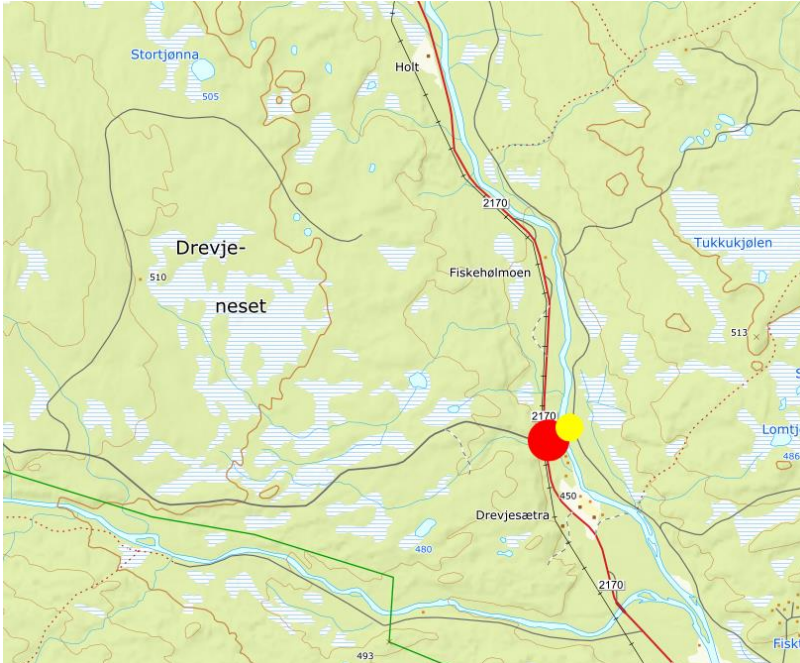
Figur 11. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30 (rød sirkel/prikk) til Fulufjellet nasjonalpark.

- Kryss Drevdalsvegen og Fv 2170/Skårvegen i Ljørdalen.

Plan for skilt og innfallsporter Fulufjellet nasjonalpark

Skilt tilknyttet naturvernområde med symbol 640.30 og teksten Fulufjellet nasjonalpark, og skilting til startpunktene Bråtafallet og Skåret med naturvernområdesymbol 640.30, infosymbol 635 og tursti symbol 650.20.

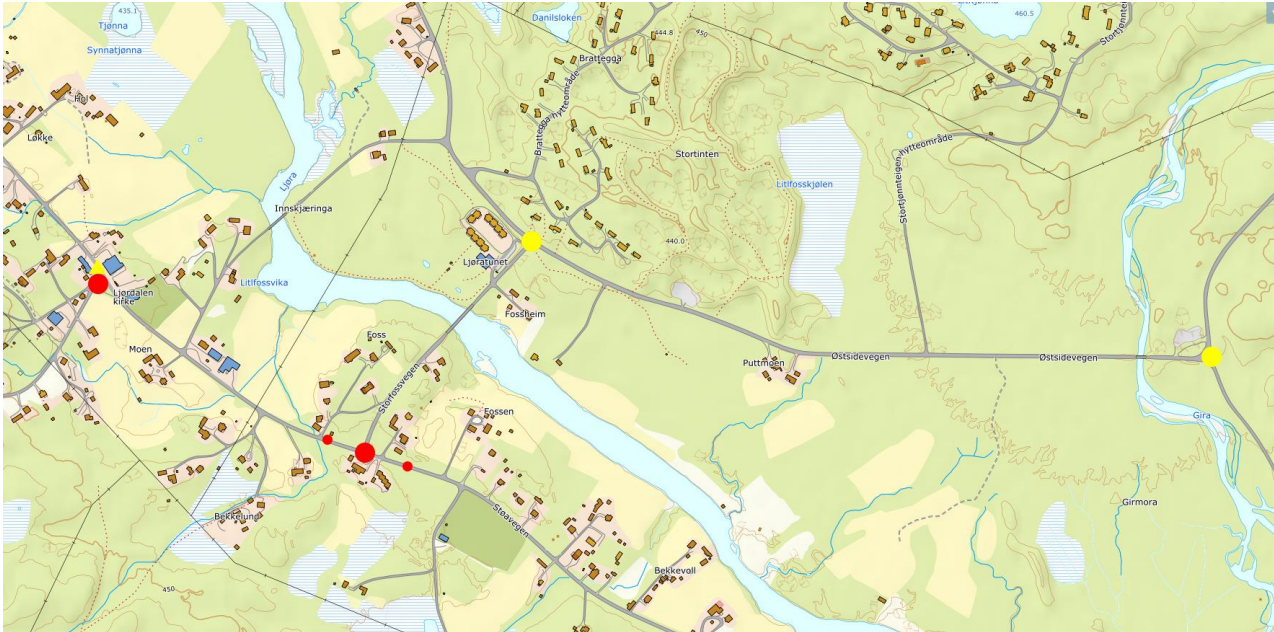

Figur 12. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30 (rød prikk) til Fulufjellet nasjonalpark retning sør. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30, 635 og 650.20 (gul prikk) til startpunktene Bråtafallet og Skåret retning nord.

- Kryss Fv 2170 / Storfossvegen / Østsidevegen ved Ljørdalen sentrum.

Skilt tilknyttet naturvernområde med symbol 640.30 og 635 og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkryssene, pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring fra Fv 2170 i begge retninger. Videre skilting til startpunkt Storbekkåsen med symbol 640.30, 650.20 og 650.21.

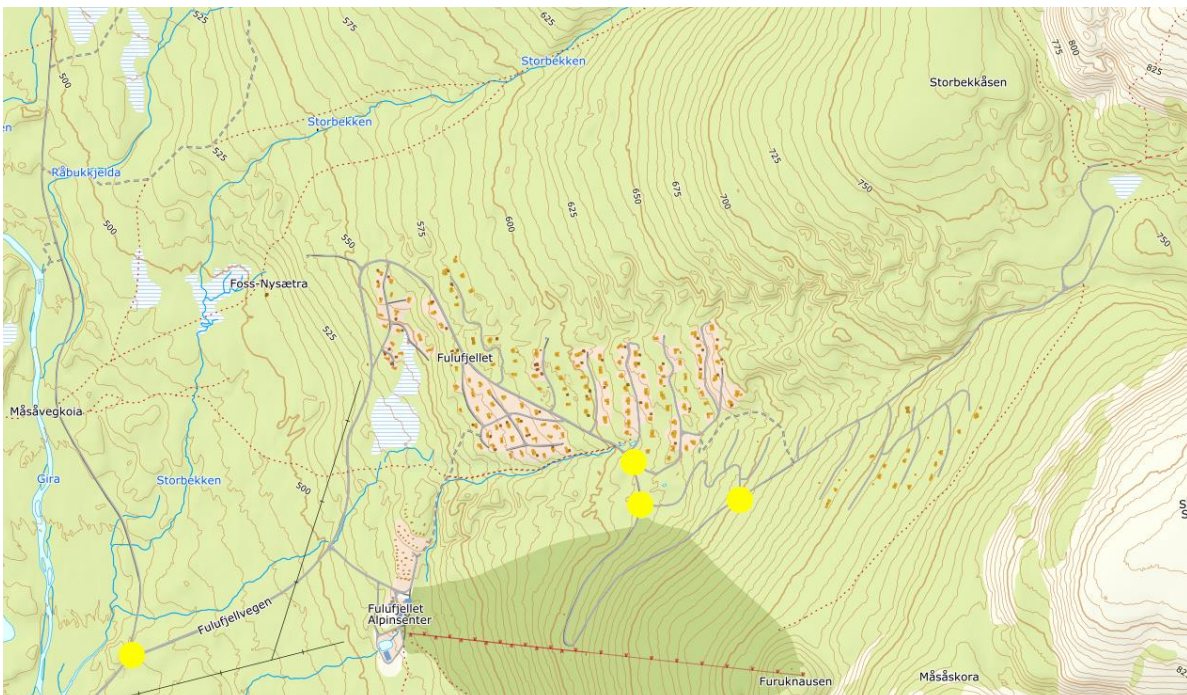
Plan for skilt og innfallsporter Fulufjellet nasjonalpark

Figur 13. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30 og 635 (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark og informasjonstavle på et egnet sted i Ljørdalen sentrum (gul trekant). Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30, 650.20 og 650.21 (gule prikk) til startpunkt Storbekkåsen.

- Kryss internvegnettet fra Østsidevegen opp til innfallsporten ved Storbekkåsen

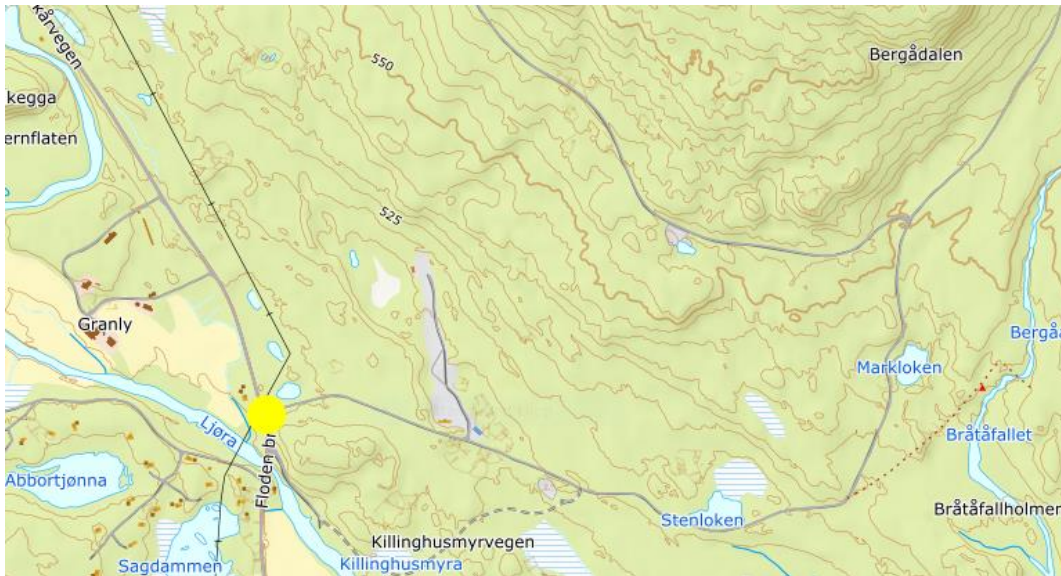
Det er behov for vegviserskilt på flere steder til startpunkt ved Storbekkåsen. Det finnes et eksisterende skilt ved det ene krysset, men dette er lite synlig og ikke oppdatert i henhold til ny designmanual og må derfor byttes ut.

Figur 14. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30, 650.20 og 650.21 (gule prikker) til startpunkt Storbekkåsen.

- Innkjøring til innfallsporten ved Bråtafallet/Bergådalen

Skilt med symbol 640.30 og 650.20 til innfallsport og startpunkt Bråtafallet i begge retninger ved vegkrysset, pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring fra Fv 2170 Skårvegen i begge retninger.

Figur 15. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med symbol 640.30 og 650.20 (gul prikk) til startpunkt Bråtafallet.

* Oversikten over viser ikke prioritert rekkefølge for oppsetting av nye informasjonstavler. Vurderinger av dette gjøres fortløpende og i samråd med styret, vegeier og skiltmyndighet.

6 Annen merking

6.1 Verneskilt og grensemerking

Verneskilt (til en viss grad også grensemerking) er viktige for informasjon til besøkende, men de er ikke en del av merkevarearbeidet.

Verneskilt og eventuelle underskilt er likevel en integrert del av informasjon og formidling til de som besøker verneområder. Ved planlegging av skilting under merkevaren bør du se disse i sammenheng med plasseringen av verneskiltene og særlig der det settes opp underskilt som opplyser om restriksjoner som gjelder for området.

Verneskiltene består av navnet på verneområdet og verneform (nasjonalpark, naturreservat, landskapsvernområde etc.).

Underskiltene er gjerne piktogrammer, men av og til med forklarende tekst i tillegg. Underskiltene skal ikke ha mer tekst, bilder eller på noen annen måte formidle ytterligere informasjon om områdene.

Det er viktig å skille disse skiltene fra merkevareskiltene, men samtidig se de i sammenheng

6.2 Stimerking

Stimerking i Norge skal følge [Merkehåndboka](#). Den er godt etablert, både nasjonalt og internasjonalt, og tilbyr et godt system med informasjon til turgåeren. Det er mange som har lyst til å ha logo på egne stier, men det er brukeren som står i sentrum, og Merkevarehåndboka tilbyr et godt og gjennomarbeidet system, som vi skal benytte.

7 Informasjonsbehov

Skilt ved innfallsporter skal dekke de besøkendes behov for informasjon om nasjonalparken, historie, natur og andre relevante temaer. I tillegg kan det være behov for annen type skilting eller informasjon fra andre aktører i området – som for eksempel kommunen, grunneiere og/eller frivillige organisasjoner. Her vil det bli viktig å skille mellom skiltmateriellet utarbeidet i regi av Nasjonalparkstyret for Fulufjellet og andre aktørers informasjonsmaterieell. Dette vil blant annet tydeliggjøres ved at materialet utarbeidet i regi av forvaltningsmyndigheten for verneområdet må følge designmanualen for Norges nasjonalparker.

Hvilke temaer som skal løftes frem i på informasjonsplakatene rundt Fulufjellet vil ikke bli beskrevet i detaljnivå i denne planen, men følgende temaer vil være naturlige å trekke frem:

- Fulufjellets nasjonalparker (verneformål og vernebestemmelser)
- Fregn naturreservat (verneformål og vernebestemmelser)
- Dyre- og planteliv
- Geologi
- Kulturhistorie
- Turmål
- Vannmiljø
- Bjørn og hvordan å forholde seg til dem
- Grensekryssende stier og deres historie
- Varder og andre kulturminner
- Geologi
- Ferdelsråd

8 Fremdriftsplan

Fremdriftsplanen er tentativ og skisserer en milepælsplan for planlegging og gjennomføring av infrastrukturtiltak som skal gjennomføres på innfallsporter og viktige infopunkter, men utgangspunkt i plan for skilt og innfallsporter for Fulufjellet nasjonalpark.

Fase I

Aktivitet/tiltak	Periode	Ansvarlig
Utarbeide utkast til plan for skilt og innfallsporter	Januar / februar 2023	Nasjonalparkforvalter
Høring av planutkast.	Mars - april 2023	Nasjonalparkforvalter
Varsle / innhente samtykke fra grunneier for gjennomføring av en enkelte tiltak.	Mars / april 2023	
Møte med RU om planutkast.	27. Mars 2023	Nasjonalparkstyret
Lokalt infomøte om planutkast – lokal medvirkning.	13. april 2023	
Justeringer i plan etter høringsinnspill og behandling i NP-styret	17. April 2023	Nasjonalparkforvalter/ Nasjonalparkstyret
Innhente nødvendige tillatelser fra skiltmyndighet og vegeiere.	Mai/juni 2023	Nasjonalparkforvalter
Innhente tilbud på videre planer for tiltak ved Storbekkåsen og Bråtafallet.	April/mai 2023	Nasjonalparkforvalter
Gjennomføring av enkelte tiltak i tråd med vedtatt plan for skilt og innfallsporter, og i tråd med gitte tillatelser.	2023 / 2024	Nasjonalparkforvalter.
Utarbeide aktuelle prosjektplaner forankret i plandokument.	2023 / 2024	Nasjonalparkforvalter.

Fase II

Aktivitet/tiltak	Periode	Ansvarlig
Detaljprosjekt – Utarbeiding av byggetegninger og	2023	Konsulent. Nasjonalparkforvalter sørger for fremdrift. Politisk

anbudsdokumenter for større tiltak ved Storbekkåsen og Bråtafallet.		behandling i Nasjonalparkstyret og kvalitetssikring av Miljødirektoratet
---	--	--

Fase IV

Aktivitet/tiltak	Periode	Ansvarlig
Anleggsfase	2024 / 2025	Nasjonalparkforvalter sørger for fremdrift.

Vedlegg

- 1 Foreslått Designprogram for Fulufjellet nasjonalpark.
- 2 Oversikt over skilttyper som er foreslått satt opp ved innfallsporter.
- 3 Oversiktsplan ved Storbekkåsen.
- 4 Oversiktsplan for Bråtafallet-området.
- 5 Oversiktsplan for startpunkt Bergådalen – Storfurua – Slottet.

KJØREBOK FOR FREGN NR SESONGENE 2022/2023, 2023/2024 og 2024/2025

Alle som har tillatelse etter forskrift om vern av Fregn naturreservat for bruk av motorkjøretøy skal føre kjørejournal der dato, tid, trasé/transportformålet og underskriften er påført. Tillatelsen og skjemaet må medbringes ved alle turer, og må kunne forevises på forespørsel fra oppsyn eller politi.

Føreren av kjøretøyet skal fylle ut for den enkelte tur **før turen starter** for at kjøringa blir vurdert å være i samsvar med tillatelsen. Brudd på vilkår, forskrifter eller lover medfører straffeansvar.

Tur nr.	Trasé/transportform	Tidspunkt	Dato	Underskrift
1	årtatt skuter type	18 ⁰⁰	3/2-23	[Signature]
2	- " -	19 ⁰⁰	3/2-23	[Signature]
3	- " -	12 ⁰⁰	4/2-23	[Signature]
4	- " -	20 ⁰⁰	23/2-23	[Signature]
5	- " -	12 ⁰⁰	24/2-23	[Signature]
6	- " -	18 ⁰⁰	10/3-23	[Signature]
7	- " -	13 ⁰⁰	11/3-23	[Signature]
8	- " -	16 ⁰⁰	2/4-23	[Signature]
9	- " -	12 ³⁰	3/4-23	[Signature]
10	- " -	18 ⁰⁰	5/4-23	[Signature]
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				

Fra: Anders Haugen[anders.e.haugen@gmail.com]
Sendt: 26.04.2023 14:41:40
Til: Postmottak SFIN[sfinpost@statsforvalteren.no]
Tittel: Kjørebok for motorkjøretøy innenfor Fregn naturreservat 2023

....kommer her!

God sommer,
Anders

STATSKOG SF
Postboks 63 Sentrum
7801 NAMSOS

Saksbehandler Henriette Othilie Bøe Kildahl

Vår ref. 2019/18299 432.3

Deres ref.

Dato 08.05.2023

Fulufjellet NP - gjennomføring av diverse tiltak ved innfallsporter og informasjonspunkt - søknad om grunneiers tillatelse

Viser til telefonsamtale med Sæming Hagen den 04.05.2023, og til høringsbrev for plan for skilt og innfallsporter av 09.03.2023.

Som forvaltningsmyndighet skal nasjonalparkstyret ut fra naturmangfoldloven § 33 og verneformålet i de enkelte verneforskrifter vurdere behov for og nødvendig gjennomføring av skjøtsel og tilrettelegging. Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet. Forvaltningstiltak iverksettes på et kunnskapsbasert grunnlag i samsvar med vedtatte forvaltningsplaner/skjøtelsesplaner og besøksstrategier

Nasjonalparkstyret for Fulufjellet har utarbeidet et utkast til en plan for skilt og innfallsporter i tilknytning til Fulufjellet nasjonalpark, og planen var på høring hos Statskog SF m.fl. i perioden 9. mars - 05. april 2023. Planen skisserer en rekke tiltak som nasjonalparkstyret planlegger å gjennomføre. Tiltakene gjennomføres med forbehold om finansiering og godkjenning fra relevante grunneiere og myndigheter. Det tas videre forbehold om at det kan bli behov for noen mindre justeringer under gjennomføring av planens beskrevne tiltak, dette for å få de beste tilpasninger til terreng og miljø. Planen er ikke endelig vedtatt av nasjonalparkstyret, men den vil bli behandlet under førstkommande styremøte i juni. Nasjonalparkstyret har foreløpig ikke mottatt innspill som vil føre til store endringer i planutkastet.

Nasjonalparkstyret har, ved flere anledninger, søkt Statskog SF som grunneier, om tillatelse til å gjennomføre diverse tiltak på deres eiendom. Planene for tiltak har da vært forankret i et tidligere forprosjekt for innfallsporter, utarbeidet av landskapsarkitektfirmaet Feste NordØst AS i 2018.

Vi har i ettertid sett behov for nye justeringer og utbedringer ved innfallsporter og informasjonspunkter rundt Fulufjellet NP, dette for å styrke innfallsportenes funksjon som tydelige og godt tilrettelagte innfallsporter. På bakgrunn av dette har Dronninga Landskap AS utarbeide et nytt forprosjekt som nå er forankret i *Plan for skilt og innfallsporter*, se vedlegg 1. Planen og dens vedlegg kan lastes ned på nasjonalparkstyrets hjemmeside: <https://www.nasjonalparkstyret.no/Fulufjellet/publikasjoner/plan-for-skilt-og-innfallsporter>.

Om plan for skilt og innfallsporter, og beskrivelser av tiltak

Utgangspunktet for at Nasjonalparkstyret for Fulufjellet har utarbeide en plan for skilt og innfallsporter er at det forventes en økning av besøkende til området etter hvert som nasjonalparken blir mer kjent. Gjennom Fulufjellets nasjonalparker sin besøksstrategi har forvaltningen definert utvalgte fokusområder i og i randsonen til nasjonalparkene, og det er disse områdene denne planen for det meste vil berøre. Fokusområdene er valgt ut for satsing med ulik grad av tilrettelegging de kommende årene. Områdene utenfor de utpekte fokusområdene kommer til å preges av liten grad av eller ingen tilrettelegging og markedsføring. På den måten sikrer Nasjonalparkstyret at de gjennomfører en aktiv forvaltning og det gjøres bevisste grep for å sikre og ivareta natur- og kulturverdier i Fulufjellet.

- Formålet med planen er å bedre informasjonen om og tilretteleggingen rundt Fulufjellet nasjonalpark (og Fregn naturreservat).
- Planen skissere hva og hvor tiltakene skal utføres.
- Dokumentet skal brukes som beslutningsgrunnlag før søknad om tiltaksmidler.

Nedenfor beskrives en kort og grov oppsummering av tiltak forankret i Plan for skilt og innfallsporier. En nærmere beskrivelse av tiltakene er å finne i nevnte plan som ligger vedlagt. Det vises for øvrig til utarbeidede oversiktsplaner for de beskrevne tiltakene, disse ligger som vedlegg til Plan for skilt og innfallsporier.

Tiltak ved Storbekkåsen:

- ❖ Startpunkt for innfallsporier flyttes fra gapahuken og tydeliggjøres bedre ved den nye p-plassen i tilknytning til «rundkjøringa». Gjøre veien fra den nye p-plassen til gapahuken mindre tilgjengelig for biltransport gjennom å stramme opp vei og vegkryss, og revegetere i kantene.
- ❖ Oppsetting av skilt jf. oversiktsplan ved Storbekkåsen.
- ❖ Utvidelse av noen ekstra p-plasser i tilknytning til «rundkjøringa».
- ❖ Nytt toalettbygg (plassering og utforming avklares nærmere).
- ❖ Revegetering rundt gapahuk og i forbindelse med fjerning av villstier bak gapahuk.
- ❖ Etablering av hvilepunkt og utvidelse av universelt utformet natursti ink. oppsetting av naturstiskilt.
- ❖ Utbedring av rasteplass med gapahuk og bål plass.

Tiltak ved Markloken i Bergådalen (startpunkt til Bråtafallet):

- ❖ Utbedring av parkeringsplass og informasjonsskilt jf. oversiktsplan for Markloken og Bråtafallet.
- ❖ Tynning av vegetasjon for å gjøre området mer åpent, tilgjengelig og synlig.
- ❖ Nytt toalettbygg ved parkeringsplassen (plassering og utforming avklares nærmere).

Tiltak ved Bråtafallet:

- ❖ Utbedring av natursti (ink. oppsetting av vippeskilt og utskjærte dyr/fugler i trær og på bakken i tilknytning til natursti).
- ❖ Opprusting av rasteplass ved gapahuken.
- ❖ Tiltak for å tydelig kanalisere ferdsel fra gapahuken og naturstien langs ryggen som følger elveløpet.
- ❖ Ny gapahuk (plassering og utforming avklares nærmere).
- ❖ Tynne vegetasjon rundt rasteplassområdet.
- ❖ Oppsetting av skilt.

Tiltak i Bergådalen – startpunkt for tur Slottet og Storfurua:

- ❖ Opparbeidelse og utvidelse av parkeringsplass.
- ❖ Oppsetting av skilt.
- ❖ Etter avtale med brueier Vidar Storbæk og Alf Moren, oppføre en ny gangbru over Bergåa der gammel hengebru står i dag.

Tiltak ved andre utpekte informasjonspunkt

- ❖ Oppsetting av informasjonsskilt om Fulufjellet NP og/eller Fregn NR ved følgende punkter:
  - Stistart der Fregnsetervegen møter stien opp Trangholroa/Brattfjellet, se blått punkt bilde 1 i vedlegg 2.

- Rasteplass ved Linnes, se blått punkt bilde 2 i vedlegg 2.
- Girdalen, se blå sirkel bilde 3 i vedlegg 2.
- Veikryss som går opp til Storbekkåsen, se røde punkter bilde 4 i vedlegg 2.

Utforming og plassering av gapahuk ved Bråtafallet, utedoer ved Storbekkåsen og Bråtafallet, samt gangbru over Bergåa i Bergådalen gjøres i nærmere dialog mellom grunneier og forvalter.

All tilrettelegging som skilting, opparbeidelse av innfallsporter og informasjon knyttet til Fulufjellet nasjonalpark skal følge Norges nasjonalparkeres skiltsystem (<https://designmanual.norgesnasjonalparker.no/maler/skiltsystem>).

Herved, søker Nasjonalparkstyret for Fulufjellet, Statskog SF som grunneier, om tillatelse til å gjennomføre de ovenstående tiltakene i perioden 2023-2027, slik at en får etablert innfallsporter og informasjonspunkt i tråd med våre planer.

Til orientering: Hvis Statskog har innspill til temaer/informasjon som bør formidles på nasjonalparkstyrets skilt, så gi oss en tilbakemelding på dette så raskt som mulig, og helst innen 15. juni 2023.

Med hilsen

Henriette Othilie Bøe Kildahl
nasjonalparkforvalter

Godkjent elektronisk uten underskrift.

Vedlegg:

- 1 Vedlegg 1 - Plan for skilt og innfallsporter
- 2 Vedlegg 2 - Kartutsnitt for infopunkter

Nasjonalparkstyret
for Fulufjellet

UTKAST - Plan for skilt og innfallsporter Fulufjellet nasjonalpark

Foto: Trygve Opseth

Innhold

1 Innledning	3
2 Metodikk	4
3 Mål og forankring	6
3.1 Formålet med plan for innfallsporter	6
3.2 Forankring	6
4 Skildring av dagens status	7
4.1 Oversikt over eksisterende skilt	7
4.2 Informasjonstavler ved rasteplasser og knutepunkt	7
4.3 Definerede innfallsporter og beskrivelse av relevante fokusområder	8
5 Skildring av tiltak	10
5.1 Tiltak ved innfallsportene	10
5.1.1 Ved Storbekås	10
5.1.2 Parkeringsplass ved Markloken og Bråtafallet	13
5.1.3 Bergådalen – startpunkt for tur Slottet og storfurua	14
5.1.4 Startpunkt Skjærvegen i Skåret	14
5.2 Informasjonstavler ved naturlige knutepunkt og rasteplasser	16
5.2.1 Naturum Fulufjellet	16
5.2.2 Innbygda i Trysil og Ljørdalen	16
5.2.3 Rasteplasser ved Linnes og Støa og Girdalen	16
5.3 Trafikkskilt/vegviserskilt	17
6 Annen merking	21
6.1 Verneskilt og grensemerking	21
6.2 Stimerking	22
7 Informasjonsbehov	22
8 Fremdriftsplan	23
Vedlegg	24

1 Innledning

Fulufjellet nasjonalpark har relativt lave besøkstall og er et lite kjent område i Trysil kommunen, i regionen og nasjonalt, og området skiller seg relativt mye fra den tilgrensende svenske Fulufjällets nationalpark, en godt kjent nasjonalpark med høye besøkstall. Dette tyder på at Fulufjellet nasjonalpark har et potensial i å bli mer synlig og til å nå ut med kunnskap og informasjon til flere. Trender snur raskt, og ukritisk markedsføring og kommunikasjon gjennom f.eks. sosiale medier kan raskt føre til økt besøk. Hvis et sårbart område ikke er rustet til å ta imot økt besøk, f.eks. gjennom p-plasser, toalett, stiforsterkning, informasjon etc., kan dette føre til en dårlig opplevelse for den besøkende og ødeleggelse av natur- og kulturverdier.

Utgangspunktet for at Nasjonalparkstyret for Fulufjellet vil utarbeide en plan for innfallspor og skilt er at det forventes en økning av besøkende til området etter hvert som Fulufjellet blir mer kjent. Gjennom Fulufjellets besøksstrategi har forvaltningen definert utvalgte fokusområder i og i randsonen til nasjonalparkene, og det er disse områdene denne planen for det meste vil berøre. Fokusområdene er valgt ut for satsing med ulik grad av tilrettelegging de kommende årene. Områdene utenfor de utpekte fokusområdene kommer til å preges av liten grad av eller ingen tilrettelegging og markedsføring. På den måten sikrer Nasjonalparkstyret at de gjennomfører en aktiv forvaltning og at det gjøres bevisste grep for å sikre og ivareta natur- og kulturverdier i Fulufjellet.

Det er behov for mer informasjon ved innfallsporene, henvisningsskilt og veiskilt, kart, turforslag og beskrivelse av spesielle attraksjoner. Det er også behov for synkronisert nasjonalparkinformasjon om det helhetlige Fulufjellet, samt videreutvikle og opparbeide de definerte innfallsporene.

I planen tas følgende behov opp:

- Videreutvikling og opparbeiding av innfallspor.
- Skilting ved veg: trafikkskilt og informasjonstavler ved knutepunkt/rasteplasser e.l.
- Skiltsystem ved innfallspor og ved sti i terreng.
- Plakattyper og informasjonsbehov.

2 Metodikk

Natur har en viktig plass i den norske folkesjelen. Vi kjenner gleden av å bestige små og store fjell, oppleve stillhet og føle kraften fra det uberørte. Nasjonalparkene er det flotteste vi har av natur, og skal oppleves og bevares.

Nasjonalparkene, øvrige verneområder, besøkssentrene og nasjonalparklandsbyene og -kommunene er vertskap for opplevelser og viser omsorg både for de besøkende og naturen.

Den visuelle identiteten er bygget på konseptet portal. En portal er en inngangsport, men som også symboliserer overgangen mellom to dimensjoner; det kultiverte og det naturlige. Vi ønsker våre besøkende **Velkommen inn!** Og så skal vi fortsatt huske at i noen områder skal vi kanskje gi gode opplevelser først og fremst i randsonen, eller kanskje på bestemte steder i områdene. Graden av tilrettelegging og uttak av merkevaren avgjøres av områdenes besøksstrategi, som ligger til grunn for dette arbeidet.

All tilrettelegging som skilting, opparbeidelse av innfallsporter og informasjon knyttet til Fulufjellet nasjonalpark skal følge Norges nasjonalparker skiltssystem (<https://designmanual.norgesnasjonalparker.no/maler/skiltsystem>). Skiltene bør fordeles hensiktsmessig ut fra hvor det er relevant å sette dem opp. Det anbefales ikke å sette opp flere skilt på samme sted, og generelt holde antall skilt på et minimum.

Figur 1. Norges nasjonalparker skiltssystem består av ulike skilt som alle bygger på de samme designprinsippene.

Det eksisterer fem typer plakater som har hvert sitt formål:

- Hovedplakat
- Temaplatat
- Artsplakat

- Miniplakat
- Varsomhetsplakat

For offentlig vegskilting gjelder bestemmelser for bruk og utforming som er gitt i Vegdirektoratets [skiltnormal N300](#).

Skilting langs veg bør inngå i den helhetlige skiltplanen for verneområdet, besøkssenteret og nasjonalparkkommunen/-landsbyen. Skiltplanen må være koblet til verneområdets besøksstrategi og øvrig informasjon fra aktørene som bruker merkevaren.

Skilting langs offentlig veg er strengt regulert, og skiltmyndighetene har ansvar for at skiltingen skal være i samsvar med gjeldende bestemmelser i [N300 \(Trafikkskilt\)](#). Det er derfor viktig at aktørene som benytter merkevaren og ønsker skilting har dialog med skiltmyndighetene ved planlegging av skilting.

Vegdirektoratet har fastsatt følgende normalbestemmelser for skiltsymbol 640.30:

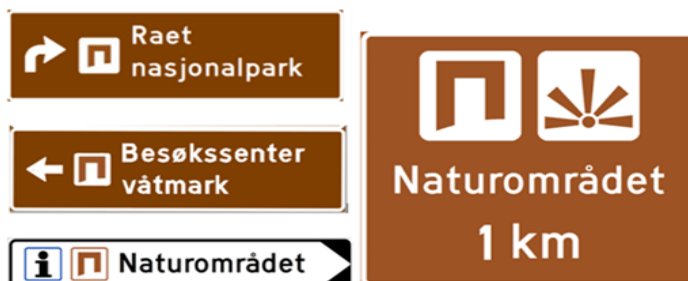

640.30 Naturvernomsråde

Symbol 640.30 kan brukes for å vise til startpunkt for tur, utsiktspunkt og informasjon tilknyttet naturvernomsråde eller til besøkssenter autorisert av Miljødirektoratet. Verneform skal kun framgå av skiltingen når det skiltes til visningsmål tilknyttet nasjonalpark eller naturreservat. Ved skilting til startpunkt for tur kan symbolet kombineres med symbol 650.20 og/eller 650.21. Ved skilting til informasjonspunkt kan symbolet kombineres med symbol 635. Symbol 640.30 kan brukes på serviceskilt og veivisningsskilt.

Eksempler på skilt der symbol 640.30 er brukt:

Symbol 640.30 kan brukes på serviceskilt og veivisningsskilt.

3 Mål og forankring

3.1 Formålet med plan for innfallsporter

- Formålet er å bedre informasjonen om og tilretteleggingen rundt Fulufjellet nasjonalpark (og Fregn naturreservat).
- Planen skal skissere hva og hvor tiltakene skal utføres.
- Dokumentet skal brukes som beslutningsgrunnlag før bestilling av tiltaksmidler, og for at aktuelle interesser og samarbeidspartnere skal gis mulighet til å komme med innspill før politisk behandling. Dette for å få en gjennomtenkt plan av god kvalitet og som er godt lokalt forankret.

3.2 Forankring

Besøksforvaltningen i Fulufjellets nasjonalparker skal sikre og ivareta verne- og kulturverdiene i nasjonalparkene i et langsiktig perspektiv. Innenfor denne rammen skal besøksforvaltningen gi gode opplevelser til de besøkende, bidra til lokal verdiskaping og øke forståelsen for verneverdiene i Fulufjellet.

For å nå hovedmålet er det i besøksstrategien for Fulufjellets nasjonalparker konkretisert tre delmål for de tre elementene verneverdier, verdiskaping og besøkende.

Delmål	Strategiske grep
VERNEVERDIER Øke forståelsen for vernet og for verne- og kulturverdiene, blant lokalbefolkning og besøkende, og sikre at disse verdiene ikke blir påvirket negativt av besøkende.	1. Kanalisere besøkende, først og fremst til områder som kan tåle høyt besøkstrykk. 2. Skape gode ambassadører for Fulufjellet gjennom å formidle kunnskap om natur- og kulturarv i verneområdene slik at flest mulig får en forståelse for, innsyn i og opplevelse av områdets kvaliteter.
VERDISKAPING Øke antall besøkende som blir lenger i og i randsonen til Fulufjellet og bidra til å skape vekst og positiv utvikling for det lokale næringslivet.	1. Øke kunnskap om og synlighet av Fulufjellets nasjonalparker. 2. Rolleavklaring og samordning i forhold til næringsliv generelt og reiseliv. 3. Skape flere reiseanledninger til Fulufjellet, gjennom å informere og etablere/videreutvikle besøksmål/attraksjoner i fokusområdene/soneinndelingen.

<p>BESØKENDE Bidra til at de besøkende får en god totalopplevelse av oppholdet i randsonen og på turen i Fulufjellets nasjonalparker.</p>	<p>1. Sikre gode opplevelser for de besøkende gjennom høy kvalitet på tilretteleggingen og informasjonen på alle møtepunkter mellom besøkende og Fulufjellet.</p> <p>2. Utarbeide et felles budskap/ en felles merkevare for Fulufjellets nasjonalparker som løfter frem det spesielle med Fulufjellet.</p>
--	---

Tiltak forankret i tiltaksplan til besøksstrategien

Tiltak er de konkrete innsatsene som følger hvert strategisk grep og som skal utføres for at de ulike målene nås. For å lykkes med besøksforvaltning i Fulufjellet vil dette kreve en aktiv forvaltning. Hvilke tiltak som skal settes inn hvor og når vil være i endring.

[Tiltaksplanen](#) ligger som et vedlegg til besøksstrategien og skal revideres hvert år, slik at gjennomførte tiltak tas ut og eventuelle nye kan settes inn. Dette gjøres i forbindelse med innmelding til Miljødirektoratet om behov for tiltaksmidler.

4 Skildring av dagens status

4.1 Oversikt over eksisterende skilt

Ved innfallsporten ved Storbekåsåsen er det oppført kartplakat, temaplakater og henvisningsskilt etter ny mal. Ellers er det i dag utplassert få informasjonsplakater (etter eldre mal), samt diverse skilt/informasjonsstavler på ulike steder knyttet til Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat (rasteplasser, innfallsporter, parkeringsplasser o.l.). Informasjonsplakatene informerer generelt om verneverdier og naturforholdene i parken.

Det eksisterer per i dag ingen formelle trafikkskilt som viser adkomst til nasjonalparken. Det er behovet for oppdatert skiltmateriell i og i randsonen til Fulufjellet NP og Fregn NR.

4.2 Informasjonsstavler ved rasteplasser og knutepunkt

I dag er det kun oppført informasjonsplakater ved Storbekåsåsen, Linnes og Girdalen. I forvaltningsplanen og besøksstrategien for Fulufjellet anbefales det at informasjonsplakater om Fulufjellet nasjonalpark også oppføres ved, Bråtafallet i Bergådalen, Ljørdalen sentrum, parkeringsplassen øst for Støa, Trysil sentrum (Innbygda) og på Naturum Fulufjellet.

Lokalitetene synes å være tilfredsstillende med tanke på tilgjengelighet og synlighet for de besøkende til verneområdene. Videre anbefales det å sette opp informasjonsplakater for Fregn naturreservat ved naturlige lokaliteter i tilknytning til naturreservatet.

4.3 Definerte innfallsporter og beskrivelse av relevante fokusområder

Figur 2. Illustrerer seks definerte fokusområdene (røde ringer) i og i randsona til Fulufjellet nasjonalpark.

Fokusområde 1 – Informasjonspunkt, Startpunkt og Utkikkspunkt:

Njupeskärsentrén – Rösjöstugorna Njupeskärsentrén

Hovedinnfallsport for svenske delen av Fulufjellet, men også for hele Fulufjellet, uavhengig av grensen. Høyt besøkstrykk. Stedet har en høy grad av tilrettelegging, eksponering og informasjon om det helhetlige Fulufjellet. Njupeskärsentrén er et naturlig startpunkt for interessante besøksmål i den nordøstlige delen av Fulufjellet. Det eksisterer et vertskap på Naturum Fulufjället.

Målgrupper og egenskaper for området: Barnefamilier, personer med nedsatt funksjonsevne, lavterskeltilbud, men med mulighet for mer utfordring. Besøkssenter for Hele Fulufjellet, undervisning, guidede turer, attraktive severdigheter.

Fokusområde 2 - Startpunkt: Brattfjellet – Bergådalsstugan – Brottäcksstugan – Skärvallen

Området har et interessant skogsmiljø med skogfaglige verneverdier og en interessant lokal bruks- og kulturhistorie som bør løftes frem. Det satses på lav eksponeringsgrad av området, enkel grad av tilrettelegging som merking av den gamle stien i Brattfjellet og

informasjon ved stistart. Området ligger godt til rette for vandring over riksgrensen fra Skåret via *Skjærvegen* mellom stedene *Brattfjellet – Bergådsstugan – Brottbäcksstugan – Skärvalen* med sine interessante kulturminner og kulturhistorie som bør kommuniseres på begge sider av grensen.

Målgrupper og egenskaper for området: Natur- og kulturinteresserte, undervisning/formidling, grensekryssing. Følelsen av villmark med lav grad av tilrettelegging.

Fokusområde 4 – Informasjonspunkt og Startpunkt: Bråtafallet – Bergådalen – Slottet Bråtafallet

Område med et lavterskeltilbud for de aller fleste da stedet ligger nær vei, har romslig med parkeringsmuligheter og en bred sti som er framkommelig med barnevogn, sykkel og trolig rullestol. For besøkende som ønsker en litt lengre tur, er det en sti litt lengre innover i Bergådalen som går til utpekte besøksmål som *Storfurua* og *Slottet*. Det vil bli åpnet opp for å opparbeide en natursti som et tilbud for de som nøyer seg med å oppleve nasjonalparken fra nasjonalparkgrensen. Tilretteleggingsgraden skal ikke være like stor som ved Storbekkåsen, men det skal likevel tilrettelegges for økt besøkstrykk til denne lokaliteten og nærliggende besøksmål.

Målgruppe og egenskaper: Barnefamilier, skoleklasser, undervisning/formidling, lavterskeltilbud, mulighet for mer utfordring og en lengre vandring opp i fjellet. Den som bare vil titte inn.

Fokusområde 6 – Informasjonspunkt og Utkikkspunkt: Storbekkåsen – Björnholmsstugan Storbekkåsen

Hovedinnfallsport for Fulufjellet på norsk side. Det er allerede etablert noe tilrettelegging på stedet med høy kvalitet. Lokaliteten har potensial for en kort vandring/rundtur med riksgrensen som besøksmål, og det foreligger et potensial i å tilrettelegge for vandring til Björnholmssättern/Björnholmsentrén med servering og overnattingsmulighet. Som innfallsport satses det på å legge til rette for mer besøk og økt ferdsel, god informasjon om besøksmål/ attraksjoner og verneverdier i det helhetlige Fulufjellet. Det åpnes opp for tyngre tilrettelegging i området som avbøtende tiltak for verneverdier lengre inn i verneområdene.

Målgruppe og egenskaper: Barnefamilier, flotte geologiske formasjoner. Lavterskeltilbud, grensekryssing, vandring til serveringshytte og overnatting, kort rundtur. Informasjon om hele Fulufjellet. Høy grad av tilrettelegging. Utkikkspunkt.

5 Skildring av tiltak

GENERELT

Alle inngrep blir lett synlige og må gjøres med omtanke. Det bør brukes lokale materialer i størst mulig grad, både til møblering, revegetering og dekker. Den spesielle røde Trysilsandsteinen er et særegent trekk ved Fulufjellet og er et materiale som allerede er blitt benyttet i mye av infrastrukturen ved innfallsportene.

DESIGNPROGRAM

Gjennom et forprosjekt, bestilt av Nasjonalparkstyret høsten 2022, ble det utarbeidet et designprogram for innfallsporter til Fulufjellet. Hensikten med designprogrammet er at det skal fungere som en oppskrift på ulike utfordringer i forhold til tilrettelegging, blant annet som forslag til oppgradering.

Ved å benytte en enhetlig materialbruk vil man oppnå en helhetlig tilpasning ved innfallsportene, både ved startpunkt og langs turveier og stier. Den gjennomgående tanken er at løsningene kan tilpasses på hvert enkelt sted og skal i størst mulig grad lages med lokale masser og materialer. Designmanualen inneholder tekst, foto og illustrasjoner som utfyller denne beskrivelsen.

- *Foreslått Designprogram for Fulufjellet nasjonalpark, vedlegg 1.*
- *Oversikt over skyttyper som er foreslått satt opp ved innfallsporter, vedlegg 2.*

5.1 Tiltak ved innfallsportene

Forslag til tiltak ved Storbekkåsen, Bråtafallet og Bergådalen er basert på anbefalinger fra forprosjekt for innfallsporter, utarbeidet av Dronninga Landskap høsten 2022.

5.1.1 Ved Storbekkåsen

Innfallsporten ved Storbekkåsen er godt etablert som innfallsport med ny gapahuk og rasteplass med bål, bord og benker. Her er det mye som er på plass, men det foreslås å gjøre noen justeringer og forslag til tiltak for å utbedre og videreutvikle situasjonen, samt for å styrke funksjonen som en tydelig og godt tilrettelagt innfallsport. Det er behov for bedre tilrettelegging for universell utforming og tydeligere skilting.

- *Foreslåtte tiltak skisseres under og vises i oversiktsplan, vedlegg 3.*

Innfallsporten etableres ved parkeringen

Det etableres tiltak for å begrense bilkjøring mellom p-plassen og gapahuk ved å sette opp en bom som kan åpnes med nøkkel. Dette bør gjennomføres for å gi besøkende en bedre opplevelse, særlig med tanke på de som bruker rullestol. Veggen tilpasses slik at den fungerer som UU-turveg frem til gapahuken. Mulighet for kjøring opp til gapahuken vurderes som en ulempe for turopplevelsen for den gruppen HC-parkeringen opprinnelig var tiltenkt for, samt for alle andre. Dette begrunnes med at en tilrettelagt og trygg turveg frem til et turmål som gapahuken er et enkelt og lett gjennomførbart tiltak som vil øke kvaliteten på turopplevelsen. Tiltaket her er derfor å fjerne kjøremuligheten ved å sette opp en bom, stramme opp veg og vegkryss slik at området blir mindre preget av vegene. En konsekvens av denne justeringen er at funksjonen HC-toalett flyttes til parkeringsplassen. Det er viktig å plassere skilt med piktogram som har riktig informasjon for å unngå misforståelser. Det er ekstra viktig å gi korrekt informasjon ved skilting akkurat her.

- **Forslag til endringer som har tilkommet: ikke etablere bomvei, men gjøre veien mindre fremkommelig ved å stramme opp vei og vegkryss, og revegetere i kantene.**

Skilt

Det er viktig å tydeliggjøre informasjonen gjennom å sikre at den er plassert på riktig sted i opplevelsen for de besøkende. Dagens løsning er noe mangelfull, særlig ved parkeringsplassen som er det første man møter. Det etableres derfor et nytt punkt med informasjonsskilt som inkluderer kart over området ved parkeringsplassen. Dette er et tiltak som vil gi de besøkende god orienteringsmulighet før de beveger seg inn i området.

Parkering

Den eksisterende parkeringsplassen utvides ved å etablere ny kantparkering videre langs vegen i «rundkjøringa».

Nytt toalettbygg

Planforslaget viser ny plassering av toalettbygg ved parkeringsplassen. Bygget vil ligge på «utsiden» av bommen slik at man slipper utfordringer med sperring av veistrekning når toalettet skal tømmes. Ny plassering vil fungere godt med tanke for god tilrettelegging for alle ved ankomst. Det legges opp til en løsning med tett tank og der tømmebil får lett tilgang. Det anbefales en løsning der toalettbygget får naturlig dagslys med vindu mot myra og åsen i bakgrunnen.

Revegetering

Planforslaget viser revegetering i området rundt gapahuken for å redusere omfang av grus slik at det fremstår som et tydeligere skille mot naturlig vegetasjon. Området rundt gapahuken revegeteres med lokale bunndekkende vegetasjon som har en naturlig tilhørighet til stedet. Dette kan gjøres ved å flytte hele veksttorver. Flytting av levende planter bør gjøres enten tidlig vår eller

høst, for best resultat. Kan være aktuelt å benytte vegetasjon fra det regulerte hyttefeltet ifm. at nye tomter graves opp.

Villstier fjernes gjennom revegetering. I dag går det en villsti bak gapahuken som det er viktig å fjerne for å unngå tråkk og videre spredning av uønskede stier. Det er mulig å etablere midlertidige skilt dersom dette viser seg nødvendig i en overgangsfase, men primært er det ønskelig å utbedre dette uten bruk av skilt.

Utvidelse av universelt utformet natursti

Fra parkeringsplassen og frem til gapahuken er strekningen allerede universelt utformet. Det anbefales å utbedre veien ved å tilføre stabilisert grus ved behov.

Dagens kjørevei omarbeides til natursti frem til gapahuken. Planforslaget viser mulig forlengelse av naturstien som en rundløype rundt myra og tilbake til parkeringsplassen. En slik forlengelse vil ta i bruk eksisterende stier i området og oppgradere disse slik at det blir en universelt utformet runde på ca. 3,5 km. Bredden på stien vil variere mellom 1,2 - 1,8 meter. 1,6 meter gjør det mulig å passere hverandre i bredden. Oppbygging av stien vil i størst mulig grad bestå av å gjenbruke stedlige masser. Naturstien etableres med et hvilepunkt ved noen flotte furuer.

Hvilepunkt

Et hvilepunkt i form av en benk kan enkelt lages med bruk av tilgjengelig lokal stein. Enkeltvis store steiner kan også fungere fint som et lite hvilepunkt for en til to personer. De kan gjerne plasseres som en liten utvidelse av stien i tilknytning til informasjonspunkt om naturverdi.

Utbedring av rasteplass med gapahuk og bål plass

- Tiltak for å heve kvaliteten på innpassingen av gapahuken er viktig for bedre tilgjengeligheten. Det foreslås å heve terrenget med stabilisert grus slik at betongsokkelen ligger i flukt med overkant dekke. Dette vil sikre mulighet for rullestol å komme helt frem til bordet i gapahuken.
- Planforslaget viser en rotert plassering av steinmøblene slik at de som sitter ved det lange bordet får bedre kontakt mot bålet og utsikten.
- Bålet er i dag plassert litt langt fra naturstein-kanten rundt. Det foreslås at bålet flyttes noe nærmere steinkanten slik at det både blir plass til løse kubbestoler eller steiner som ekstra sitteplasser, slik at flere får gleden av varmen fra bålet.
- Planforslaget viser mulighet for å etablere en ekstra bål plass som naturlig vil tilhøre den utvendige kroken ved gapahuken.
- Justert møblering vil gi plass til at flere turlag kan ta i bruk rasteplassen samtidig.

5.1.2 Parkeringsplass ved Markloken og Bråtafallet

I starten av Bergådalen er det i dag en parkeringsplass med utgangspunkt for tur til fossen Bråtafallet. Like ved parkeringsplassen ligger et lite tjern, Markloken. Det er behov for tilrettelegging av parkering samt oppgradering av informasjonsskilter for å gi bedre oversikt over stier og fasiliteter i området.

Det vil være av stor betydning å oppgradere den eksisterende stien til Bråtafallet slik at den blir universelt utformet. Denne oppgraderingen vil innebære behov for supplerende tiltak som følger opp en slik endring i bruken av området.

- *Foreslåtte tiltak skisseres under og vises i oversiktsplan, vedlegg 4.*

Parkeringsplass ved Markloken i Bergådalen

- Parkeringsplass ved Markloken utbedres med informasjonsskilt som inneholder kart med merking av stier og severdigheter i området (eks. Bråtafallet, Storfurua og Slottet).
- Det kan etableres en rasteplass ved tjernet.
- Det tynnes i vegetasjonen for å gjøre området mer åpent tilgjengelig og synlig.
- Det etableres et nytt toalettbygg ved parkeringsplassen med tilsvarende løsning som foreslått ved Storbekkåsen. Den eksisterende utedoen langs stien kan vurderes å beholde, men oppgraderes slik at den er bedre tilpasset rullestol.

Bråtafallet: utbedring av natursti, gapahuk og utsiktspunkt

- Utbedring av stien til universelt utformet frem til Bråtafallet. Dette vil fungere som en natursti med informasjonsposter (vippeskilt). Stien utbedres ved å bearbeide stedlige masser i tillegg til å tilføre stabilisert grus.
- Opprusting av rasteplassen ved gapahuken. Planforslaget viser forslag til justert utforming av gapahuken og bålplassen slik at hele rasteplassen får en bedre kontakt og utsyn over fossefallet. En slik oppgradering vil redusere behovet for opphold og tråkk langs den sårbare kanten langs elveløpet.
- Forslaget innebærer å etablere en tydelig markering av stien langs ryggen som følger elveløpet for å begrense tråkk/slitasje på sårbare naturverdier langs kanten der det finns tydelige bølgeslagsmerker i berget.
- Det anbefales tiltak som kanaliserer tråkk bort fra berget. Løsningen kan kanskje være et utsiktspunkt, men det er utfordrende å finne en god løsning som ikke er et stort inngrep. Det er viktig å evaluere selve plassering av et slikt punkt nøye ettersom hensikten er å verne og begrense tråkk uten store inngrep. Det må være en balanse i dette og det anbefales at muligheten for en liten utsiktsplattform utredes videre i neste fase (detaljplanlegging).
- Et viktig tiltak er å tynne i vegetasjonen for å gjøre området mer åpent og synlig, spesielt mellom gapahuken/bålplassen og fossen. Det antas at dersom det opparbeides et godt sted med fin utsikt og god tilgjengelighet vil dette kunne

reducere behovet for å oppholde seg og tråkke langs den sårbare kanten langs elva.

5.1.3 Bergådalen – startpunkt for tur Slottet og storfurua

- Eksisterende parkeringsplass opparbeides og utvides med nytt informasjonspunkt og anvisningsskilt.
  - Utbedring, eventuelt ny gangbru over Bergåa.
  - Etablering av bru over Nordre Bjønnåsbekken for bedre bekkekryssing og tilgjengelighet.
- *Foreslåtte tiltak vises i oversiktsplan, vedlegg 5.*

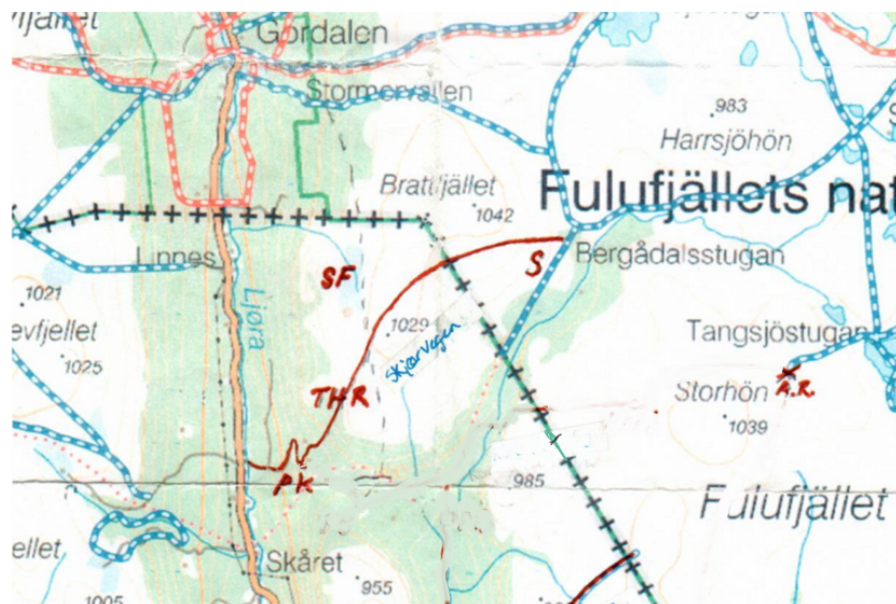
5.1.4 Startpunkt Skjærvegen i Skåret

Som et ledd i oppfølging av den felles besøksstrategien for Fulufjellets nasjonalparker, er det foreslått å reetablere/"friske opp" og diskret merke og skilte en grensekryssende sti som ligger innenfor fokusområde 2 i besøksstrategien. Skjærvegen ligger godt til rette for vandringer over riksgrensen. En tenker seg her svært enkel tilrettelegging, gjennom rydding og merking av Skjærvegen som i utgangspunktet følge en gammel led fra Skåretgrenda videre opp i Brattfjellet og via Fulufjellets nasjonalparker til setra Skärvallen i Sverige. Det kan bli aktuelt å sette opp noen få enkle infoposter (vippeskilt) langs leden. Det har allerede blitt anlagt to enkle parkeringsplasser langs Fregnsetervegen for å dekke behovet for de som tar seg inn i nasjonalparken i nord.

Nasjonalparkstyret for Fulufjellet har fått henvendelser fra en lokal aktør som har et ønske om å etablere et formidlingspunkt i tilknytning til en kulturminnelokalitet i nærheten av Fregn naturreservat, ved Villa Fregn i Skåret i Ljørdalen. Det er bl.a. planer om å etablere en parkeringsplass og informasjonspunkt i tilknytning til noen fangstgroper. Det kan være aktuelt å se dette i sammenheng med informasjonspunkt om Fulufjellet og Fregn, og startpunkt for stivandring langs Skjærvegen. Det er naturlig at disse momentene avklares videre i en prosjektplan for området.

Figur 3. Kartskisse med utsnitt over Skjærvegen på norsk (rød stiplet linje ved Brattfjellhammaren) og svensk side (omtrentlig plassering angitt med gul stiplet linje).

Figur 4. Illustrasjon som viser Skjærvegen, fra Skåretgrensa (vest for PK) til Bergådalstugan (ved S).

I forbindelse med etablering av startpunkt og stitilrettelegging ved Skjærvegen vil det bli behov for oppføring av diverse skilt som bør utredes i en mulighetsstudie.

5.2 Informasjonstavler ved naturlige knutepunkt og rasteplasser

5.2.1 Naturum Fulufjället

Njupeskärsentrén er hovedinnfallsport til Fulufjället nationalpark og den består blant annet av besøkssenteret Naturum Fulufjället der det finnes vertskap til å ta imot besøkende. I 2022 hadde innfallsporten ca. 110.000 besøkende, og forvaltningen har til tider utfordringer med å håndtere det høye besøkstrykket. Siden det i besøksstrategien er uttalt at Naturum Fulufjället skal være et besøkssenter for hele Fulufjellet, vil det være viktig å jobbe frem en god strategi og plan for hvordan dette skal gjøres. Det er naturlig at dette arbeidet blir jobbet frem gjennom en egen prosjektplan, og at problemstillinger knyttet til utfordringer med det høye besøkstrykket på svensk side blir nøye vurdert opp imot markedsføring, kommunikasjon og kanalisering av ferdsel til norsk side av Fulufjellet, som per i dag ikke er rustet til å håndtere et høyt besøkstrykk.

5.2.2 Innbygda i Trysil og Ljørdalen

Forvaltningsknutepunktet til Nasjonalparkstyret for Fulufjellet ligger i Innbygda, og det er videre naturlig at det oppføres informasjon om Fulufjellets nasjonalparker sentralt i Innbygda. Trysilfjellet med over 900.000 gjestedøgn i året ligger ca. 45 min fra Ljørdalen og Fulufjellet. Det vil derfor være viktig å ha en god strategi og plan for hvor og hva som kommuniseres om Fulufjellet nasjonalpark i et tettsted som Innbygda, dette for å styre og kanalisere ferdsel til ønskede innfallsporter. Det er videre naturlig å sette opp informasjon om Fulufjellets nasjonalparker på et egnet sted sentralt i Ljørdalen. Det vil være nødvendig at dette arbeidet blir jobbet frem i en videre prosjektplan for å se på aktuelle lokaliteter.

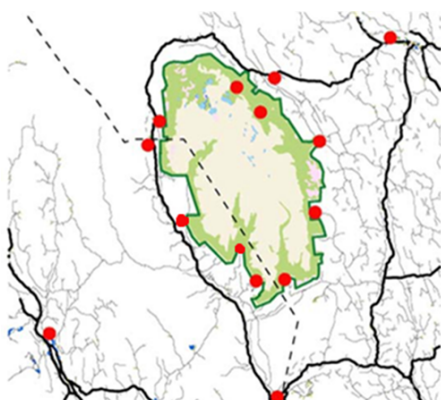
5.2.3 Rasteplasser ved Linnes og Støa og Girdalen

Det settes opp informasjonsplakater om Fulufjellet nasjonalpark med kart på rasteplassen sør for Linnes (gnr./bnr. 10/8/0/0) og parkeringsplassen øst for Støa (9/8/0/0), samt på et egnet sted i Girdalen jf. forvaltningsplan og besøksstrategi.

Figur 5. Illustrasjon med ønsket plassering av nye informasjonstavler (grønt symbol).

Lokalitetene synes å være tilfredsstillende med tanke på tilgjengelighet og synlighet for de besøkende til verneområdene. Videre anbefales det å sette opp informasjonsplakater for Fregn naturreservat ved naturlige lokaliteter i tilknytning til naturreservatet.

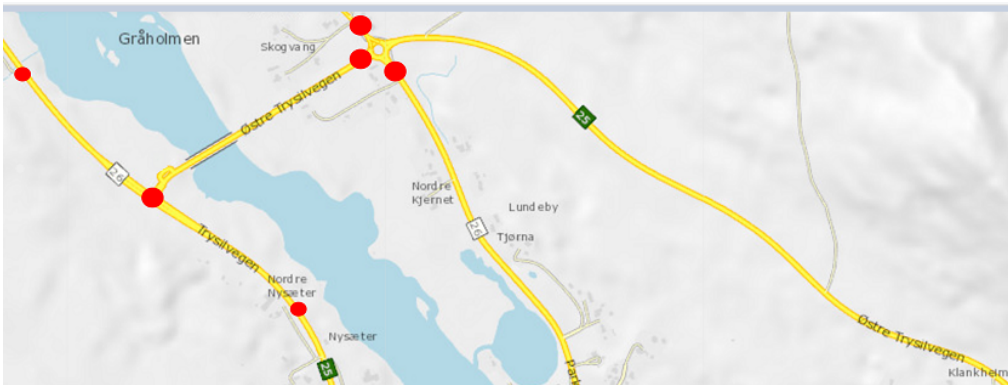
Figur 6. Oversikt over plan for oppsetting av informasjonsplakater rundt Fulufjellet. Denne planen konsentrerer seg om de røde punktene på norsk side av grensen.

5.3 Trafikkskilt/vegviserskilt

Under følger en liste over ønsket plassering av og behov for skilting til Fulufjellet nasjonalpark ved veg:

- Kryss Rv 25 Trysilvegen / Fv 26 ved Nybergsynd

Skilt med piktogram og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkrysset, pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring i begge retninger.

Figur 7. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med piktogram (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark.

- Kryss Rv 25 Østre Trysilvegen / Fv 2170 ved Støa

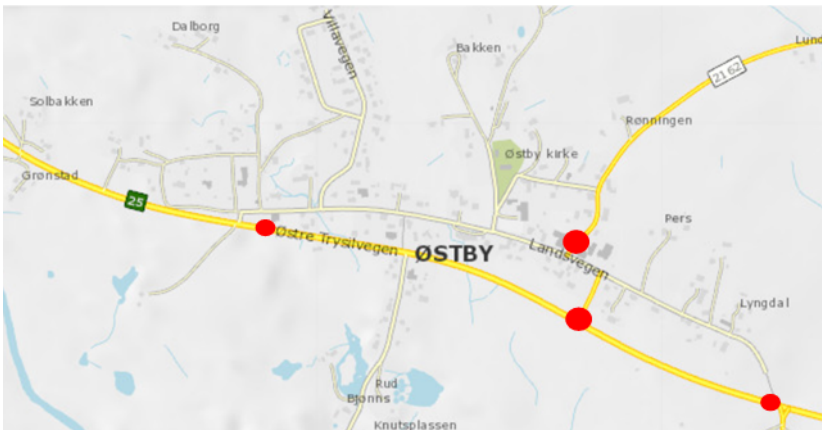
Skilt med piktogram og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkrysset, pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring i begge retninger. Bytte ut eksisterende informasjonstavle ved rasteplass.

Figur 8. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med piktogram (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark og informasjonstavle (grønt symbol).

- Kryss Rv 25 Østre Trysilvegen / Landsvegen / Fv 2162 ved Østby

Skilt med piktogram og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkrysset Rv 25 / Landsvegen / Fv 2162 (to vegkryss), pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring fra Rv 25 i begge retninger.

Figur 9. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med piktogram (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark.

- Kryss Fv 26 Trysilvegen / Fv 2172 Storvegen i Innbygda

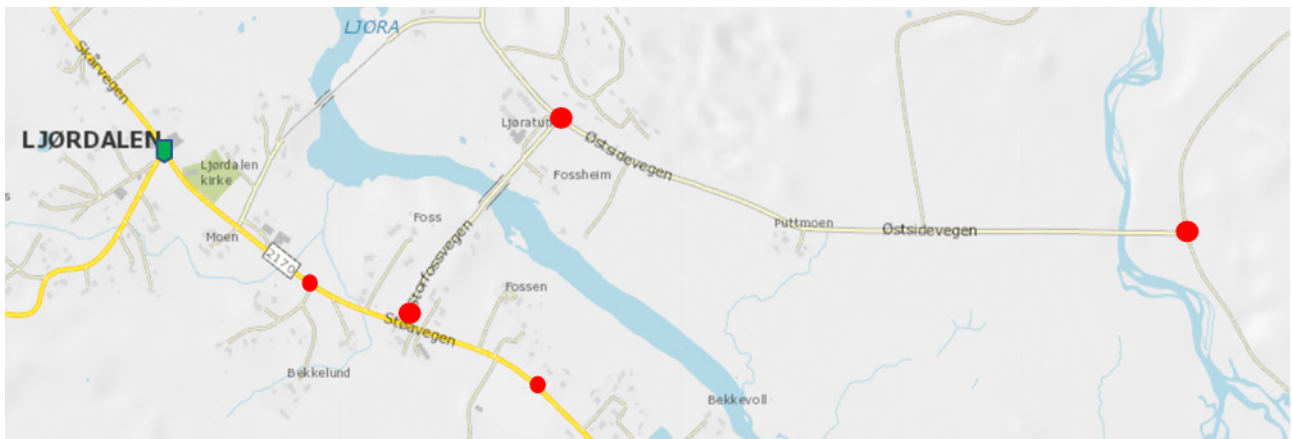
Skilt med piktogram og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkryssene, pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring fra Fv 26 i begge retninger. Informasjonstavle på et egnet sted i sentrum.

Figur 10. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med piktogram (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark.

- Kryss Fv 2170 / Storfossvegen / Østsidevegen ved Ljørdalen sentrum

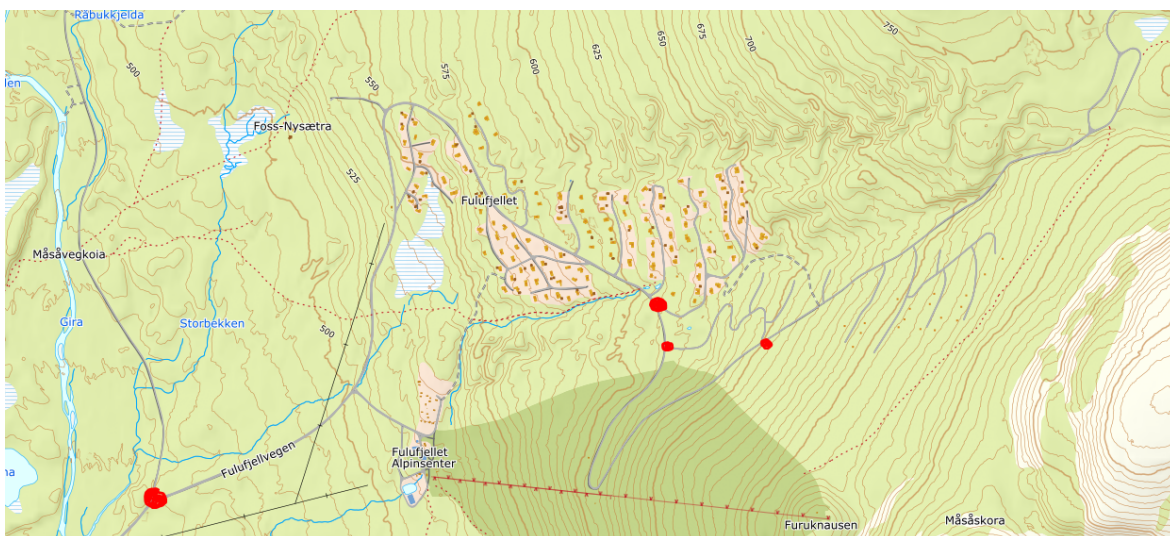
Skilt med piktogram og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkryssene, pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring fra Fv 2170 i begge retninger.

Figur 11. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med piktogram (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark og informasjonstavle på et egnet sted i Ljørdalen sentrum (grønt symbol).

- Kryss internvegnettet fra Østsidevegen opp til innfallsporten ved Storbekås

Det er behov for vegviserskilt på flere steder. Det finnes et eksisterende skilt ved det ene krysset, men dette er lite synlig og ikke oppdatert i henhold til ny designmanual og må derfor byttes ut.

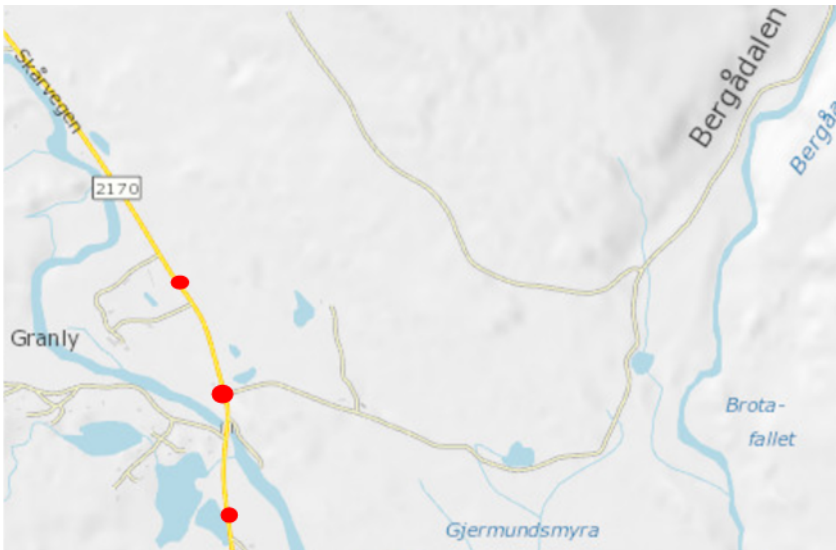

Figur 12. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med piktogram (røde prikker).

- Innkjøring til innfallsporten ved Bråtafallet/Bergådalen

Skilt med piktogram og teksten Fulufjellet nasjonalpark i begge retninger ved vegkrysset, pluss eventuell avkjøringsveiviser et stykke før avkjøring fra Fv 2170 Skårvegen i begge retninger.

Figur 13. Illustrasjon med ønsket plassering av vegviserskilt med piktogram (røde prikker) til Fulufjellet nasjonalpark.

* Oversikten over viser ikke prioritert rekkefølge for oppsetting av nye informasjonstavler. Vurderinger av dette gjøres fortløpende og i samråd med styret.

6 Annen merking

6.1 Verneskilt og grensemerking

Verneskilt (til en viss grad også grensemerking) er viktige for informasjon til besøkende, men de er ikke en del av merkevarearbeidet.

Verneskilt og eventuelle underskilt er likevel en integrert del av informasjon og formidling til de som besøker verneområder. Ved planlegging av skilting under merkevaren bør du se disse i sammenheng med plasseringen av verneskiltene og særlig der det settes opp underskilt som opplyser om restriksjoner som gjelder for området.

Verneskiltene består av navnet på verneområdet og verneform (nasjonalpark, naturreservat, landskapsvernområde etc.).

Underskiltene er gjerne piktogrammer, men av og til med forklarende tekst i tillegg. Underskiltene skal ikke ha mer tekst, bilder eller på noen annen måte formidle ytterligere informasjon om områdene.

Det er viktig å skille disse skiltene fra merkevareskiltene, men samtidig se de i sammenheng

6.2 Stimerking

Stimerking i Norge skal følge [Merkehåndboka](#). Den er godt etablert, både nasjonalt og internasjonalt, og tilbyr et godt system med informasjon til turgåeren. Det er mange som har lyst til å ha logo på egne stier, men det er brukeren som står i sentrum, og Merkevarehåndboka tilbyr et godt og gjennomarbeidet system, som vi skal benytte.

7 Informasjonsbehov

Skilt ved innfallsporter skal dekke de besøkendes behov for informasjon om nasjonalparken, historie, natur og andre relevante temaer. I tillegg kan det være behov for annen type skilting eller informasjon fra andre aktører i området – som for eksempel kommunen, grunneiere og/eller frivillige organisasjoner. Her vil det bli viktig å skille mellom skiltmateriellet utarbeidet i regi av Nasjonalparkstyret for Fulufjellet og andre aktørers informasjonsmaterieell. Dette vil blant annet tydeliggjøres ved at materialet utarbeidet i regi av forvaltningsmyndigheten for verneområdet må følge designmanualen for Norges nasjonalparker.

Hvilke temaer som skal løftes frem i på informasjonsplakatene rundt Fulufjellet vil ikke bli beskrevet i detaljnivå i denne planen, men følgende temaer vil være naturlige å trekke frem:

- Fulufjellets nasjonalparker (verneformål og vernebestemmelser)
- Fregn naturreservat (verneformål og vernebestemmelser)
- Dyre- og planteliv
- Geologi
- Kulturhistorie
- Turmål
- Vannmiljø
- Bjørn og hvordan å forholde seg til dem
- Grensekryssende stier og deres historie
- Varder og andre kulturminner
- Geologi
- Ferdseksråd

8 Fremdriftsplan

Fremdriftsplanen er tentativ og skisserer en milepælsplan for planlegging og gjennomføring av infrastrukturtiltak som skal gjennomføres på innfallsporter og viktige infopunkter, men utgangspunkt i plan for skilt og innfallsporter for Fulufjellet nasjonalpark.

Fase I

Aktivitet/tiltak	Periode	Ansvarlig
Utarbeide utkast til plan for skilt og innfallsporter	Januar / februar 2023	Nasjonalparkforvalter
Høring av planutkast.	Mars - april 2023	Nasjonalparkforvalter
Lokalt infomøte om planutkast – lokal medvirkning.	Mars 2023	Nasjonalparkstyret
Varsle / innhente samtykke fra grunneier for gjennomføring av en enkelte tiltak.	Mars / april 2023	
Møte med RU om planutkast.	Mars / april 2023	
Justeringer i plan etter høringsinnspill og behandling i NP-styret	April 2023	Nasjonalparkforvalter/ Nasjonalparkstyret
Innhente tilbud på detaljerte planer for tiltak ved Storbekkåsen og Bråtafallet.	April / mai 2023	Nasjonalparkforvalter
Gjennomføring av enkelte tiltak i tråd med vedtatt plan for skilt og innfallsporter.	2023 / 2024	Nasjonalparkforvalter.
Utarbeide aktuelle prosjektplaner forankret i plandokument.	2023 / 2024	Nasjonalparkforvalter.

Fase II

Aktivitet/tiltak	Periode	Ansvarlig
Detaljprosjekt – Utarbeiding av byggetegninger og anbudsdokumenter for større tiltak ved Storbekkåsen og Bråtafallet.	2023	Konsulent. Nasjonalparkforvalter sørger for fremdrift. Politisk behandling i Nasjonalparkstyret og kvalitetssikring av Miljødirektoratet

Fase IV

Aktivitet/tiltak	Periode	Ansvarlig
Anleggsfase	2024 / 2025	Nasjonalparkforvalter sørger for fremdrift.

Vedlegg

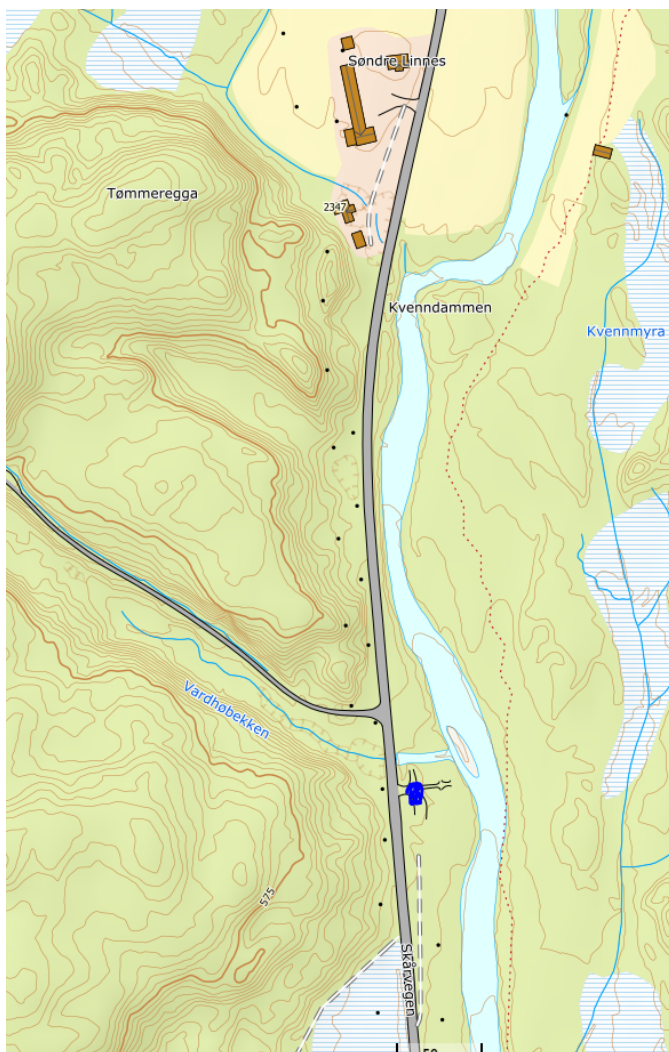
- 1 Foreslått Designprogram for Fulufjellet nasjonalpark.
- 2 Oversikt over skilttyper som er foreslått satt opp ved innfallsporter.
- 3 Oversiktsplan ved Storbekkkåsen.
- 4 Oversiktsplan for Bråtafallet-området.
- 5 Oversiktsplan for startpunkt Bergådalen – Storfurua – Slottet.

Bilde 1

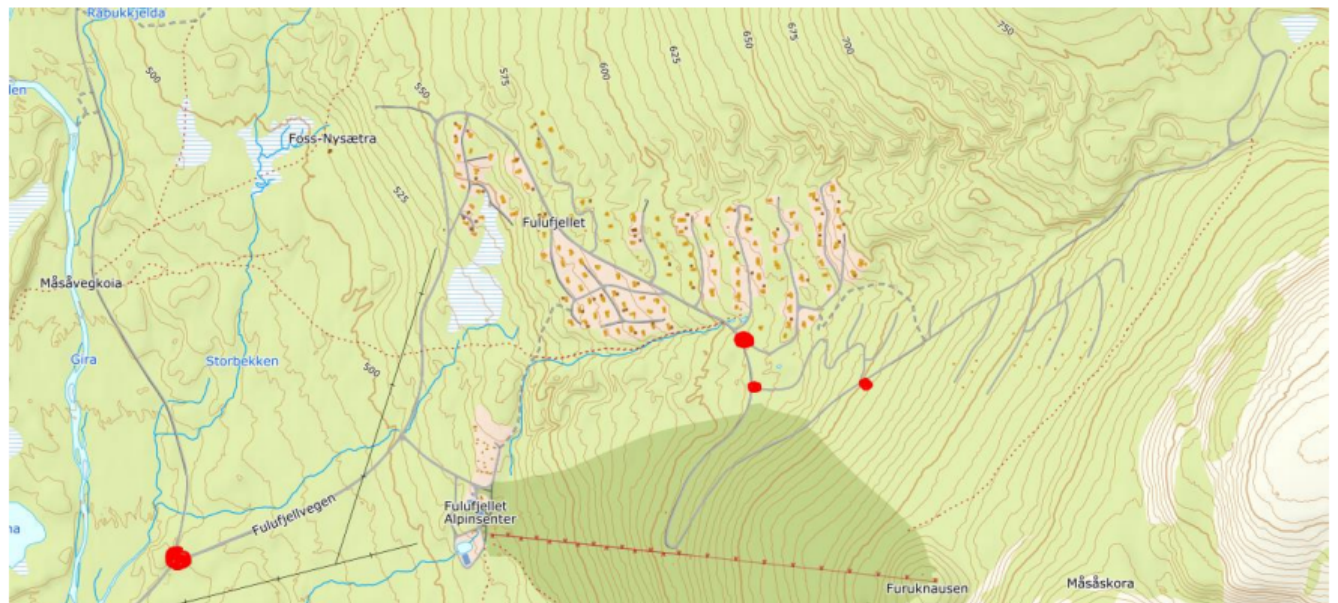
Bilde 2

Bilde 3

Bilde 4

ST 20/2023 Eventuelt